

Tids

1-29

ORT

Institutet för ortnamns- och dialektforskning
vid
Göteborgs Högskola

ORTNAMNEN

I

GÖTEBORGS OCH BOHUS LÄN

II.

ORTNAMNEN PÅ GÖTEBORGS STADS OMRÅDE (OCH I TUVE SOCKEN)

jämte gårds- och kulturhistoriska anteckningar.

TREDJE HAFDET

GÖTEBORG 1929
ELANDERS BOKTRYCKERI AKTIEBOLAG

**Dialekt-, ortnamns-
och
folkminnesarkivet i
Göteborg**

**OGB
Forskarsalen**

H

Institutet för ortnamns- och dialektforskning
vid
Göteborgs Högskola

ORTNAMNEN

I

GÖTEBORGS OCH BOHUS LÄN

II.

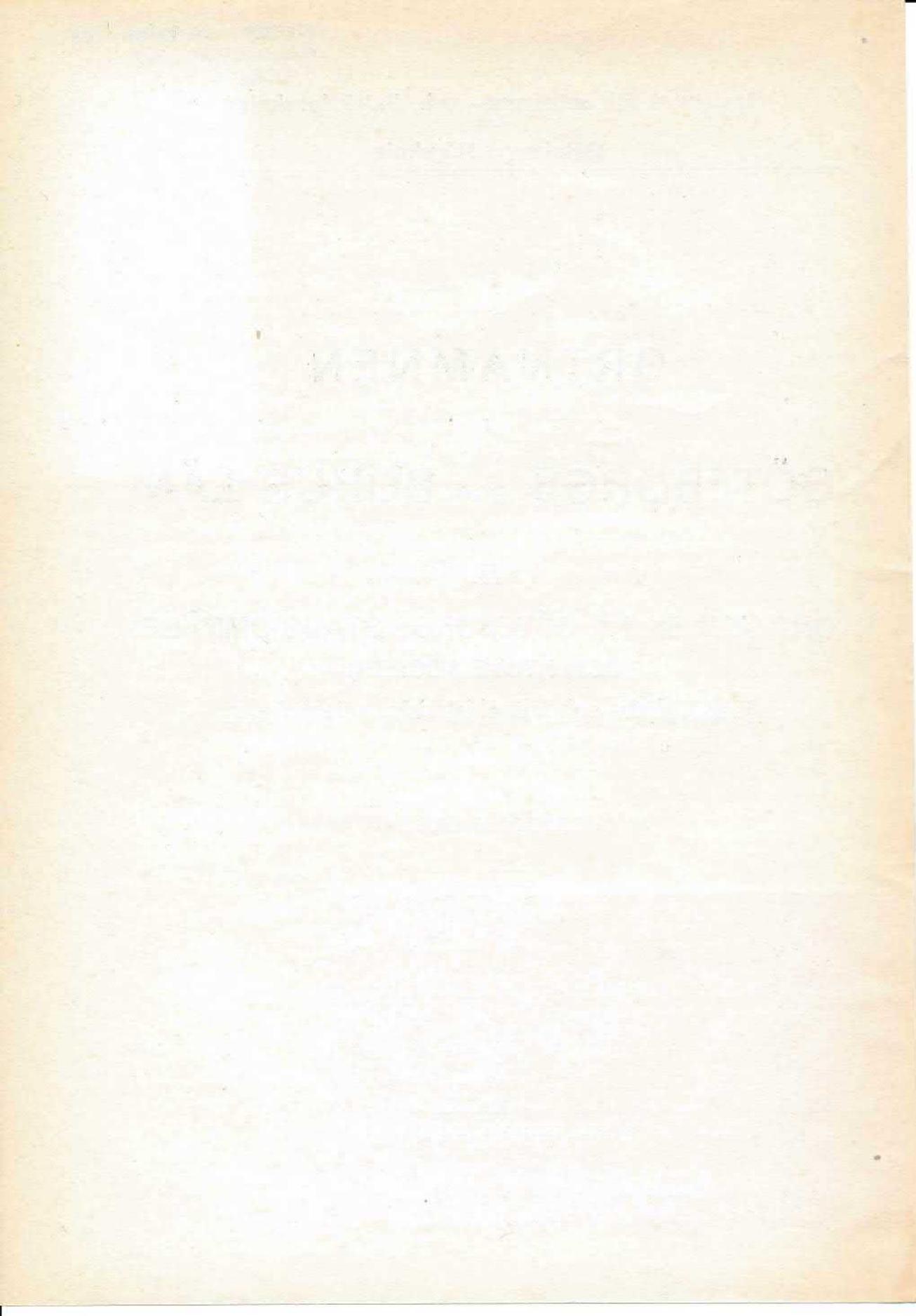
ORTNAMNEN PÅ GÖTEBORGS STADS OMRÅDE (OCH I TUVE SOCKEN)

jämte gårds- och kulturhistoriska anteckningar.

TREDJE HÄFTET

För bokbindaren:

Vid bindningen avlägsnas Provisoriskt förord och det övriga som står före texten i h. 1 och 2, ävensom s. 129 i h. 2. Det som i bandet skall föregå s. 1, tages från h. 3.

FÖRORD.

Materialet till denna andra del har insamlats och bearbetats på väsentligen samma sätt och efter samma grunder som de Bd I, s. IV utvecklade. Över äldre lokala uttalsformer har Institutet icke förfogat i fråga om nu förevarande område. Bebyggelsenamn som tillkommit efter omkr. 1850, ha blott i särskilda fall beaktats. — Manuskriptet har utarbetats av undertecknad, som även bidragit till materialets insamling i bygden. Prof. Lidén har (utom i fråga om första partiet av h. 1) först i korrektur tagit del av förevarande band; hans namn är utsatt vid de från honom härrörande bidragen till namntolkningen. Även prof. Beckman har genomsett ett korrektur. Till båda dessa mina kamrater inom Institutets arbetsutskott uttalar jag mitt hjärtliga tack, vilket jag änyo riktar också till vederbörande inom de arkiv och bibliotek, som allt från arbetets början visat Institutet tjänstvillighet, samt till chefen och personalen vid Elanders boktryckeriaktiebolag. För en del upplysningar rörande namn inom Majorna står jag i tacksamhetsskuld till fil. lic. E. Abrahamson. Jag vill särskilt framhålla det gagn jag haft av D:r F. Stenströms bok Örgryte genom tiderna (1920, 1924). Registren ha sammanställts av Institutets assistent fil. stud. Elov Andersson.

Vid behandlingen av det egentliga stadsområdet ha de namn utmärkts med större fetstil, som beteckna orter av större betydelse i stadens historia, såsom landerier, stadsdelar m. m. Tecknet † (se Förkortningar) nyttjas icke där uttalsform eller andra meddelade fakta tillfyllest ange att namnet ännu brukas. — Om kartans uppgift se s. XIII.

Tillägg och rättelser till Bd I och II komma att medfölja Bd III.

Göteborg i juni 1929.

HJALMAR LINDROTH

Institutets sekreterare och undersökningsledare.

Källförkortningar.

- A = Karta el. lantmäterihandling rör. Stockholms el. Uppsala län i Generallantmäteriarxivet i Stockholm. Den närmast följande siffran anger kartbokens nummer.
Adress.-kal. = Adress-kalender öfve Carl Johans församling år 1852.
AHA = Askims häradsrätts arkiv (i Landsarkivet i Göteborg).
Ant. Bih. = Anteckningar ur... Cederbourgs Beskrifning... jämte Bihang. 1864.
Avk.-l = Avkortningslängd.
Bdl = Bergendahl Partille krönika. 1920.
Berg Ant. = W. Berg Genealogiska anteckningar om Göteborgssläkter (2 serier, den ena fol., den andra 4:o; ms i Göteborgs stadsbibliotek).
Berg Saml. = W. Berg Samlingar till Göteborgs historia. 1-4. 1882-91.
Berg Teat. = W. Berg Anteckningar om Göteborgs äldre teatrar 1-3. 1896-1900.
Bidr. = Bidrag till kändedomen om Göteborgs och Bohus läns fornminnen och historia. 1-8. 1874-1913.
Bil. t. brev ang. Slotssk. = Bilaga till brev 1 maj 1780 från Amiralitetsskoll. till Landskansliet (i LA); jfr GHT 13 sept. 1919.
Boskapsl = Boskapslängd.
C = Karta el. lantmäterihandling rör. Älvsborgs län i Generallantmäteriarxivet i Stockholm. Den närmast följande siffran anger kartbokens nummer.
Carlén = Carlén Göteborg. 1869.
Cbg = Cederbourg En kort Beskrifning Öfver... Götheborg. 1739.
Cederblad = Cederblad Göteborg. 1884.
Db = Dombok. I fråga om Gbgs stads område = Db f. Sävedal, då ej annat säges.
Db f. NL = Dombok för Nya Lödöse.
DN = Diplomatarium Norvegicum.
DSt = Danmarks Stednavne (Nr 1 1922).
Fbg = Fredberg Det gamla Göteborg. 1-3. 1919-1922 (-24).
Fornv. = Fornvännen. Stockholm 1906 ff.
- Fr = Fischer Göteborgs landerier (Gbgs Jubileumspubl. XIII).
Fröding Don. = Fröding Göteborgs donatorer 1-3. 1911-16.
Fröding Env. = Fröding Berättelser ur Göteborgs historia under envåldstiden. 1915.
Fröding Gustav. tiden = Fröding Berättelser ur Göteborgs historia under Gustavianska tiden. 1922.
Fröding Äldsta hist. = Fröding Berättelser ur Göteborgs äldsta historia. 1908.
Fört. = Förteckning inhäftad sist i Husf.-l öfver Mariebergs församling 1812-17 (i Landsarkivet i Göteborg).
G. Is reg. = Konung Gustaf den förstes registratur (tr. 1861 ff.).
GBFT = Göteborgs och Bohus läns fornminnesförenings tidskrift.
Gbg (nr 1 osv.) = Karta el. lantmäterihandling rör. Göteborg på Lantmäterikontoret i Göteborg.
Gbgs KR prot. = Göteborgs Kämnersrätts protokoll (i Landsarkivet i Göteborg).
Gbgs stads räk. = Göteborgs stads räkenskaper (i Landsarkivet, fr. o. m. 1673 i Kammararkivet i Stockholm).
Gbgiska Mag. = Götheborgska Magasinet (tidning från 1750- o. 1760-t.).
GHT = Göteborgs Handels- och Sjöfarts-Tidning.
Gjb = Generaljordebok.
GLex = Histor.-geogr. och statist. lex. (1859-70).
Grbg = Granberg Götheborgs historia. 1-2. 1814-15.
GS = Generalstabens karta i skalan 1:100000.
Hbgr = Hallberger Karta öfver Gbgs stads landerier, med beskrivning. 1811 (i Stadsingenjörskontoret).
Hellquist Gatn. = Hellquist Göteborgs gatnamn (särtryck ur Göteborgs Aftonblad). 1911.
Hellquist Sjön. = Hellquist Studier öfver

- de svenska sjönamnen (= SvL XX). 1903-06.
- Hist. handl. = Historiska handlingar (tr. 1861 ff.).
- HJordrSkattl = Handlingar rör. jordrannsaking och skatteläggning (i Landsarkivet i Göteborg).
- HKrAllm = Handlingar rör. kronoallmänningar i Sävedals hd (i Landsarkivet i Göteborg, avskr. av ej kända orig.).
- HLaxf = Handlingar rör. laxfisket i Sävedals hd (i Landsarkivet i Göteborg).
- HSH = Handlingar rör. Skandinaviens historia (Bd 29, tr. 1848).
- HSKogsr = Handlingar rör. skogsrannsaking (i Landsarkivet i Göteborg).
- Husf.-l = Husförhörslängd.
- Hv. N. = Hvad Nytt? Hvad Nytt? (tidning).
- Härleman Piper = Härleman Til Kongl. Maj:ts högtbetrodde man, . . , Carl Fredrik Piper. 1751.
- HÅK = Handlingar rör. Älvsborgs kungsladugård (i Landsarkivet i Göteborg).
- Härr. (nr 1 osv.) = Karta el. lantmåterihandling rör. Härryda sn på Lantmåterikontoret i Göteborg.
- Ink. handl. t. Rådet = Inkomna handlingar till Rådet (i Landsarkivet i Göteborg).
- Jb = Jordebok.
- Jb f. Säved. = Jordebok för Sävedals hd 1638 (i Landsarkivet i Göteborg, Stadens räk., Drätselkammarens arkiv).
- JN = Biskop Jens Nilssøns Visitatsbøger 1574-1597 (nedskrivna av biskopens famulus Oluf Børgessøn). Kristiania 1885.
- Jordr.-prot. = Jordrannsaktionsprotokoll (i Landsarkivet i Göteborg).
- Kalén = Kalén Ordbok över Fageredsmålet. 1923.
- Kb = Kyrkobok.
- KKn = Kiettel Klasson Geometrisk Affritningh vppå Elffzborgz Ladegårdhs ägor. 1655. I Generallantmåteriarkivet, reproducerad Bidr. 7, 320-21 och Lbg 224.
- Kon.-l = Konungstiondelängd.
- Krigsark. = Karta i Krigsarkivet i Stockholm.
- La. (nr 1 osv.) = Karta el. lantmåterihandling rör. Landvetters sn på Lantmåterikontoret i Göteborg.
- L. Böcker = Laur. Böcker Brev till Olof Rudbeck 1692 (blott bevarat i avskr.); jfr GBFT 1921, s. 29 ff.
- L 35 = Handskriften L 35 i Uppsala universitetsbibliotek (trol. samtida avskr. av ett gränslägningsdokument av 1624).
- Lbg = C. Lagerberg och O. Thulin Göteborg under 300 år. 1923. (1. uppl., under annan titel, betecknas Lbg¹).
- Lbg Gbgare = M. Lagerberg Göteborgare. 1-2. 1913-14.
- Lgn = Liunggren Karta öfver Staden Göteborg. 1855.
- Lindberg = Lindberg Skeemålets ljudlära (ordlista s. 3 ff.). 1906.
- Lu. (nr 1 osv.) = Karta el. lantmåterihandling rör. Lundby församling på Lantmåterikontoret i Göteborg.
- Lundgren-Brate = Lundgren Personnamn från medeltiden (= SvL X. 6). 1892-1915; s. 167-322 utg. av Brate.
- Lunds ärkest. urk. = Lunds ärkestifts urkundsbok, utg. av L. Weibull. 1900 ff.
- MI = Mantalslängd.
- NG = Norske Gaardnavne. 1897 ff.
- Nilén = Nilén Ordbok öfver allmogemålet i Sörbygden. 1879.
- NLT = Nya Lödöse Tänkeböcker 1586-1621 (Gbg's Jubileumspubl. VI).
- No. regnsk. o. jb = [Norske] Regnskaber og Jordebøger fra det 16de Aarhundrede. 1887 ff.
- NoB = Namn och Bygd. 1913 ff.
- OH = Oluff Hansson Geometrisch Landtchart aff Sjärijegården etc. (i Krigsarkivet). c. 1620?
- Palmsk. = Handskr. i Palmsköldska handskriftssaml. i Uppsala Universitetsbibliotek.
- Part. (nr 1 osv.) = Karta eller lantmåterihandling rör. Partille sn på Lantmåterikontoret i Göteborg.
- Pz = [Prytz] Kronologiska anteckningar rör. Göteborg. 2. uppl. 1898.
- RATop = Riksarkivets topografiska samling.
- RB = Røde Bog (Biskop Eysteins jordebok); tr. 1879.
- Rietz = Rietz Svenskt Dialekt-Lexikon.
- Rjb = Reduktionsjordebok.
- Rqt = [Rydquist] Histor.-statist. beskrifning öfver Göteborg. 1860.

- Rydholm = Rydholm Anteckningar ur Lund-by historia. 1926.
 Räk. = Räkenskaper för Gbgs stad (på Landsarkivet).
 S = Karta el. lantmäterihandling rör. Göteborgs och Bohus län i Generallantmäteriarkivet i Stockholm. Den närmast följande siffran anger kartbokens nummer.
 SAOB = Svenska Akademiens ordbok.
 SD = Svenskt Diplomatarium.
 SIOD = Skrifter utgivna av Institutet för ortnamns- och dialektforskning vid Göteborgs Högskola. 1918 ff.
 Skjb = Skara stifts kyrkliga jordebok av år 1540 (Bilaga till Västergötlands fornminnesförenings tidskrift 1899).
 SNF = Studier i nordisk filologi. Helsingfors 1910 ff.
 SOV = Sverges ortnamn, Värmlands län.
 SOÄ = Sverges ortnamn, Älvsborgs län.
 SRP = Svenska Riks-arkivets pergaments-bref 1-3 (tr. 1866-1872).
 Stadsing. (nr 1 osv.) = Karta på Stadsingenjörskontoret i Göteborg.
 Stm = Stenström Örgryte genom tiderna, 1-2. 1920-24.
 Styffe Un.³ = Styffe Skandinavien under unionstiden. 3. uppl. 1911.
 Sundén Allmogelifvet = Sundén Allmogelifvet i en västgötasocken under 1800-talet. 1903.
 SvL = Svenska Landsmålen (1878 ff.).
 Tax.-I = Taxeringslängd.
 Tl = Tiondelängd.
 Torp = Torp Nynorsk etym. ordb. Kristiania 1915-19.
 Tuve (nr 1 osv.) = Karta el. lantmäterihandling rör. Tuve sn på Lantmäterikontoret i Göteborg.
 Uppb.-bok = Uppbördsbok el. Räkenskap (i Landsarkivet i Göteborg).
 V = Karta el. lantmäterihandling rör. Hallands län i Generallantmäteriarkivet i Stockholm. Den närmast följande siffran anger kartbokens nummer.
 Vendell = Vendell Ordbok över de östsvenska dialekterna. Helsingfors 1904.
 VFT = Västergötlands fornminnesförenings tidskrift.
 Vgl = Västgöotalagen.
 Vgtl. handl. = Västergötlands handlingar (i Kammararkivet i Stockholm).
 VkjB = Vadstena klostets jordebok (tr. i Historiska handlingar Bd 16, 1897).
 Werning = Werning Belägenheten omkring Göteborg (karta). 1809.
 Wgn = Wieselgren Ur Göteborgs häfder. 1878.
 Åd = Åstrand Geometrisk karta öfver Göteborgs stads ägor utom fästningsverken (i Stadsingenjörskontoret, med beskrivning). 1801.
 1 Åm = Åkerblom I Göteborg för omkr. 100 år sedan. 1898.
 2 Åm = Åkerblom Tidsbilder från Göteborg på 1820-talet. 1899.
 Ä. rit. geogr. chart. = Äldre ritade geografiska kartor i Generallantmäteriarkivet i Stockholm.
 Ä. Vgl = Äldre Västgöotalagen.
 Ögr. (nr 1 osv.) = Karta el. lantmäterihandling rör. Örgryte församling på Lantmäterikontoret i Göteborg.
 1850 = Beskrivningen (av 1850) till Kartan Stadsing. nr 69-70. Kartan själv är från 1846-50.

Övriga starkare förkortningar och särskilda tecken.

acc. = accent.
 anf. st. = anförda ställe.
 ang. = angående.
 anv. = användning.
 avl. = avledning.
 bebygg.-n. = bebyggelsenamn.
 bet. = betydelse.
 cit. st. = citerade ställe.

da. = dansk(a).
 dr smt = daler silvermynt.
 f. = femininum.
 f. leden = förra leden.
 fhty. = fornhögtysk(a).
 fno. = fornorsk(a).
 fr. = frälse.
 fsv. = fornsvensk(a).

fvnord. = fornvästnordisk(a), d. v. s. fornländska jänte fornorska.
 gg(r) = gång(er).
 hd = härad.
 KA = Kammararkivet i Stockholm.
 kr. = krono.
 ky. = kyrko.
 LA = Landsarkivet i Göteborg.
 Landskansl. = Landskansliets arkiv (i Landsarkivet i Göteborg).
 Landskont. = Landskontorets arkiv (Därs.).
 lty. = lågtysk(a).
 M = sammanfattande beteckning för Masthugget och Majorna, varvid till området räknas allt som förr lydde under Kungsladugård.
 m. = maskulinum.
 mk = mark.
 mlty. = medellågtysk(a).
 mtl = mantal.
 n. = namn (blott i vissa sammansättningar: bebygg.-n., mansn., naturn., ortn. m. fl.).
 Eljest = neutrum el. norra.
 naturn. = naturnamn.
 no. = norsk(a).
 nsv. = nysvensk(a).
 nr = nummer.
 ortn. = ortnamn.
 osv. = o. s. v.
 pl. = pluralis.

RA = Riksarkivet i Stockholm.
 rsp. = riksspråk, riksspråket(s).
 s. = sidan; södra.
 s. leden = senare leden.
 sg. = singularis.
 sk. = skatte.
 sn = socken.
 ss. = såsom.
 sv. = svensk(a).
 ty. = tysk(a).
 v. = västra.
 vgt. = västgötsk(a).
 y. = yngre.
 ä. = äldre.
 ö = östra.

| sättes framför serien av jordebokformer ur Kammararkivet. (Före detta streck stå former som äro äldre än de vanliga jordeböckernas tid.)

|| sättes före namnformer som hämtats ur diverse källor efter 1540.

∞ sättes före utredningen av namnets uppkomst och betydelse.

† betecknar att namnet ännu nyttjas.

* betecknar konstruerad (ej direkt uppvisad) språkform.

Kursiv typ i namnform som i övrigt är skriven med vanlig antikva betyder upplöst förkortning: t. ex. *Dufve-Tiärn*.

Kort förklaring av landsmålsalfabetet

(i den mån det avviker från det vanliga alfabetet).

I. Vokaler:

a: i rsp. *hat*.
 a: » » *hatt*.
 a: mitt emellan de båda föreg.
 o: s. k. Masthuggs-a; nära å-ljud.
 e: i rsp. *veta, vett*.
 æ: » » *väta, mätt*.
 æ: mitt emellan de båda föreg.
 ä: i t. ex. sthmska *bära* (»brett» ä).
 i: i rsp. *flik, flicka*.
 i: mitt emellan i och e.
 o: i rsp. *bo*.
 o: » » *lott* (»öppet» ä).
 ø: mitt emellan de båda föreg.
 u: i rsp. *sur* (»spetsigt» u).

u: i rsp. *surra*.
 y: » » *byta, bytta*.
 a: » » *gå* (»slutet» ä).
 ø: » » *dö*.
 ø: » » *stött, västsv. lön*.
 y: mitt emellan y och ø.
 ø: i t. ex. sthmska *köra* (»brett» ö).
 ø: mitt emellan o och ø.
 ø: i rsp. *hare, bevisa* (»slappt», obetonat e).
 På uttalsformernas åtskillnad el. växling mellan u, ø, ø får av följ. skäl ej säkert byggas:

- 1) Den ä. uppptecknaren från 1900 nyttjade ø väsentl. med värdet ø.
- 2) Genom dialektens upplösning har ett mer

- »äkta» och ålderdomligt *u* i uttalet ofta ersatts av *g*.
- 3) De båda sista ljuden visa i denna trakt benägenhet att övergå i varandra; ett mellanljud förekommer, trol. även i det äkta målet.
2. Konsonanter:
- q*: i rsp. *jord*.
- ʃ*: *ʃ*-ljud.
- l*: i rsp. *sorla* (då här ej vanligt *l* nyttjas).
- l*: »tjoekt» *l*.
- ŋ*: i rsp. *barn*.
- rn*: *rn* med ännu högre tungspets än föreg.
- r*: rullande tungspets-*r*.
- h* skorrande *r* (tillhör ej bygdens äkta mål).
- g*: i rsp. *kors*.
- s*: *sche*-ljud med ännu högre tungspets än föreg.
- f*: det vanliga *sche*-ljudet, bildat med tungryggen.
- f*: allmänt tecken för *sche*-ljud (nyttjat undantagsvis), någon gång (ss. i *roʃa* 'rys. sja') ett långt fram beläget *sche*-ljud.
- t*: i rsp. *gjort, sort*

- t*: *rt* med ännu högre tungspets än föreg.
- fʃ*: rsp. *tje*-ljud med »*t*-förslag».
- ʃ*: rsp. *tje*-ljud utan *t*-förslag.
- w* = »engelskt» *v*.
- g, k, ʒ* nyttjas som generella tecken för *g*-, resp. *k*- och *ng*-ljud.
- På åtskillnaden mellan *ŋ* och *n*, mellan *g* och *s* och mellan *t* och *ʃ* bör ej säkert byggas.
3. Särskilda tecken.
- under bokstav anger att ljudet är långt (i fråga om kons. = dubbel): *dag, dag*.
- ~ under bokstav anger att ljudet blott är »halvlångt».
- ˘: accenten i *buren* (best. form av *bur*).
- ˙: accenten i *buren* (av *bära*).
- ˆ: »bruten» accent (circumflex).
- ˚: bitryck, särsk. i s. leden av sammansatta ord: *dågbók* dagbok.
- . under bokstav anger att ljudet knappast höres.
- ∨ anger att en vanl. »stonande» kons. mist sin stämton: *nəsđūk* näsduk (med *d* nära *t*).
- betyder: närmar sig el. övergår i (ett visst annat ljud).

1870
1871
1872
1873
1874
1875
1876
1877
1878
1879
1880
1881
1882
1883
1884
1885
1886
1887
1888
1889
1890
1891
1892
1893
1894
1895
1896
1897
1898
1899
1900

INLEDNING.

Stadens namn, uppkomst, historia, omfattning och bebyggelseformer. När Nya Lödöse grundlades år 1473, erhöll den nya staden ett helt nytt namn: privilegiebrevet kallar den *Göthæholm* (Priv. f. Sveriges städer, utg. av N. Herlitz, 1, 170; skrivet *Göthaholm* s. 178).¹⁾ Men namnet ersattes redan året därpå officiellt av Nya Lödöse («Nylösze» Därs. 178). När omkr. 1605 åter en ny stad anlades, nu på Hisingen (G. Sarauw i GBFT 1916, s. 17 ff., Lilienberg Gbgs Jubileumspubl. VII, 115 ff.), återupplivades på visst sätt den tidigare namngivningen; Karl IX döpte staden till *Göteborg*. Det är av förhållandena begripligt, att man träffar namnet än i svensk än — särskilt naturligtvis i utländsk text — i mer eller mindre främmande form: 1. *Giötheborgh* 1605 Lilienberg 126, *Göteborgh* 1606 Sarauw 26, *Götheborg* 1607 Munthe Fortif. hist. 1, 155, *Götteborg* 1607 1609 Calend. Caroli IX, s. 150, 164. 2. *Gothenburg*, *Got(h)enburck* 1607 Wolff Stud. rör. Gbgs äldsta förf. 69 (privilegiebrevet, på tyska)²⁾, *Götheborgk* 1611 Därs. 60, *Gamble Gotenborg* efter 1619 Munthe anf. st. 156 f. Jfr även adjektivet *Gothenburgisch* 1609 Wolff anf. st. 72, *Götheborgisch* 1609 Munthe anf. st. — Efter det hisingska Göteborgs förstöring 1611 planlades år 1619 den nuvarande staden på södra älvstranden. Även den nämndes ibland till en början, även i svenska urkunder, med osvensk namnform: *Gutenborgh* 1619 Lilienberg 157, *Gothenborg* 1619 Interimspriv. (Rqt 16), *Nye Göt(t)enborg* 1620 Db f. Nya Löd., bl. 7, 9, *Götenborgh* 1623 Db f. Ask., med adjektivet *Göttenborgisch* 1621 Db f. Sälv. Men det definitiva privilegiebrevet (bevarat blott i avskrifter) synes ha haft *Götheborgs* eller *Göteborgz* (gen.) el. dyl. (Saml. af Gbgs Stads Priv. 24, Fröding Äldsta hist. 26-27). Senare träffas ibland form med *-a-*: *Giöthaborg* c. 1640 Gbg III Ö. Ö. 1 i Fortif. arkiv, *Götaborgz* ägor 1655 KKn. Denna form torde bero på en medveten anslutning, kanske på puristiska grunder, till namnen *Göta älv*, *Götaland*, *Göta lejon* o. d., och har knappast nyttjats i tal. Vad *Göte-* beträffar, synes *-e-* här icke vara inhemskt — knappast hade man inhemska gårdnamn på *Göte-* i tankarna —, utan det tyska *Göten-* med avlägsnat *n* (jfr däremot senare namnet *Sveaborg*).

Stadens historia är skildrad i allmänt kända verk. Korta översikter finnas i konversationslexika. Själva staden, inom de 1807 raserade vallarna, anlades på de s. k. Gullbergs ängar och mark tillhörig byn Eklanda i Örgryte socken (se s.

¹⁾ Felaktigt uppges stundom *Götahamn* (t. ex. Ant. Bih. 59).

²⁾ De privilegier, som omtalas från 1603, tyckas icke vara bevarade (jfr Fröding Äldsta hist. 2). Redan där (och i andra handlingar 1603-06) har namnet kanske förekommit.

7). Hela »donationsjorden», som i nordost räckte ända till nuv. länsgränsen, utgjorde 1.423,07 har. Mestadels behöll den långt fram i tiden prägel av landsbygd, även där den såsom »landerier» var utarrenderat åt borgare och ämbetsmän. I allmänhet fingo landerierna åbyggnader först långt fram på 1700-t., där ofta arrendatorn bodde. Därigenom uppstod ett slags herrgårdsbebyggelse. En viss utvidgning av den stadsliknande bebyggelsen, om ock ej i allo konstant, hade skett redan fr. o. m. 1640-t. i väster, åtminstone i Haga (Lilienberg 208 f.), som ock tillhörde donationsjorden. I övrigt funnos på denna ännu vid mitten av 1800-t. inga stadskvarter utanför vallgraven, utom i viss mån på Stampen (se Lgn och s. 45). En mängd tätt belägna hus och lägenheter hade däremot redan på 1700-t. uppstått på Kungsladugårds område (Lilienberg 235 ff.); år 1825 (Jb) voro de icke mindre än 591 (en del obebyggda?). Detta område införlivades först 1868 med staden — dittills hade det hört till Örgryte —, vilken därigenom utvidgades med mer än en tredjedel av donationsjordens storlek. — Av skilda orsaker krävdes ytterligare markutrymme. Sedan det lilla Annedalsområdet införlivats 1872 (s. 2), kom 1883 turen — förutom till Tingstadsvassen (i Backa socken) — till ännu en del av Örgryte socken, med Landala och Gibraltar. Bebyggelsen här är nu dels vanlig stadsbebyggelse, dels snarast villabebyggelse. Vid denna tid hade även bebyggelsen på den söder om den gamla staden liggande landerijorden börjat antaga stadsprägel. Av villor utgöres till god del bebyggelsen på det 1904 inkorporerade Änggårdsområdet. År 1906 skedde den dittills ojämförligt största införlivningen, nämligen av hela Lundby socken. Den östra och större sockendelen har numera i sitt låglänta parti mestadels stadsbebyggelse, med industri och hamnanläggningar vid älven; dess inre partier förete landsbygd. Detta är ock, om det bortses från villorna vid älvmyningen, fallet med den västra sockendelen, åtskild från den östra genom en till älven räckande kil av Björlanda socken i Bohuslän. Sedan 1909 och 1918 nya smärre områden av Örgryte inkorporerats, dels kring Kålltorp dels öster om Sahlgrenska sjukhuset, införlivades fr. o. m. 1922 hela återstoden av denna socken, som dittills hört till Sävedals härad. Då hade där redan länge funnits både industri (vid Säveån och Mölndalsån) och s. k. förortsbebyggelse, särskilt på sistone med villor. De östligaste partierna förete ännu inte bara landsbygd, utan stora obebodda, ja i den höglänta delen odsliga sträckor. Slutligen inkorporerades delar av Utby by (»Utbynäs») i Partille socken fr. o. m. ingången av 1928. — Stadens nuv. areal är c. 8,184 har. Säkra siffror rörande invånarantalet finnas först fr. o. m. 1800-t. Några meddelas här (efter Jubileumspubl. XX, 17 f.): 1800: 12,804; 1830: 21,036; 1860: 37,043; 1890: 104,657; 1922: 227,686; 1 jan. 1929: 235,994. Vid talens jämförande måste stadsområdets successiva tillväxt beaktas.

Genom stadsbebyggelsens inkräktan på landsbygden har en mängd ortnamn, särskilt naturnamn, försvunnit. En del av dessa ha på senare tider avsiktligt tillvaratagits i namn på kvarter, gator m. m., ett stort antal träffas däremot blott i äldre källor. I fråga om det äldre stadsområdet (t. o. m. införlivningen 1872), varöver den största omvälvningen gått fram, ha de lokaliserbare försvunna nam-

nen, jämte viktigare bland de ännu bevarade, i stor utsträckning inprickats på den bifogade blindkartan. Örgryte och östra delen av Lundby och Tuve socknar äro redan med på kartan i Bd I, västra delen av de senare socknarna kommer att synas på kartan i ett följande band över V. Hisings härad.

Områdets indelning, gränser o. d. i äldre tid. Den mark varpå staden uppvuxit, tillhör från början dels Sävedals dels Ö. Hisings härad. Det senare omfattade Lundby och Tuve socknar, men nu alltså blott den senare, som i föreliggande band medtages som ett bihang. Dess yttinnehåll är blott 1,748 har. — Örgryte kyrka lades av Gustav Vasa 1528 under Nya Lödöse (G. I:s reg. 5,149). Sedan blev socknen, som också inbegrep hospitalsförsamlingen (upplöst 1883), annexförsamling till Göteborgs svenska församling (domkyrkoförsamlingen), men redan 1712 egen församling. Då hade länge, efter Härlanda sockens indragning 1528 (s. 15), funnits blott en kyrka inom nuv. Örgryte (jfr om *Kyrkås* s. 72). Men Gamla varvets kyrka synes ha funnits redan tidigt på 1700-t. Den var dock avsedd blott för amiralitetsstatens personal; år 1748 (Db f. Sälv. bl. 187), liksom senare 1784 (M. Glanzelius i Gbgs-Tidn. 1924, nr 314), stämdes andra på varvet boende personer för att de besökt denna kyrka i stället för Örgryte kyrka. Amiralitetskyrkan brann 1820, och sedan den 1787 uppförda Mariebergskyrkan, som likaledes utgjort egen församling, ersatts av Karl Johanskyrkan (s. 29), som sålunda blev »Kustförsamlingarnas» kyrka, funnos efter 1824 utanför den dåv. staden åter två församlingar i Örgryte, och detta ända till 1883, ty först då införlivades det västliga området även kyrkligt med staden. Örgryte moderförsamling och Lundby ha ännu icke ecklesiastikt införlivats.

Över Hisingen gick sedan gamla tider riksgränsen mot Norge. Huvudkodex av Ä. Vgl räknar »två kyrkor» av ön till Sverige. Namnen *Svenska* och *Norska Hisingen*, sammanfallande med nuv. västgötska resp. bohuslänska delen av ön, kunna därför vara mycket gamla, även om de ej styrkts så tidigt (*Norske hiissingenn* c. 1554 HSH 29,72, *Svenske Hisingen* 1644 Db s. 9). Men att hela ön åtminstone någon tid vid mitten av 1200-t. varit under norskt välde, framgår av vad som meddelas s. 97 (jfr även s. 109 n. 2). Att gårdar på svenska Hisingen vid början av 1500-t. varit i danska händer, dokumenteras s. 89. Gränsen mellan svenskt och norskt (resp. danskt) torde i äldre tid ha gått i huvudsak som nu. För den östra gränsen c. 1554 mellan Säve-Björlanda å ena sidan och Tuve-Lundby å den andra, redogöres HSH anf. st. — Intill 1630-t. var Tuve moderförsamlingen (jfr GLex 7,111, Petersson och Litzén Herdam.); men då — och ända till 1860 (anteckn. i Jb 1825) — hörde dit hela den västra delen av nuv. Lundby. Även mellan Bjurslätt och Grimbo synes gränsen förr ha gått något annorlunda (så 1816 Lu. nr 25). Pastoratet kallades stundom Hisingen (*ecclesiæ* [gen.] Hisingen 1583 VFT III. 3-4; Inv. s. 34); det var förr prebende för teologie lektorn vid Göteborgs gymnasium. Sedan 1 maj 1928 hör Tuve ecklesiastikt samman med Backa socken. Sydgränsen mellan Örgryte och Askims härad var i gamla tider stundom oklar (jfr s. 3 n. 4, 152); om gränsen mot Partille se Bd I, XII n. 1 (»östligare» här fel för »västligare»).

— I judiciellt hänseende har Ö. Hisingns härad antagits först ha hört till Sävedals hd (Cbg 19), ovisst med vad rätt; åtminstone på 1640-t. utgjorde det gemensamt tingslag med Askims härad, men fördes 1823 samman med V. Hising (enl. Db i LA). Tingen hölls i äldsta tid på skilda orter inom häradet (se s. 94, 110, 114, 119, 123, 126, 127, 128 och jfr s. XVI), sedermera på Kvillebäcken. I fråga om den civila förvaltningen tycks Svenska Hisingen i gammal tid stundom ha hört till Sävedal, men efter 1622 till Askims hd (jfr Styffe Un.³ 143, Almquist Den civila lokalförv. 2, 107).

Naturförhållanden, växt- och djurvärld. Örgryte (inklusive det nuv. stadsområdet) företer delvis samma natur som Sävedals härads östliga partier: åsar, kullar, högplatåer, större sjöar och tjärn, likaså mossar. De största vattendragen äro — oavsett Göta älv — Sävån och Möldalsån. De framrinna i styckvis rätt utpräglade om ock ej trånga dalar, men framemot utloppet omgävos de förr av sankta strandängar och vassmarker. Åtskilliga smärre bäckar finnas; men de flesta av dem göra nu knappt skäl för benämningen. Berggrunden är (se kartan i Gbgs Jubileumspubl. II, 150-151) grå gnejs med partier av grov ögongneis i; längre i väster träffas rikligt även röd gneis. Grönsten finnes flerstädes. Av de lösa jordarterna överväger leran. Sand finns särskilt kring gamla kyrkan (se även *S a n d a r n a* s. 42), partier av strand-, isälvs- och morängrus på skilda håll. — Södra delen av Hisingen erbjuder en rätt skarp kontrast mellan å ena sidan berg och åsar, av ofta betydande höjd, å den andra låglänta marker, vilka här mestadels äro synnerligen bördiga. Någon större sjö finnes icke inom Lundby-Tuve, blott några tjärn. Mossar finnas i det inre. Till Göta älv rinna några vattendrag, bland dem den nu dels åt söder dels åt norr trögt framrinnande s. k. Kvillen, som i gamla tider utgjorde en delvis rätt bred farled mellan den egentliga Göta älv och Nordre älv. Vattendraget har nu mestadels avlösts av madmarker. Från Färjenäs åt väster är strandlinjen splittrad genom talrika vikar, och utanför finnas icke få holmar och skär. Även i Lundby förhärskar den grå gnejsen; den röda uppträder i väster som en fortsättning på samma bergarts förekomst söder om älven. Grönstenen är icke heller här sällsynt. Det är tack vare leran som de lägre markerna visa sådan bördighet. Sandpartier finnas flerstädes (jfr t. ex. under *S a n n e g å r d e n* s. 108), däremot obetydligt av morän- och isälvsgrus. I Tuve träffas den grå gnejsen blott i väster och — överlagrad — utmed Kvillen, annars dominerar den röda. Grönsten förekommer rätt rikligt.

Även inom förevarande område vittna ortnamnen om att *e k e n*, väl även *l i n d e n*, förr varit talrikare än nu (oavsett stadsbebyggelsens inverkan). Om *b o k e n* erinrar troligen åtminstone ett ortnamn (s. 147), helt nära en trädets nutida växtplats. Överhuvud har skogen naturligtvis även här förötts genom misshushållning. Barrskogen kring St. Delsjön är planterad. Av vilda *ö r t e r* träffas i ortnamn hästhovsört (*b l å k e r*, pl.), groblad (*l e g a s b l å k e r*, pl.), hönsbär (*h ö n s a b å r*), mynta och troligen en tistelart. — Bland de vilda *d ä g g d j u r e n* framträda i namngivningen — utom de alltjämt vanliga — *b j ö r n e n*, *» l v e n »* — år 1782 Db f. Sä v. bl. 241 säges, att vargar ej finnas i Örgryte och ej i mannaminne där gjort någon

skada —, uttern, »råböcken» och möjligen hjorten (jfr Bd I, XII, även beträffande innebörden av *djur* i ortnamn). Av fåglar erinra ortnamnen om bl. a. korpen (i ä. namn »ramn»), »ljungspolen» (s. 157), vildgåsen, troligen örnen (havsörnen?) och tjädern (i så fall kallad *hane*, jfr Bd I, XIV) och en andart.

Bebyggelsen (oavsett stadsbildningarna). Med avseende på fornminnena anlitas här Sarauw och Alin Gbgs Jubileumspubl. III. Den gamla bebyggelsen visar i Örgryte (vartill här det egentliga stadsområdet räknas) knappt någon så naturbetingad koncentration som i Sävedalens inre socknar. Den äldre stenåldersbebyggelsen företrädes av minst sex (grupper av) boplatser, fr. o. m. tiden för Litorinahavets maximum. Boplatsoområdet norr om Västra begravningsplatsen anses ha varit bebott till stenålderns slut. Den av stenkamargravarna kännetecknade, mer fasta bebyggelsen har i socknen efterlämnat blott ett sådant minnesmärke: den förstörda hällkistan vid Kallebäck (s. 190). Lösa fynd (yxor) ha gjorts på spridda håll. Fattigdomen på bronsåldersgravar kring älvmyningen är förvånande; den har emellertid tillskrivits gamla tiders plundringar i denna utsatta bygd. Från Örgryte känner man nu ingen bronsåldersgrav, inte heller någon hällristning, och av lysa fynd blott ett bronssvärd från Änggårdsområdet. Materialets nuvarande knapphet berättigar alltså dock inte till någon slutsats angående bebyggelsen. Från järnåldern är från socknen knappt något värt att nämna mer än den av J. Alin i GHT 1925, 27 juni (bil.) behandlade domareringen på Mon N om St. Delsjön (jfr Stm 2, 29); den tolkas av honom som intyg om en grav, i så fall den enda kända järnåldersgravnen från trakten. Ett fornminne av sär eget slag avhandlas under Trojenborg s. 192. — Från Lundby är materialet mycket rikligare. Hisingens 200-300 stenåldersboplatser, från tidsperiodens skilda skeden, föra oss tillbaka till den tid då ön var en skärgård. Lika litet som annorstädes kunna vi konstatera någon kontinuitet i detalj mellan denna bebyggelse och en senare tids. I vad det gäller fornminnen av annan art inom Lundby och Tuve, märkas först sex hällkistor. Bronsåldern är även här svagt företrädd. Något säkert dithörande lokaliserbart och daterbart fynd synes icke ha gjorts inom området. Från järnåldern känna vi gravfält: ett på Sannegårdens ägor, där vid en hög, med fynd från troligen förromersk järnålder, två bautastenar stodo, som nu stå vid Lundby nya kyrka, tillsammans med två som funnos här redan förut. En fornborg finns på Bjurslättis ägor (s. 90). Ett nu förstört vikingatidsgravfält har funnits vid Skändla Sörgård. Domareringen i Tänge lund nämnes s. XVI. Den skall förr ha bestått av tolv stenar (Bidr. I, 58). — Ingen runsten är känd, om det bortses från den sena s. k. Älvsborgsstenen (Bidr. 2, 59 ff., Vet.- och Vitterhets-Samh. Handl. N. F. 17, 51 ff.).

Av ortnamnen kan icke säkert slutas till någon tidigt förhistorisk bebyggelse inom Örgryte. Av de namntyper, som ansetts möjliga att infoga i en kronologisk serie (jfr Bd I, XV), är blott (-)torp representerat, nämligen genom *Fräntorp*, *Källtorp* och det enkla *Torp* (äldst *Torpet*), vartill *Torpa* sluter sig. Varken för dessa eller något annat gårdnamn i socknen finnes bestämd anledning att gå

bakom medeltiden. Under denna tidsperiod funnos å andra sidan de allra flesta av de sedan i jordeböckerna överhuvud upptagna byarna och enstakahemmanen. *Krokslätt* nämnes vid slutet av 1300-t., *Bö*, *Kallebäck*, *Källtorp*, »*Kärra*», *Skår* och *Torpa* vid slutet av 1400-t.; så ock sockennamnet, som säkert förutsätter en likabenämnd bebyggelse. I den äldsta bevarade jordeboken, av 1550, tillkomma *Gårda*, *Lunden*, *Torp* och *Vidkärr*. De återstående äro: *Fräntorp* (1580), *Sävenäs* (1600), *Underås* (1565), *Ånggården* (1623), *Överås* (1600), samt det försvunna *Fågelsås* (1609). Beträffande dessa senare äro data vägledande för tidfästelsen (om *Fräntorp* se dock s. 61), beträffande de förut nämnda däremot icke, då de äldre lokala urkunderna äro så få. Att socknens byar äro äldre än 1300-t., är troligt, och väl säkert i fråga om de största: *Krokslätt* (varav 2 hemman i Fässberg), *Torpa*, *Kallebäck*, samt *Källtorp*, *Skår* och *Torp*. — Intet Örgrytenamn hänvisar till förkristen kult. Till rätt avlägsen tid föras vi väl dock av *Tingvall* (s. 81).

Södra delen av Hisingen visar sig även genom ortnamnen vara en äldre och rikare bygd än Örgrytes. Enstaka exempel finnas i Lundby och Tuve på två säkert förhistoriska namntyper: *-hem* ingår i *Norum* (med *Skogome* mitt över Kvillen), *-by* i *Lundby*. Intet torde hindra att dessa äro traktens äldsta bebyggelsenamn (**Nor-hem* kan vara äldre än bebyggelsen; jfr Lundahl Falb. 200 f., Lindroth Våra ortn. 116 f. och i Arkiv f. nord. filol. 45, 105 ff.). Namnen på *-torp* äro *Glöstorp*, *Gunnestorp* och *Stillestorp*, de på *-röd*, *-red* *Härröd*, *Kättilsröd*, *Synnered*, *Tolered* och *Unnered*. Alla sju bebyggelserna äro mer eller mindre väl belägna; någon inbördes åldersskillnad medger materialet inte att ur lägets synpunkt fastställa. Här är det många av de nuv. jordeboksnamnen som nämnas först efter 1550: i Lundby *Bjurslätt*, *Bräcke*, *Färjestaden*, *Hallen*, *Kvillebäcken*, *Pölsebo*, *Rödjan*, *Skarvik*, *Stillestorp*, *Uvegraven*, i Tuve *Bergsgården* och *Kättilsröd*. Att namn på *-röd* kunna vara sena, visas av typens förekomst i naturnamn (s. 150, ?165); *Stillestorp* har (s. 112) misstänkts vara s. k. uppkallelsenamn. I äldsta tid har den stora Lundby-byn, med sina c. 15 mtl 1550, knappt medgivit utrymme åt andra självständiga bebyggelser inom den delen av socknen. (Med *Lindholmen* och *Sannegården* är det ett särskilt förhållande.) Även *storleken* pekar alltså på hög ålder för *Lundby*. Alla övriga bebyggelser med c. 1550 mer än $\frac{1}{1}$ mtl ligga i Tuve eller västra Lundby: *Grimbo* 4-5, *Holm*, *Skändla* och *Syrhåla* 3, *Tuve* 2-3, *Gunnestorp* och *Härröd* 2. Av enstakahemmanen äro följande $\frac{1}{1}$ mtl: *Ardal*, *Glöstorp*, *Huke*, *Norum*, *Sannegården*, *Tolered*, *Tången*, *Unnered*. — I fråga om Hisingens bebyggelse böra ock påpekade upprepade förödelserna genom krig. — Helt visst bevarar namnet *Lundby* minnet om en *helig lund* (s. 99). *Tånge lund* i Tuve med sin domarering torde vittna om det kända sambandet mellan kult och rättsförhandlingar (jfr s. 128). Tron på *älvor* intygas av *Älvhålan* (s. 174).

Beträffande *hemmansklyvning* och *skiften*, liksom om de senares betydelse för särskilt naturnamnens öden, i synnerhet på inägorna, gäller vad som sagts Bd I, XVI. Av Lundby by och Sannegården verkställdes, visserligen utan påföljd, teg- och solskifte redan 1722, och på Syrhåla 1750. Storskifte påbörjades i

Örgryte 1761, i Lundby 1768, inom Tuve redan 1757. Vissa hemman ha aldrig undergått skifte; så i Örgryte Fräntorp och Sävenäs. En koncentrerad storby har väl blott Lundby by till en viss grad varit; nu ligga dock där de gamla hemmanens ägor mycket splittrade. — Något skifte på Hisingens samfällda utmark har aldrig fastställts. År 1791 (Db bl. 315) klagades över att denna »i 40 år» (jfr Db 1757, bl. 4) stått under delning, utan resultat trots »otroliga summor»; och inte heller nu åstadkoms mer än en stor karta jämte beskrivning och förslag (jfr s. 130). Från år 1793 finns ett annat förslag, utan karta.

K o m m u n i k a t i o n e r. Åtminstone en mer trafikerad väg har väl av ålder lett från det inre Sverige ned till ett västligt överfartsställe över älven (se under *R e d b e r g* s. 40). Nya Lödöses tillvaro föranledde Gustav Vasa att 1540 påbjuda vidmakthållandet av tre vägar (Beckman *Vägar och städer*² 25): en i Säveåns dalgång (väl »Kongsvägen» 1789 Db bl. 136, säges vara underhållen av Ö. Hisingens härad), en söderut till Allmänna Bräcka vid Hallandsgränsen och en mot norr till Nödinge och vidare till Lidköping. Efter Göteborgs anläggning har bygden kommit i allt livligare och snabbare förbindelse utåt, och även områdets återstående »landsbygd» har, först tack vare nya vägar, varav en åt väster (jfr även *Danska vägen* s. 144), på sistone genom spårvagnar, bilar och bussar, kommit i allt bekvämare beröring med stadens centrum. Förbindelserna utåt till sjös ha däremot knappt spelat någon roll som upplösande och utjämnande moment. Detta inte heller på Hisingen. Här omtalas på 1700-t. (Db 1789, bl. 136) en häradsväg genom hela ön; den gick ned till Färjestaden. Åtminstone redan omkr. 1660 fanns vägen väster om Kvillebäcken; den anlätades även av resande från Bohuslän och ledde ned till den östligare färjan över älven (se s. 96). Av denna färjning var Ö. Hisingens befolkning alltså i hög grad beroende, ända tills en bro över älven togs i bruk 1874.

F o l k e t. Inom hela området ha åtskilliga hemman innehafts av adelsfolk och borgare. Dessa ha dock knappt i allmänhet bott på gården. Förhållandet har dock medfört, att det blott är på få hemman som samma allmogesläkt bott i långa tider. Inom västra Lundbydelen och i Tuve träffas dock exempel därpå. Därför finnes här också, trots de eljest påtagligt ogynnsamma förhållandena, icke så obetydligt kvar av den infödda dialekten. Förvånande nog finns även längst bort i Örgryte möjlighet att ännu tillvarataga rätt pålitlig dialekt. Men naturligtvis gör den utbredda förekomsten av oäkta språk även hos de bästa meddelarna, att man av många namn ofta icke ens vid otvunget samspråk får höra en fullgod form. Upptecknarnas former förete ock vissa variationer, ja även vissa rätt konsekventa beteckningar, på vilka icke kunnat byggas. Dit höra vissa fall av kort *æ* och *ø* (t. ex. i *læka* 'lycka') för *e* och *ø*. Egen kontroll har då ofta tillåtit undertecknad att meddela bättre former.

Om den bofasta lantbefolkningens huvudnäringar och livsvillkor gäller i det väsentligaste det Bd I, XVIII sagda. Vid älvmynningen har dock fiske spelat en helt annan roll än i det inre, i äldre tid som husbehovsfiske. Under de stora sill-

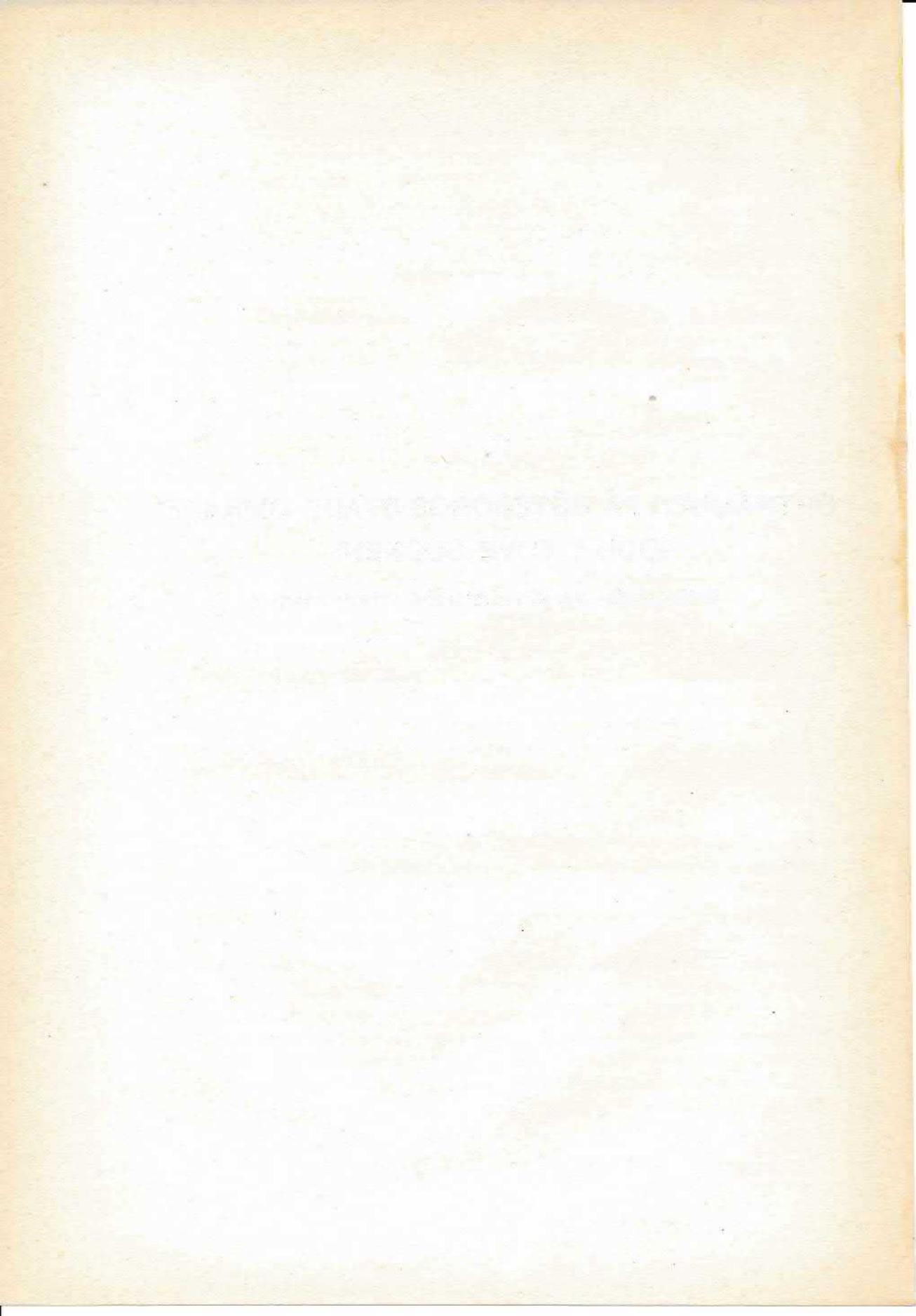
fiskeperioderna var det dock annorlunda. De förde särskilt under 1700-t. med sig salterier och trankokerier i synnerhet vid norra älvstranden. Om linodlingen säges 1862 (GLex 3,342), att den på Hisingen synes »tilltaga med varje år». Om kramsfågelskytte se *S n a r e b e r g e t* s. 162.

Med avseende på de otryckta källorna och deras tillgodogörande gäller det som sagts Bd I, XVIII f. Om domböckerna för Örgryte se dårsammastädes. De äldsta bevarade för Ö. Hisings hd äro från 1622, därefter finns en längre serie fr. o. m. 1624, dock med luckor. En förkortning »Db», utan specifikation, åsyftar i det följande alltid en dombok för det härad dit namnet hör. Av de speciella källorna för stadsområdets äldre namn må särskilt nämnas Handlingar rörande Älvsborgs Kungsladugård samt den över samma område 1846-50 uppgjorda kartan (Stadsing. nr 69-70, med beskrivning), och en del 1600-talskartor i Fortifikations-, Krigs- och Generallantmäteriarkiven. Angående utmarkshandlingarna se s. 130.

II.

**ORTNAMNEN PÅ GÖTEBORGS STADS OMRÅDE
(OCH I TUVE SOCKEN)**

jämte gårds- och kulturhistoriska anteckningar.

ifrågakomma kunde även kvinnon. *Unn* el. *Unna*. S. leden är *ryd* 'röjning'. De sent uppträdande formerna med *Ö*-bero på inflytande från närbelägna *Önneröd*, vilkas f. led har annat ursprung (se Bd I, 88), särsk. väl från *Ö*. i grannsocknen Björlanda (skrivet *Ödneröt* 1568 Jb, *Önnerödt* 1573 Jb). Göteborgsmålets benägenhet för ett ljud nära *ø* som motsvarighet till resp. kort *u* kan möjl. ha medverkat till att stadga formen.

Prep. är *i. ünæræs märkær*. Åborna kallas *ünærøbó* (best. pl.).

Är $\frac{1}{4}$ sk. av ålder. År 1686 betalade hemmanet ränta till översten och kommandanten i Göteborg (Landskont. E VIII b, bl. 3), och detsamma gällde 1697 (Jb). — Storskifte på inägorna förrättades 1803, laga skifte på alla ägorna 1835. — Hemmanet var redan 1697 (Jb) liksom ännu i senare tid (1916 MI) delat i fyra delar; dessa ha ej gått i arv från ä. tider, och de benämnas efter nuv. åbor.

Torp och lägenheter:

Bergen *bærja*¹⁾. — Knalten *knálten*.

¹⁾ En viss avliden åbo, *Olle i Bergen*, bar vedernamnet *Hårfattig härfdä*, som väl eufemistiskt åsyftade flintskallighet.

Naturnamn samt kulturnamn som ej avse bebyggelse.

Med avseende på namnens indelning i grupper, principerna för deras placering inom grupperna och fullständigheten i deras medtagande hänvisas till Bd I, 132 f. I förevarande band meddelas inga ex. på uteslutna banala el. stereotypa namn. I den i Bd I följda anordningen har här den förändringen vidtagits, att namnen icke först fördelats på olika områden (tidigare socknar, stadsdelar), vadan varje namngrupp behandlas blott på ett ställe. Tuve sockens naturnamn ha icke heller brutits ut till en egen avdelning. Behandlingen av de enskilda namnen har gjorts mera koncentrerad än i Bd I. Detta har underlättats därav att hänvisning dit i stor utsträckning kunnat ske.

Liksom i Bd I har emellertid vid varje namn om möjligt angivits, på vilken gammal bys el. vilket hemmans mark platsen ligger, utom i fråga om de delar av stadsområdet där läget exakt utmärkts genom inprickning på kartan (se s. XIII).

De namn som blott förekomma i utmarksskifteshandlingarna av 1791 (Lu. nr 18) och 1793 (Tu. nr 35) ha ofta blott osäkert kunnat lokaliseras — och överhuvud bedömas —, då kartan till den förra är i synnerl. dåligt skick och beskrivningen utan siffror, och då den senare saknar karta.

Vid angivande av läget ha följande förkortningar nyttjats: L = Lundby, T = Tuve, Ö = Örgryte.

Bya- och hemmansnamn förkortas sålunda: I Lundby: Ar. = Ardal; Bj. = Bjurslätt; Br. = Bräcke; Fä. = Färjestaden; Ha. = Hallen; Hä. = Härröd; Li. = Lindholmen; Lu. = Lundby; Pö. = Pölsebo; Rö. = Rödjan; Sa. = Sannegården; Ska. = Skarvik; St. = Stillestorp; Syn. = Synnered; Syr. = Syrhåla; Tol. = Tolered; Ul. = Ulvegraven. I Tuve: Be. = Bergsgården; Gl. = Glöstorp; Gr. = Grimbo; Gu. = Gunnestorp; Ho. = Holm; Hu. = Huke; Kät. = Kättilsröd; No. = Norum; Skä. = Skändla; Tu. = Tuve; Tå. = Tången; Unn. = Unnered. I Örgryte: Fr. = Fräntorp; Gå. = Gårda; Ka. = Kallebäck; Kr. = Krokslätt; Kå. = Kålltorp; Kär. = Kärralund; Sä. = Sävenäs; Und. = Underås; Vi. = Vidkärr; Äng. = Änggården; Ör. = Örgryte; Öv. = Överås. Genom sammanskrivning uppstå då sådana lokaliseringar som LAr., TTu., ÖFr. I vissa fall, särsk. där läget anges i direkta ord, har det ansetts onödigt att utsätta mer än sockennamnet.

I. Sjöar, tjärn; vikar; sund; fjordar.

I fråga om genus hos *tjärn* se Bd I, 133. *Kile sjö*, m., betyder 'jämförelsevis stor och långt inskjutande vik av havet', *hål hyl* 'trångt sund'.

Bjälkevik(en) *bjälkewik* Ö, vik av L. Delsjön. — Stm 2,37. ∞ Väl efter en el. flera *bjälkar*, som legat där el. där drivit i land.

Björketjärn (St.) Ö, i gränsen till Part. Se Bd I, 294.

Båtekulsdammen *bådäkulsdåmøn* LSyr.

***Börketjärn**, biform av *Björketjärn*, se **Börketjärnsbäcken* s. 135.

Daldammen *dåldåmøn* TGu. ∞ Naturlig *damm* i *Håkans dal*.

Dammet, St., ÖKr.; nu knappt i bruk, men bevarat i *Dammgatan*.¹⁾ Jfr *Krokslätts damm*. — Stora Dammet 1782 Jb (Stm 1,23), Db bl. 216, på båda ställena namn på utmark. ∞ *Damm*, n., brukar, liksom *dämme*, n., i dessa trakter betyda 'fördämning i vattendrag' (se Bd I, 8, 55, 82, 135, 212). Här synes dock åsyftas en *damm* i rikspråklig mening (detta även i orten eljest kallat *damm*, m.; se t. ex. Bd I, 295 samt flerstädes nedan).

Delsjö kalv, se *Kalven*.

Delsjön, St. och L., *dēljön*, y. *dēljön*, *dæl*. — Dilsio (7 ggr) 1312 SD 3,80, 81, Dilsjöerne 1526 VFT II. 1,26, Delasion(!) 1584 Därs. 2-3,98, Delesjön 1650 Db bl. 4, 1664 bl. 12, Dele sjön 1654 C 91 fol 2, 3, Dehlsjön 1771 Db bl. 204, Stora Del Sjön 1781 S 9 fol 20, Dellsjö måse 1789 Db bl. 504, Östre Delesjö (= L. D.) 1801 Krigsark. XV Åa, Dellsjön 1869 Carlén 41. ∞ Den äldsta formen (och den från 1526) tycks, i förening med det senare *ē*, hänvisa på ett *Dil*. Ett sådant kan synas svårt att tolka.²⁾ Från skilda håll inom Boh. är dock ett **del del*, n. 'spene, juver (på sugga el. sto)' känt. Det synes icke orimligt, att de långa, smala landtungorna i sjön kunna ha lockat till jämförelse med spenar. De y. formerna foga sig i och för sig utmärkt efter en tolkning 'gränssjön', då f. leden innehölle subst. **dēle* (fvnord. *deili*) 'gräns(skillnad)', el. verbet *dēla* i motsv. bet., liksom många andra västsv. namn på *Del(e)*-, *Deles*- (se t. ex. Bd I, 178, SOÅ 19, 214, 247, 249, 270). Sakligt sett skulle detta passa utmärkt: båda D. nå ned till häradsgränsen i S. Det synes också rimligt, att man verkl. senare inlagt denna bet. i namnet.³⁾ Men detta torde alltså bero på en omtydning. Även enstavigheten hos f. leden 1312 talar för annan innebörd som den ursprungliga.

***Dödingevik(en)** *døingevig(a)*, *døing*- LSyn. ∞ F. leden är gen. sg. (el. pl.) av västsv. *dō(d)inge* 'död man, särsk. ilanddrivet lik' (möjl. gen. pl. av det starkt böjda *dō(d)ing*).⁴⁾ Sådana finnas begravna ovanför viken. Se namn med samma f. led SIOD 3,107, 146.

¹⁾ Enl. Stadsfullm. handl. 1923, nr 463, s. 11 har namnet även åsyftat en »lägenhet».

²⁾ Det **dil*, f. 'fördjupning', varmed SOÅ 19,33 opererar, är alldeles icke styrkt i nord. språk.

³⁾ Lika nära till hands kan det synas att fästa sig vid St. Delsjöns *tudelade* form och översätta de y. formerna med 'den delade sjön'. Andra gamla ortn. med sådan innebörd hos *Del*- torde emellertid vara svåra att uppleta.

⁴⁾ I s. Boh. träffas båda formerna.

*Döpplarna ?, se s. 172.

Fjälledammen LFä.? — 1791 Lu. nr 18. ∞ Om *fjäll* se Bd I, 157.

Gapekilen *gābæšîn* LSyn.; vik. ∞ *Gapet* kallas vikens el. »kilens» mynning mot öppna sjön. Jfr s. 113.

Gatdammen *gātāmæn* LSyr. ∞ Om *gata* se Bd I, 153, om *damm*, m., se D a m m e t här ovan. Här var »vättne» (se s. 67) för hela byn.

Gröna viken *gr̄na vīga* LArSyn. — 1843-44 Lu. nr 324. ∞ En *grön* backe går ned mot *viken*.

Gåsesund, se Bebygg.-n. s. 113.

Hamnevik LAr. — Hamnewijek 1726 Lu. nr 308.

Hinnedammen *hīnēdāmæn* TGu.; nu äng. — 1833-36 Tu. nr 48. ∞ Efter bäcken *Hinna* (s. 121).

†**Härlanda tjärn** *hærlandæ šæn* ÖKär.? (jfr Stm 2,37); jfr T o r v m o s s e s j ö n. — Härlanda kärn 1789 Db bl. 311 (säges vara en »storfmåse»), H. kärn 1789 bl. 504 (säges vara = »Dellsjö måse»). I senare tid har mossen kallats *H. kärr* *hærlana šær* el. *šær*.

Hässlekilen LSyr., i gränsen till Torsl. — Hasslekijlen(!) 1750 Lu. nr 309, Hässlekihlen 1783 Lu. nr 311. ∞ Nedanförlj.

***Hässlepussarna** *hæslæpūsla*(!) LSyr.; nu namn på vått område. — Ingår i Hässlepusse Bergen 1750 S5 fol 8. ∞ F. leden är *hässle* 'dunge av hassel', s. leden *puss* 'vattenpuss' (jfr Bd I, 155, 183). Det nutida uttalet av slutleden beror på assimilation till f. leden; jfr, med assimilation i motsatt riktning, hall. **rösslevesla* 'lekatt' (Rietz 554 a) av fsv. *rösevisla* (i boh. *resslevisla* *rēs[æw]is[la]* o. d. torde attraktion från målets *ressla* *rēs[la]* 'smal gren, kvist' ha tillkommit).

Hönsdammen; vid Sprängkullen nr 1. — Fbg 1,637. ∞ *Höns* och gäss påstås ha hållit till där (anf.st.).

Kalven Ö(Gå.); den s. v., genom uddar avsnörda delen av St. Delsjön, även kallad *Delsjö kalv* (1801 Krigsark. K XV Åa). — Kalfwen 1771 Db bl. 202 (jfr s. 63 n. 4). ∞ Om bet:n se Bd I, 138.

Kattedammen *kātēdāmæn*. 1. Ce 23. 2. TGr. ∞ *Katter* ha kanske dränkts där. Jfr R å t t e d a m m e n.

†***Kindboviken** *šimbovīka* Ö; vik av L. Delsjön. — Kimboviken Stm 2,34. ∞ Sammanhänger säkerl. med *Kindbogården* i Råda. Jfr *Kindboudden* s. 141.

Klara(n). 1. *klāra*; i gränsen mellan L och TGr., nu namn på mossen. — Klara 1791 Lu. nr 18, Klara watten 1810 S 24 fol 14, Clara 1816 S 32 fol 16 (mossen). 2. †ÖKär.; jfr *Kärra tjärn*. — Klaran Stm 1,50. ∞ Stm återger med tvekan en tydning, enl. vilken nr 2 fått sitt namn av att en viss *Klara* vid skridskoåkning drunknat i sjön. Säkerl. är förklaringen dock densamma som för nr 1. Här har utvecklingen varit följande: *Klara vattnet* har varit namnet på det öppna lilla vattnet i mossen (jfr Bd I, 148); genom förkortning har formen *Klara* uppstått (jfr nr 2, där -n är »uppsnyggande» tillägg), som så blivit namn på marken (mossen; jfr *Klare mosse* s. 169), medan tjärnet har fått ett nytt namn, se följ.

Klarögat *klåröwat*; y. namn på Klara nr 1. ∞ Ansluter sig i viss mån till sådana tjärnnamn som de vanliga *Oxögat*, *Yxnögat* (ex. Bd I, 221, 296). Möjl. har en omtydning till 'det klara ögat' spelat in.

***Klävekilen** *klèvešijn* LSyr. ∞ Ett **Klävan klève* har upptecknats som namn på ett parti av stranden. Vid kontrollen uppgavs emellertid **Kläve backe*, och förr nyttjades *Kläveberget* (s. 154). Någon **kläva klève* 'klyfta, rämna, spricka' (jfr SIOD 3,109) tycks inte finnas i berget. Man tror att det är den smala kilen själv, med berg på båda sidor, som så betecknats.

Krokedammen *krögädämøn* LHä. ∞ F. leden är hemmansdelsn. *Kroken* (s. 96).

Krokslättis damm; säkerl. = D a m m e t. — Krokslätt Dam 1624 L 35, s. 65.

Kroppedamm(en). 1. Vid Älvsborgs slott. — 1519 Bidr. 7,334. 2. Sannol. i Kvi-bergstrakten. — Ingår i Kroppedams bärg 1624 L 35, s. 65. 3. *krøpædämøn* TGr. ∞ 'Ruddammen' (Bd I, 216). Rudan har odlats i dammar sedan gamla tider, delvis som agnfisk. Nr 3 har associerats med *kropp* och framkallat en sägen om att galge funnits där!

Kvarndammen ÖVi. — Stm 2, på kartan. ∞ Det torde ha varit här som den 1825 Jb omnämnda husbehövskvarnen i Vikärr legat (jfr s. 84).

Kärra tjärn; trol. annat namn på Klara (n) nr 2. — Kjärra Tjärn 1798 Db bl. 129.

***Lindevik** *länövig* LArSyn. — Linnewiken 1843-44 Lu. nr 324. ∞ Några *lindar* finnas där inte nu.

Lorthammen; folklig benämning på Västra Hamnkanalen. — Fbg 2,754 (äsyftar 1830-t.). ∞ Samma nedsättande namn nyttjas om en hamn på Ölands västkust; det står där i motsats till *Gullhamn* invid.

Långevatten, V. och Ö., *långevåtøn* (däremot *långevanskälla*) Ö. — Östra Långevattnet 1851 Ögr. nr 85.

Maria sjö M Cd 62, en »lycka». — Maria Siö 1744 Gbg nr 42. ∞ Amiralitetskyrkan var en *Mariakyrka* (Lbg 223), och därmed torde namnet sammanhånga.

Myrevik *mjrvøvik* (delvis y. uttal) LAr. ∞ *Myrmark* finnes intill.

Nordviken, se Bebygg.-n. s. 111.

Nya damm *nyå dām* LSyr. ∞ *Dammen* antages från början vara »naturlig».

Proppedammen *prøpædämøn*, felform för *K r o p p e d a m m e n* nr 3.

Pustervik, se Bebygg.-n. s. 39.

†**Rivö fjord** L; även i Askims hd. — Rifwe-Fiohl 1726 Lu. nr 308. ∞ Till *Rivö* i Styrsö sn.

Rudedamm(en) TSkä. — Rudedams backar 1793 Tu. nr 35. ∞ Jfr *K r o p p e d a m m e n*.

Ruttenviken *rùdøvig(a)* (*rødøviga*, ø → ø) LSyr. — Ingår i Ruteviksdal 1793 Tu. nr 35. ∞ I orten tolkat ss. 'den *ruttna* viken' (varvid adj:s starka böjning bör observeras, jfr SIOD 3,69). Där samlas tång, som ruttnar.

Råttedammen *røtdämøn* Ce 24. ∞ Där fanns gott om *råttor*. Jfr *K a t t e d a m m e n* nr 1.

Rävedammen *rævødåmæn* M; i Svaleboskogen.

***Rödaviken** Ö; nu blott i *Rödavikens dal røavikas dåk.* — Röavikadal Stm 2, 37 och på kartan. ∞ Där finns *röd sand*.

Sandvik(en). 1. Se Bebygg.-n. s. 90. — Jfr Sandviksberget 1767 Db bl. 416. 2. Se Bebygg.-n. s. 111. 3. LSyr. — Ingår i Sandvjk-Åkrarne 1750 Lu. nr 309.

Sikesdammen *sigsådåmæn* TGu. — Gl. sikes-Dammen 1833-36 Tu. nr 48. ∞ F. leden väl gen. av ett *sike*, n. (no. dial., isl. *síki*), sidoförm till det vanliga *sik*, f. 'sumpmark' (jfr Bd I, 176).

Sjövik; kanske ett namn på den vik som föranlett namnet Sjöhamnen (s. 42). — 1841 HÅK 1, 125, 128.

Skalle damm *skälø dām*, vard. **Skallan** *skålan*; V om stenåldersboplatsen på Sandarna. ∞ Kanske efter en »skalle» (Bd I, 200). -an torde förutsätta -ar(en), en öknämmande bildningstyp (E. Abrahamson); jfr Götling Västsv. ordbildn. 59 ff.

Skarvik, se Bebygg.-n. s. 111.

Slätta damm *slætta dām*, y. *slætta d.* TGr.; urspr. fördämning. ∞ Efter *Slätten* *slætta* (s. 90), men trol. närmast innehållande invånarnamnet i gen. pl.

Slättekilen *slættesjån* LArSyn. ∞ *Slät* mark intill.

***Smalsund** LSyr. — Ingår i Smalsundsskåret 1867 Lu. nr 64.

Smörhålet *smørhålt*; sund. 1. LSyn., vid L. Aspholmen. 2. LSyr., vid Hjertholmarna. ∞ Benämningsgrunden okänd för meddelaren. Sannol. åsyftar namnet dock att ange sunden som goda fiskeplatser (se Bd I, 268, 273).

Snappedammen *snæpedåmæn* TBe. ∞ Jfr *Snappeberg* (s. 162) och *Snappebaden* (s. 170).¹⁾

Stenvik *stønvi*, y. -vig LArSyn. — Stenvik 1843-44 Lu. nr 324.

Stora dammet, se *D a m m e t*.

Strömsund *strømsun*, *strømsjån* LSyr.; nu namn på holmen (jfr citatet strax samt under *Hästholm*en), medan sundet kallas **Strömsundshål** -hålt. — 1867 Lu. nr 64. ∞ Åsyftar *strömt* vatten. Ss. holmnamn en förkortning.

Svedsviken Ö; vik av St. Delsjön; vid gränsen till Fässb. och Råda. — Stm 2, 30.²⁾ ∞ Säkerl. ur **Svedåsviken* (se s. 163). Jfr *Svedsmossen* s. 171.

Sågdammen. — Fbg 1, 229. ∞ Efter *Vädersågen* (s. 51).

Säve damm *sævø dām* TGu. — Säfwedam 1833-36 Tu. nr 48. ∞ F. leden är böjningsform av *säv*.

Toftedammen *tøftedåmæn* TNo. ∞ *Inga tomter* (jfr *Toftekulla* s. 128) kända. Det är ett c. 75 år gammalt, konstgjort *dämme* för kreaturens vattning.

Torvmossesjön *tørmøssjøn* Ö; y. namn på *Härlanda tjärn*, särsk. åsyftande v. delen.

Tuve damm T. — Tufue dam 1721 S 5 fol 8.

Tådammen *tådåmæn* LHä. ∞ Om *tå* se Bd I, 78, 86, 150 och nedan s. 165.

***Vadstaden** *væstån* Ö; vik av L. Delsjön. — *Vastan* (»långt a-ljud på båda voka-

¹⁾ Som ex. på halvlärda folketytologier må nämnas, att man i orten velat förknippa namnet med *snapphanarna*!

²⁾ *Smedsviken* 1593 HKrAllm bl. 6; jfr noten under *Svedsmossen* s. 171.

lerna») Stm 2,34. ∞ 'Staden (d. v. s. platsen) där man drar vaden i land (el. möjl.: har den upphängd)'.

Vassbottnen Dg 8, Eg 14, Fg 25. — Wassbotten 1855 Lgn. ∞ Av **Vatnsbottnen* 'bottnen» av »vattnet». Namnet väl först givet åt viken Dg 7 (jfr Lgn).

***Vikefjorden** *vīgafjórñ*, L; ä. namn på (en del av) *Älvsborgsfjorden*. — Vike fjärd(!) 1818 S 27 fol 1. ∞ Efter gården *Viken* i Björl.

Älvsborgsfjorden; nyare namn. ∞ Efter Nya *Älvsborg*.

Ärledammen *ärledamæn*, i skolpojkspr. ***Ärlis äls**; i Sjöbergen. ∞ Det i öknamn vanliga *-is* har alltså inträngt i naturnamn.

II. Vattendrag.

Bäck uttalas *bæk*, *bäk*.

Bjälkeviksbäcken *bjälkæviks*- Ö.

Björkebäcken Ö. — 1851 Ögr. nr 85. ∞ Rinner ur *Björketjärn*.

Båtsmanspinan *båsmanspina*. — E. Abrahamson i Västs. hembygdsstud. 51. ∞ Strömdraget gjorde vid vissa vindar denna del av älven svår att passera (anf. st.). S. leden är känd i denna halvt skämtsamma anv. även eljest från västkusten; jfr t. ex. *Pinan pina*, sundet mellan Vallerö och Tornö, NV om Käringön; man måste staka sig igenom det.

Böbäcken *bø*- Ö; annat namn på *Delsjöbäcken*.

***Börketjärnsbäcken** *bøtjas*-; = *Björkebäcken*.¹⁾ — »Böttjasbäcken» Stm 2,34 och på kartan. ∞ Om *Börke*- se Bd I, 46.

Delsjöbäcken *dæljø*- ÖBÖr. m. fl.; jfr *Böbäcken*, *Kyrkebäcken*, *Kärra bäck*, *Store bäck* och **Tanda*, ävensom *Örgrytebäcken*.

Djupedalsbäcken *djupeðals* (-l-); jfr *Rydsbäcken* och *Slottskogsbäcken*. ∞ Efter *Djupedalen* nr 2 (s. 5).

Djurgårdsbäcken M. — Jfr Fbg 1, 280, 285. ∞ Efter *Djurgården* (s. 6).

Drankån. — Fbg 3,529. ∞ Om *drank* jfr SAOB *drank* 2 slutet.

Dättesträtten FGU.; = *Strätten*. — *Dette-strätten* 1833-36 Tu. nr 48. ∞ F. leden är stammen i *dätta* 'falla, dimpa'; jfr *Dettifoss* på Island. Strax vid vägen bildar bäcken ett litet fall.

Ede(t)sån *ejæsåna*. — E(d)sån Stm 2,31, 173. ∞ Tvärsöver *Edet* (s. 145).

†**Fattighusån** Df 8; kanal som lär ha grävts redan 1641 (Lbg¹ 10). — 1855 Lgn. ∞ *Fattighuset* inrättades därinvid 1726 (Rqt 117).

Finkebäcken *fiykæ*- ÖTorp; sydligt tillflöde till *Delsjöbäcken*. — *Finkbäcken* Stm 2,24,28 och på kartan. ∞ Trol. efter *Finkhälet* (s. 172).

Forsbäcken, se *Bebygg.-n.* s. 7.

†**Gamlestadsån**; nedersta delen av *Säveån*. — *Gamle-Stads-Åen* 1773 Stadsing. nr 12 fol 17. ∞ Efter *Gamlestaden* (s. 9).

†**Gullbergsån**; alternativt namn på (nedersta delen av) *Möndalsån*. — *Gullbergz åå* o. d. 1624 L 35, s. 65. ∞ Efter *Gullbergs fästning* (s. 11).

¹⁾ Dock betecknar det förra namnet även den ur Ö. Långevatten rinnande bäckgrenen. På grund av uttalet har näml. associationen med *Björketjärn* sprängts.

Göta älv. — Albis (latinisering) c. 1070 Adam av Bremen (hdskr. från 1200-t.), ad Albiam 1277 DN 4,4; Elfr c. 1230 Snorre Sturluson, Elfina (best. ack.) före 1240 Fagrskinna, Elfr c. 1325 Eirspennil 632, Elfar (gen.) 72, 73, Elui (dat. el. ack.) 658 m. fl., Eluarinnar (best. gen.) 639, 641, Elfinnar 56, i Elfinni (best. dat.) 20, 21, i Elfina 186, Älfwen 1547 G. I:s reg. 18,203, Stora Elffwan 1644 Kiettel Klasson hos Lbg 2; Gothelba (lat. ändelse) c. 1070 Adam av Bremen (se ovan), Gautelfr o. d. (jämte böjda former) 1200-t. Den y. Olovssagan (uppl. 1853), s. 48, 85, osv.; Götha Elff 1655 KKn.¹⁾ ∞ I diskussionen om detta namn ha två meningar stått emot varandra. Enligt den ena, företrädd t. ex. av SOÄ (2,162 m. fl. ställen), är f. leden i den ä. formen, *Gautelfr*, ett till stammen i *gjuta* hörande *gaut* med bet:n 'utgjutning, utflöde, utlopp'. Älven skulle alltså ha namngivits efter det faktum att den är Vänerens utlopp. Den andra meningen innebär, att *Gaut-* är en form av folknamnet *götar* (fvnord. *gautar*), vare sig stamform el. möjl. gen. pl., i det att *-a* i *Gauta-* tidigt borde försvinna framför vokal (Lidén hos Hellquist i Arkiv f. nord. filol. 25,351). Båda meningarna synas möjliga. Den förra kunde stödjas genom förekomsten av *gaut-* i namn på vattendrag med den uppgivna bet:n (SOÄ anf. st., Lindroth i NoB 1914, s. 80), dock blott på smärre. Den andra meningen förtjänar därför företrädet. Eftersom älvens äldsta (och icke blott lokala) namn tycks ha varit blott *Älv* (*Elfr*), bör *Gaut-* uppfattas som ett senare tillägg (jfr Wessén Stud. t. Sv:s hedna myt. 89). Dettas uppgift bör då ha varit att beteckna älven som 'götarnas älv', 'gränsälven mot götarnas land, *Gautland*'. Att sedan avgöra om *Gaut-* är stamform el. gen., är vanskligt. På visst sätt finns en tredje möjlighet: att *Gautelfr* är bildat till *Gautland*. I så fall bleve det rimligast att detta senare innehölle folknamnet, naturl. i stamform; se vidare härom, ävensom om den eventuella släktskapen mellan namnen *götar* och *goter*, Wessén anf. arb. 89 ff., 92 ff., 108 f., Almgren Hällristn. o. kultbruk 287.

Hedbäcken; trol. ett ä. namn på *V i d k ä r r s b ä c k e n*. — Hebäcken 1771 Db bl. 122. ∞ Efter Torpa *hed*, jfr s. 82.

Hinna, senare **Hinnebäcken** *hinnabækæn*, se Bebygg.-n. s. 121.

Holkekärrsbäcken *høkkærsæç*- LSyr.

Holmbäcken *hølm*- THoSka. m. fl.; jfr följ. Efter gårdn. *Holm* (s. 121).

Hukebäck, annat namn på föreg. — 1832 S 39 fol 16. ∞ Efter gårdn. *Huke* (s. 123).

Hålebäck *hølvæ*- TGü. — Håhlebäck 1833-36 Tu. nr 48. ∞ Egentl. *Håle bäck*, där f. leden är adj. **hålv* (se Bd I, 80, 148, 223).

***Hära** el. ***Härå**(n). 1. L, se Bebygg.-n. s. 95. 2. Ö, se Bebygg.-n. s. 15; jfr *Häre kullen* s. 153.

Härlandabäcken, y. namn på föreg. nr 2; jfr *M u n k e b ä c k e n*.

Kalebäck, se Bebygg.-n. s. 63.

Kanalen ÖSkär. — Stm 2,23. ∞ Om *kanalens* tillkomst på 1880-t. se anf. st. Den »liknar nu mest en av vattenväxter uppgrundad skogsbäck».

¹⁾ Fylligare formförteckning lämnas flerstädes i SOÄ, t. ex. 2,163.

Kullebäcken? trol. namn på den bäck som förr flöt strax V om Götaberg. — Kullebäckenn 1624 L 35, s. 65 (nämnt mellan Krokslätts damm och »Gullbergz åå»). ∞ Ån rann mellan *kullar*.

Kvarnbäcken *kvàn-* (ungt uttal) ÖKär.

Kvarnfallet ÖKa. ∞ Se Stm 2,33.

†**Kvibergsbäcken**, y. namn på följ. (se s. 25 n. 1).

Kvibäcken; y. namn på U g g l e b ä c k e n nr 2; jfr U t b y b ä c k. — Den s. k. Qwibäcken 1776 Db bl. 157. ∞ Säkert bildat till *Kviberg* (s. 24), med förkortning. Jfr föreg. namn.

Kvillebäcken, annat namn på K v i l l e n, fattad som vattendrag; även bebygg.-n. (s. 96). I orten oftare kallad **Kvillediket** *kwèladiget*, stundom **Kvillegropen** *kwèlgrópa* (jfr M a d g r o p e n nedan).

Kvillen *kwéla*, y. *kwéløn* LT; i ä. tid namn på det vattendrag som tvärs över Hisingen förband den s. och den n. armen av Göta älv (se t. ex. Tuneld Geogr.⁸ 4,65 (1833) och jfr följ. namn), i senare tid närmast om den sjöliknande utvidgning, resp. de sankna ångar, som bildats i den ej längre farbara bäckfåran, varvid även pl.-formen **Kvillerna** *kwèlørà* nyttjas.¹⁾ — Kuillenn omkr. 1554 HSH 29, 72, Lilla och stora Qwilla 1655 Db, Qwillan 1663 Db bl. 7, Quillen o. d. 1757 S 6 fol 113 (här ängsmark). ∞ Ordet *kvill*, fsv. *kwild*, betyder i vissa dial. 'gren el. sidoutgrening av bäck el. å' (t. ex. Aktsaml. t. kungsådrest. hist. 334), 'ställe där mindre å rinner in i en större'. Den senare bet:n synes det ha i sockenn. *Kville* (SIOD 1,45). I n. Smål. har ordet också den väl y. (jfr ovan) bet:n 'sankmark intill ett större vattendrag el. sjö, använd blott till slätter' (S. Pira i NoB 1919, s. 112). (Bet:n 'källa', varmed ordet ofta översattes, är icke styrkt.) I vårt fall är namnets ursprungliga syftning rätt oviss: det kan ha avsett platsen för Trätebäckens inflöde i Kvillebäcken, el. dennas eget utlopp i Göta älv, el. slutl. — och kanske sannolikast (Lidén) — hela bäcken fattad som gren av denna senare.

Kålgårdsbäcken, se Bebygg.-n. s. 26.

Kärre bäck Ö; övre delen av Delsjöbäcken. — 1685 Jb. ∞ Till gårdn. *Kärre*.

Lyckebacken *løkøbækken* LSyn. ∞ Om *lycka* Bd I,189.

Madbäcken *mà-* LHäSyr.

Madgropen *màgrópa* (delvis y. uttal) TNo. ∞ *Grop*, liksom *dike*, kan användas om nästan stillastående bäck.

Munkebäcken Ö; gammalt namn på H ä r l a n d a b ä c k e n (*H ä r a), som bevarats i *Munkebäcksgatan*. — Munchkebechenn 1597 NLT 410 (av utgivaren oriktigt lokaliserad), Munkebäcken Stm 2 kartan. Jfr Fbg 3,477. ∞ Sammanhänger med *Munkedalen* (s. 35). Det är ovissst vilketdera som är primärt. F. leden syftar säkert på *munkar* i Nya Lödöse.

†**Möndalsån** *mòndalsåa*, -ån Ö; annat namn på G u l l b e r g s å n, särskilt om

¹⁾ I Säve sn tycks särsk. pl.-formen ha en annan innebörd (se där).

det övre loppet; jfr L. Säveån s. 139. — Myndalss åhen 1655 Db f. Ask s. 27, Mölndahlsåå 1671 HSH 35,390.

***Nylödöse å**; gammalt namn på Gamlestadsån. — Nylöse åå 1624 L 35, s. 65.

***Odenssvale bäck** *ónsala bák* Ö; annat, väl y. namn på Ugglebäcken nr 1. — Ongsvalebäck(en) Stm 2,33 och på kartan. ∞ Rinner ur *Odenssvaletjärn* i Part. (Bd I, 296).

Ornebäcken Ö; från NO till Härlanda tjärn, nu uttorkad. — Ornebäcks kullar 1846 Ögr. nr 85. ∞ Snarast efter rikedom på *ormar*.

Rivieret; inloppet till Göteborg. — Rewieret 1748 J. Hahn hos Månsson Sjö-Märkes-Bok 349, Revieret vid Röda sten 1787 Db bl. 4, Götheborgs Riwiere o. d. 1810 Lu. nr 21, Lgn 1855 (avlöses där vid L. Bommen och S:t Eriks hörn av namnet Götha Elf). ∞ Av fra. *rivière*, f. 'flod, ström', närmast väl dock av holl. *rivier*, f. (i mhall. även m.). Genus är påfallande.

***Rydsbäcken**; gammalt namn på Djupedals- el. Slottsskogsbäcken. — Rydsbäckens Krook 1624 L 35, s. 65. ∞ F. leden är *Ryd* (se *Ry et* s. 40 och jfr *Rys(s) åsen* s. 41).

Råbäcken *rg-* Ö; rinner över gränsen mot Part. — Stm 2,37 och på kartan. ∞ Se Bd I,300.

†**Slottsskogsbäcken**, y. namn på Rydsbäcken; jfr Djupedalsbäcken.

***Snappa?** Se under *Snappemaden* s. 170.

Snurrebäcken *snðrə-* LHä. ∞ F. leden är väl stammen i *snurra*, v.; dock synes varken den rsp. bet:n el. den boh., näml. 'vara hetsig el. ivrig', väl passa till bäckens lopp.

Store bäck ÖKär.; ett ä. namn på Delsjöbäcken. — Store Bäck 1798 Db bl. 129, 159.

Strätten *strétən* TGu. — Stretten 1833-36 Tu. nr 48. ∞ En liten bäck där »vattnet aldrig tryter». Namnet är boh. dial. *strätt*, m. 'vatten- el. vätskestråle', till *strätta* 'spruta »i korta drag»' (Tjörn), 'strila, pinka' (Hjärtum); jfr Rietz 686 b, Hellquist Et. ordb. 886 samt ett vgt. *Strättebäck* Lidén i NoB 1916, s. 93. Jfr även boh. (Västerlanda) *bækəstréta* 'skvaltkvarn'.

***Susandet** *sūsant* ÖKär.; i senare tid om dalen och kvarnen i bäcken. — Susan Stm 2,114 och på kartan. ∞ Namnet har äldst tillkommit (bäcken med) forsen, och bet:n är 'den susande' (jfr *Suseån* i Hall.). Sådana participiella bäck- och forsnamn på *-ande* äro ej ovanliga; se Hellquist Sjön. 2,39, NG 3,70, Rygh No. Elven. 381 f. Överraskande är dock genus och best. artikeln; från början bör namnet ha varit m.

Svanbäcken, se *Bebygg.-n.* s. 47.

Svälgen *fwéltjøn* LHäSyr. — Sväljen 1846-50 Lu. nr 326. ∞ Sv. dial. *svälg*, m. (rsp. *svalg*, n.), no. dial. *svelg*. Ett parti av Madbäcken, bildande en smal och djup (nu ytterligare fördjupad) ränna mellan berg. Jfr isl. *svelgr* 'strömvirvel'.

Sävenäs bäck; = *Munkebäcken*. — Sävenäs Bäck 1624 L 35, s. 65.

Säveån, se Bd I, 300, och **Lilla Säveån**, som tycks ha nyttjats som namn på Möln d a l s å n. — Lilla Säfwe-Åen 1739 Cbg 121.

***Tanda** har sannol. varit det äldsta namnet på (nedre loppet av) Delsjöbäcken, vilket ingår i T a n d å s (s. 164) och T a n d d a l e n (s. 174). ∞ Även i Norge finnas ånamn på *Tand-* (Rygh No. Elven. 263 f.), men de ha icke fått tillfredsställande tydning. Sv. namn med trol. samma f. led behandlas av A. Eile i Sydsv. ortnamnssällsk. årsskr. 1925, s. 17, Ödeen Stud. i Smål. bebygg-hist. 266 f. Den förre behandlar särsk. en grupp *Tannåker, Tannsjön, Tannö* i v. Smål., och ser däri sv. dial. (Smål., Blek.) *tanne, tånne* 'brinnande tjärvedsfackla' (Rietz 735 a), särsk. nyttjad vid ljustring, och tänker sig att just fiske vid bloss varit namngivande (uppgift om uttal hade varit önskelig). Detta kunde ock gälla vårt namn. Ett **Tanda* föreligger även i nuv. *Tännö* sn i Jönköpings län (*Tandu* 1254, *Tandæ* 1290, *Tando* 1299, Olsson-Nordberg Fornsv. i våra lat. originaldipl. 1, 115). En å är där svår att påvisa, utom Tofta-ån ett stycke i S. Ordet *tand* kommer ej i fråga, ty dess stam är egentl. *tann-*, ej *tand-*.

Tranmans ränna M; säkerl. = Forsbäcken (s. 7). — 1763 Db bl. 10. ∞ Tydl. efter någon med namnet *Tranman*, vilket namn kan styrkas genom bouppt. från 1700-t.

Anf. st. säges: »Af åldrige tijder, har wij som utj Masthugget boende äro, haft den rättmätiga förmohn, att wid Stora Wägen taga Watten till wåhre Hushåldz bruk, jembwål åthskillige från Staden derstädes hämtat dess TheWatn med mera, utj en der af förfäderne inrättad Ränna, som allmänt kallas *Tranmans Ränna*, hwilket och är det endaste Watten som Masthugget kunnat betiena sig utaf, hälst både utj Elfwen och de här befintelige Brunnar wattnet är brackt, och till Kokning otienligit. Denna gamla häfd af watten finner wij oss nu wara genom sielfswäld och wårdeslöshet betagne, derigenom att en hel hop Follk af många slag, bygt åfwanföre Långz effter denne Rännel, eller Lilla bäck, som har sitt uhrsprång af en starck springåder up uhr en högd som kallas Stigebergzåsen, hwilket der boende Follk, tagit sig den friheten att icke allenast från sine huus till bäcken draga en hop ohyggel. Ränlar, uthan jembwål der utj och bredewid utkasta Sillegrooms och annor orenlighet, samt utj sielfwa Bäckten giöra updämningar att derstädes twätta orenliga kläder, med mera, oskickeligit.»

Trätebäcken, se under *Tr ä t e k ä r r* s. 91.

Tänge bäck TTå.; kanske ä. namn på **S n a p p a*. — 1699 Db bl. 183.

Ugglebäcken. 1. Se Bd I, 301 f. och jfr *O d e n s s v a l e b ä c k e n* ovan.
2. Se Bd I, 301 f.; jfr *K v i b ä c k e n* och *U t b y b ä c k*.

Utby bäck; annat namn på *K v i b ä c k e n*; jfr föreg. — *Vthby Bäck* 1624 L 35, s. 65.

†**Vidkärrsbäcken** Ö; jfr *H e d b ä c k e n*. — Stm 2 på kartan. ∞ Efter hemmanet *Vidkärr*.

***Ör(a)?** Se s. 171.

Örgrytebäcken; annat, naturl. i orten icke genuint namn på *D e l s j ö b ä c k e n*. — Stm 2, 102.

III. Öar, holmar, skär; näs, uddar.

Ardals nabb LAr. — *Ardalsnabb* c. 1620? OH.

Ardalsskär à *daskär* LAr.; numera ej kringflutet.

Aspholmen. 1. **St.** och **L.**, *stðra* och *lèla àsphólman* L; jfr s. 142 n. 3. — Aspholm c. 1620? OH, 1673 S 73 fol 6, Aspholmar c. 1640 Gbg III Ö. Ö. 1 i Fortif. arkiv, Assphålmår 1691 S 73 fol 25. 2. ÖTorp; ett på tre sidor kringflutet område på inägorna. — 1815 S 28 fol 82.

Holmarna (nr 1) spelade en roll i krigshändelserna 1719, då Tordenskjöld därifrån besköt Nya Älvsborg (Berg Saml. 2,51). På St. A. fanns förr salteri (1768 Spionen 86).

***Bokö**; i gränsen till Fröl. — Ingår väl i Booköoma 1655 Db f. Ask. s. 27. ∞ Trol. namn på en av *Bokekullarna* (s. 147), givet då kärr (el. sjö?) omgav den.

Delhuvudet *dèlhúvæt* Ö; holme i St. Delsjön; jfr *Storön*. — Stm 2,27 och på kartan. ∞ Kanske förkortning av **Delsjöhuvudet*; åtm. associeras det väl nu med sjöns namn. Möjl. dock egentl. samma namn som *Digerhuvudet* *dèlhúvæt* 'det stora huvudet' Bd I,236 (från två håll).

Flatholmen *flaðhólman* LSyr. — Flatholm 1673 S 73 fol 6 (här om nuv. Ris-holmen), Flatholmen 1750 Lu. nr 309. ∞ *Holmen* är *flat* i S och har en slätt mot NO; annars bergig.

Förr var där trankokeri (Db 1783, bl. 390).

Färjenäs, se Bebygg.-n. s. 94.

Färjudden, se Bebygg.-n. s. 8.

***Galterö** Ö; läget obekant. — Tycks ingå i Galterömässen 1798 Db bl. 80, 129. ∞ Samma namn träffas åtm. två ggr vid Västkusten. Det betyder 'ön med »galten»', d. v. s. med en bergudde som liknats vid en galt (Lindroth Namnforskningar 25; jfr Bd I,308).

Gamlestadsholmen Eg 13; nu ej kringfluten. — Gamble (-a?) Stadhz Hålmen 1682 Krigsark. XXI K 1, Gamlestadsholmen 1860 Rqt 67; Stora holmen (knappt egenn.) 1801 Åd, Hol(l)men 1831 Stadsing. nr 52.

Gateskärsbåden *gàðskærþáðen*; åtm. nära gränsen till Torsl. ∞ Till *Gateskär* i Torsl.

Gotenbrille, se under *Kyrkogårdsholmen*.

Gravholmen, se under *Kyrkogårdsholmen*.

Grytan *grýða* LSyr. — Grytsk[är] Kortet. ∞ Från Kort 70 är namnparet *Grytan* och *Slevarna* känt (Lindroth Namnforskn. 40), tydliga jämförelsenamn. Ett sådant är väl ock förevarande, även om anledningen inte synes lika naturgiven.¹⁾

Hisingen, *hìsvy*, y. *hìsvyæn*, vardagl. i Gbg med omnejd *hìsvyæn*. — Hising o. d. i den isl. litt., t. ex. Egils saga 51, 60 (F. Jónssons uppl.; i skildring av händelser från 800-t.), Rimbegla (se Stud. i nord. filol. IV. 7,8), Fagrskinna 362, 363, Isl. ann. 30, 144 m. fl., Cod. Fris. 316 m. fl., Eirspennil 172, 198 m. fl., Flatteyjarbok 2,52; til Hisingar Njáls saga kap. 31; Hising (dat.) 1280-t. Ä. Vgl, 1354 DN 2,266 (dat.), 268 (avskr.), 1369 8,237-1660 Bidr. 2,91, Hisingin 1399 SRP nr 2969 (kontr. efter orig.), Hysinge (dat.) 1410 DN 16,62 (avskr.)-Hisinge 1651 No. riksreg. 10,335²⁾, Hysingenom (2 ggr) 1413 SD ns 2,594, Hiisingen 1417 3,272 (avskr.), Hysyngen 1476 DN 2,669, Hissing 1513 De la Gard. ark. 3,25, Swenske Hisingen

¹⁾ Kanske bör det därför nämnas, att en nu död man i Syr. hade ökuamnet *Grytan* *grýða*. Något samband med skäret är dock inte känt.

²⁾ Hit även »med Suänksa Hissinge» 1666 Geom. handl., Älvsb. län nr 13 (i KA)?

(jfr Inl.) 1644 Db s. 9; Lilla Hisingen 1685 Landskansl. reg. A II a. — Prep. är på, ä. även å (a 1382 DN 3,331, vppa 1413 SD ns 2,594; i Egils saga, Njåls saga kap. 72, Eirspennil 198 m. m., 1354 DN 2,266, 268 (avskr.), 1381 5, 234); Hisings skipreida Styffe Un.³ 442 (utan år och källa), Hising(en)s fögderij 1660 D. Bjelkes jb 226, 257, M. Hvitfeldts jb 81 (Hisinge batteri början av 1700-t. Bidr. 3,336, Hisinge härader 1772 Db I, bl. 315); i sammansättning *Hisings-*. Invånarna kallas *hisingsbor* (t. ex. Hisingsbua(r) o. d. Eirspennil 198, 236 m. fl.), i Askims hd (Fässb., Kåll.) antecknat som *hissabó*. ∞ Fsv. *Hising(er)*, m. (ss. visas av tidig gen. på -s).¹) Namnet är en avl. av en stam *His-*. Denna är känd både från ett enkelt ortn. (ett no. *His* NG 8,103, 11,1) och som f. led i *Hisön* i gränsen mellan Boh., Dal och Norge, varförutom ännu ett *Hisingen* är känt från Dal (SOÅ 15,129); jfr även Hellquist Ortn. på -inge 48. Kanske ingår samma *His-* i ånamn (Rygh No. Elven. 101). Dess bet. är dunkel (jfr SIOD I,15f.). Med *Lilla Hisingen* 1685 (se ovan) har en västlig del av ön avsetts (Syn. i L. säges ligga där), men huru stor förblir ovisst. Den bör i varje fall från början ha haft annat namn. — Att *ss* redan i gamla skrivningar åsyftar uttalet *Hiss-*, kan ej påstås.

Om H. i den isl. sagolitt. se A. U. Bååth i Gbgs Turistför. Årsskr. 1897, s. 28 ff. Se för övr. Inl.

Hjärtholmen *hæthvæn* LSyr. — Hierteholmar c. 1640 Gbg III Ö. Ö. 1 i Fortif. arkiv, Hjertholmen 1801 Krigsark. XV Åa, Hjortholmarne GS, Hirth[olmen](!) Sjösk. ∞ F. leden måste vara *hjärt-* 'hjärta' el. *hjært-* 'hjort'. I båda fallen kanske en jämförelse låge till grund (jfr SIOD 3,88, 96). Tänkbart vore dock, att en hjort förirrat sig dit ut.

Nu har Svensk-Engelska Mineral-A.-B. upplag och arbetarbostäder där.

Holm, se Bebygg.-n. s. 121.

Holmen. 1. Se Bebygg.-n. s. 14. 2. Se Gamlestadsholmen. 3. Se Lindholmen s. 97. — Ä. belägg: Hålmen 1722 Db bl. 18 (säkerl. denna ort). 4. *hålvæn* TGü.; åker. ∞ I åkern (nr 4) finns en *bergholme* (se Bd I,229) med träd på.

†**Hultmans holme** Df 9; nu ej längre holme; tidigare kallad *Stadstjärnareholmen*. — 1811 Hbgr. ∞ Efter en snickare N. *Hultman* (se Fröding Fornä Gbg 8, † 1819 enl. Bouppt.), som arrenderade området åtm. redan 1800 (Gbg nr 1).

Hässleholmen LSyr.; nu landfast. — 1750 Lu. nr 309. ∞ Utanföör **Hässlepusarna* (s. 132).

Hästholmen LSyr.; y., ej folkligt namn på *Strömsund*. — GS, Höst(!) Sjösk. ∞ Jfr ev. om namn på *Häst-* Bd I Reg.

»**Höstholmen**», se föreg.

Jakobs skär *håkopæ fjær* LSyr. — Jacobsskåret 1867 Lu. nr 64. ∞ Efter en fiskare *Jakob*, som hade sin vad där.

†***Kindbouden** Ö. — Kimbouden Stm 2,34. ∞ Se **Kindboviken* (s. 132). Uddens namn är möjl. det primära.

¹) Redan i sagolitteraturen och bland önamnen i hdskr. av Snorres Edda träffas dock ändelselös nom., säkert uppfattad som f.: *Hising* er litið land, Eirspennil 236. Därmed stämmer gen. *Hisingar* Njåls saga, 1155 Einarr Skúlason.

Klasholmen Ö; i St. Delsjön, nu under vatten. — Clasholmen 1815 Ögr. nr 51. ∞ Tydl. efter en *Klas*. Jfr *Månsholmen*.

***Knipplarna** *knèpla* (även, mindre pålitligt, *knèplæra*) L. — Knöplan c. 1620? OH, 1691 S 73 fol 25¹), Knöplerna c. 1640 Gbg III Ö. Ö. 1 i Fortif. arkiv, Kniplarne 1748 J. Hahn hos Månsson Sjö-Märkes-Bok 348, Kneplarne 1762 S 73 fol 13, Knippla 1801 Krigsark. XV Åa, Knippleholmar GS, Knippelholm Sjö. ∞ Se Bd I, 311 och SIOD 3,40.²) En hemmansdel *Knippla* i Rönnäng, Tjörn, har nog namn efter det lik-som gyttriga berget.

Knippelådarna *knèplåbå*, el. **Knippleskären** *-skæra* L.

†**Kotången**, även kallad *Kärralunds kotånge* Ö; udde i L. Delsjön. — Kärrakotånge 1801 Krigsark. XV Åa, Kotången 1851 Ögr. nr 85 (rågången mot Part. säges ha dragits V därom; jfr Stm 2,173). ∞ *Korna* ha brukat ligga på denna *tånge* (långt framskjutande udde); se Stm 2,31 f.

Kyrkogårdsholmen *şergæşhålmæn* L. Av konung Kristian IV döpt till *G o t e n b r i l l e*. — Kjyrckiegår[dz] Holmen c. 1640 III Ö. Ö. 1 i Fortif. arkiv, Kiörkegårdsholma 1645 L. Kagg i A. Oxenstiernas Skr. o. brev. II. 9,647, Kiörgårdsholm 1660 E. Dahlberg Karta hos Pufendorf Sieben Bücher 368-369³); Gottenbrille 1644 Christian d. Fjerdes egenh. Breve 5,471. ∞ Tydl. har en ä. begravningsplats funnits här; något annat intyg därom än namnet har man dock ej. Det tyska namnet motiveras av namngivaren anf. st. därmed att holmen är »Skabdt på den siide ud til haffnen Som en Brille, man setter pa Nessen, och pa den anden siide Er den Spiidtz.»

Här anlades *Nya Ätvsborg* efter förslag av 1646 (Lbg 251). Om befästningarnas på K. historia i övrigt se Cbg 109, Bidr. 2,419 f., Munthe Fortif. hist. 2 Reg., Fröding Äldsta hist. 214, 222, 224, 226, 231, Fbg 3,770 ff.

Lillön Ö; i St. Delsjön. — Stm 2,30. ∞ Motsatt *Storön*.

Lindholmen, se *Bebygg.-n.* s. 96.

Ljungskär *lyjşkæ* LSyn. — Liungskiär 1720 Db bl. 109.

Maj(e) nabbe, se *Bebygg.-n.* s. 29.

***Musskär(en)?** *måşkæra*, *-şæra*, *måşær* (ø→ø), *måşæra*, *måşæra* LSyn. ∞ Om f. leden verkl. är *mus*, åsyftas antingen tillvaro av *möss*, el. har *mus* betn. 'pudendum muliebre', ss. i åtskilliga *Musö*, *Musholmen* o. d. (SIOD 3,119 f.); det är då något i skärets osv. utseende som lockat till denna jämförelse. Om uttalet med *u* är oäkta, kunde f. leden alternativt vara **moss* 'mossa' (jfr Bd I, 24).

Månsholmen Ö; i St. Delsjön, nu under vatten. — 1815 Ögr. nr 51. ∞ Trol. ett motstycke till *Klasholmen*.

Märren, se *Vita märren*.

Pinsten(en) *pinstæn*, *pîn-* LSyr.; bergudde. — Pinsten (med blyerts, *in* otydligt) 1750(?) Lu. nr 309. ∞ Äldst har säkert en viss *sten* utanför udden burit nam-

¹) På S 73 fol 6 (1673) är namnet numera otydligt, åtm. *Knip* ses dock klart.

²) Det kan övervägas, i vad mån *knippel* som ortn. kan innehålla en ä. bet., varifrån sedan bet. 'fröhus' utgått.

³) Beträffande författarskapet till kartan jfr Lönborg Sv:s karta 58 f. — Av ortsbefolkningen i L användes namnet om St. Aspholmen, i Majorna kallad *Gravholmen*. Här finnas näml. gravar, alla från senare tid. K. kallas då *Ätvsborg*.

net. Den har då benämnts efter det besvär det vållat att »runda» den; jfr *B å t s m a n s p i n a n s* s. 135. Därvid måste man räkna med att här varit farled vid fordom högre vattenstånd.

Risholmen, St. och L., *stōra och lēla rišholmēn* LSyr. — Rijsholm 1673 S 73 fol 6 (här om nuv. Flatholmen), Risholmen 1750 Lu. nr 309. ∞ Man har nog kunnat där finna *ris* till bränsle. Vide finnes. Med hänsyn till möjligheten att f. leden hör till stammen *ris-* 'höja sig' (jfr SIOD 3,127 f.), må nämnas, att holmen icke genom sin höjd utmärker sig framför grannholmarna.

Rya nabb(e) *rya nābā* L. — 1688 Bidr. 6,151 (ej diplomatär.), Rya nabb 1855 Lgn. ∞ Till gårdn. *Rödjan* (se närmare s. 107).

Om bebyggelserna på R. m. m. se Cbg 106, Rqt 189, 1 Åm 8, Bidr. 6,151, Fbg 1,136, 2,22.

***Ryssjudden** LAr. — Ruskudden 1843-44 Lu. nr 324. ∞ Om målets *rusk* o. d. 'ryssja' se s. 114.

Rågskår *rōwskār* LSyr. — Rågskäret 1867 Lu. nr 64. ∞ Innebördn oklar.

Rörskår(et)? LSyr. — Rörskiär 1750 Lu. nr 309, -skäret 1867 Lu. nr 64. ∞ Trots namnformerna tror meddelaren mera på *rōsk* 'ryssja' än på *rör* 'vass', ovisst om med rätta (jfr ordet »ruskesäte» s. 114). Vass har ej nu kunnat upptäckas där.

Sandtången *sāntāgēn* LSyr. Jfr *K o t å n g e n*.

Skinnsäcken, egentl. ett grund (jfr Sarauw i GBFT 1916, s. 22) el. skär, sedan »hamnegendom»; jfr Fbg 3,619. Namnet bevarat i *Skinnsäcksgatan*. — 1863 Lu. nr 62. ∞ Jämförelsenamn; jfr *Skinnfällen* SIOD 3,59.

Skäddeskär *skēdēskār*, y. *šēdē-* LSyn. ∞ Där har funnits gott om *skäddor*.

Stadstjänareholmen, ä. namn på *H u l t m a n s h o l m e*. — Stads-tjenare Holmen o. d. 1765 Gbgiska Veckobl. 358-1855 Lgn. ∞ År 1696 (Stadsing. nr 2) arrenderades holmen av flere *stadstjänare*.

†**Storön** Ö; annat namn på *D e l h u v u d e t*. — Stm 2,30. ∞ Motsatt *L i l l ö n*.

Strömsholmen; annat, sannol. genom förkortning uppkommet namn på (den ena av) *S t r ö m s u n d s h o l m a r n a*. — 1801 Krigsark. XV Åa.

Strömsundsholmen och **Strömsundsskär**; ä. namn på *S t r ö m s u n d* (s. 134). — Strömsunds Holmen, Strömsundsskiär 1750 Lu. nr 309.

Sävenäs, se *Bebygg.-n.* s. 78.

***Södskår** *skjāskār(!)* LSyr. — Söskäret 1867 Lu. nr 64. ∞ Man har får (västsv. *sör*, pl.) där; jfr SIOD 3,152. Den nuv. uttalsformen har, om identifikationen överhuvud är säker, uppkommit genom assimilation av f. ledens *s* till s. ledens *sk*; jfr liknande fall Bd I, 213, 278. Man finge väl då förklara *š* ss. beroende på anslutning snarast till verbet *skjuta*, i målet *skjūda*, med förkortning framför *sk*.

†**Tjuvkistan** *šjvšista* Ö; i L. Delsjön. — Stm 2,34 och på kartan. ∞ Enl. en tradition har man en gång hittat en *kista* med pengar på holmen. Tidigare har det väl berättats att denna innehöll gömt *tjuvgods*. Som namn på holmen är namnet då en förkortning för **Tjuvkisteholmen* el. dyl. Namn på *Tjuv-* äro vanliga.

Tockskär *tākšjār* LSyn. ∞ Namnet har behandlats s. 113 («Taks skjär»). Sedan dess ha uttal och fakta blivit kända. En ortstolkning är denna: Skäret liksom

tockar sig tåka *~sæ*, d. v. s. flyttar sig, därigenom att tång o. dyl. hopar sig på sjösidan; det växer sålunda åt det hållet. Förklaringen är inte helt orimlig. Accenten kan också tyda på ä. form med mellanvokal (**Tockeskär*). Skäret är dock nu landfast.

Torsholmen *tøshølmøn* LSyr. — Torholm 1673 S 73 fol 6, Torsholmen 1750 Lu. nr 309. ∞ F. leden är säkerl. ettdera av mansn. *Tore* el. *Tord*.

Torsskäret LSyr. — Thorskäret 1867 Lu. nr 64. Invid föreg.

Tången, se Bebygg.-n. s. 128.

Valskär? *våskær*, *-fær* LSyr. — Walskiär 1750 Lu. nr 309 (två, sedan sammanvuxna), Waskäret 1867 Lu. nr 64. ∞ Om f. leden är *val* (djuret), skulle uttal med *v* ha ersatt ett ä. med *w*. Sakl. sett passar tydningen bra: flera av de låga hållarna likna påtagligt valar (jfr SIOD 3,74). Intet nu känt faktum pekar hän på (fiske)*vad*.

Vikebåden *vigebæn* LAr. — Vikbådans (gen.) Lbg¹ 237 (observationsstation). ∞ Efter den innanför belägna gården *Viken* i Björl.

Vilhelmsholm Ö; i St. Delsjön, nu under vatten. — Wilhelmsholm 1815 Ögr. nr 51. ∞ *Vilhelm* är okänd.

Vita mårren *wida mæra* L, invid Kyrkogårdsholmen. ∞ Jämförelsenamn (se SIOD 3,50); *vit* anger bergets färg.

Yngnäs *ygnæs* LSyr.; i gränsen mot Torsl. — 1750 Lu. nr 309. ∞ F. leden är dunkel. Andra namn på *Yng*- ha diskuterats av Hellquist Sjön. 1,755 ff., utan säkert resultat. Namnet *Yngve* ifrågakommer säkert ej.

Änäs, se Bebygg.-n. s. 51.

Älvsborg *ælsbørg*; fästningen jämte holmen (jfr s. 142 n. 3).

IV. Vägar, broar, bryggor, vadställen och andra passager.

†**Allmänna vägen** M Cd 53. — Allmänna vägen 1800 Gbg nr 1.

Bergsled Ö. — 1765 Db bl. 38 (»gata» vid Krokslätt). ∞ Om *led* 'grind' se Bd I,153.

Breda vägen M Ce 25. — 1814 Grbg 1,207, 1855 Lgn; jfr 1 Åm 21. ∞ Jfr *S m a l a v ä g e n*.

Bulevarden M Cd 71; allmän plats. — Bullewarden 1836 HÅK 2,182, 1850. ∞ Av fra. *boulevard*, som även i Norden brukar beteckna 'större, vanl. med träd planterad och till promenerande el. flanerande använd gata' (jfr SAOB), och som därför nog även här först haft denna betydelse.

Bödelstrappan; ledde uppför Kvarnberget. — 1765 Gbgiska Nyh. s. 242. ∞ Anledningen till namnet oklar (jfr under *L y c k a n* s. 28).

Danska vägen *danskæ vægen* Ö. — »Den så kallade Danska vägen» 1835 Bexell Gbgs Stifts Hist. 1,106; jfr 1 Åm 62. Om Lilla Danska vägen se Stm 2 kartan. ∞ Vägen påyrkas 1724 (se under *R a n ä n g e n* s. 183), omtalas som nyanlagd 1733 Db bl. 113 och säges där vara anlagd »för de *danska* resandes bekvämlighet» — den danska posten säges ock ha måst transporterats förbi den befästa staden

(Sverige 3,836) — men har ännu intet särskilt namn. Möjl. har namnet bildats till *Danska gästgivaregården*, om nu detta är äldre (jfr s. 5).

***Djurskedet** TTu. — Ingår i Dyrskedsåkra(r) 1808 Tu. nr 17, 1827 nr 45. ∞ Om skede se Bd I, 283. F. ledens syftning oklar.

Edet *èjät* Ö; numera snarast namn på bergparti. — Åjet Stm 2, 31 och på kartan. ∞ Från början namn på »*edet*», d. v. s. passagen mellan Delsjöarna. Efter bortfallet av *d* (*ð*) har *j* inskjutits mellan vok.

†**Frigången** M Ce 12; allmän plats, egentl. passage. — 1787 Db bl. 554, 1850. ∞ Allmänheten hade här en »*fri gång*» (jfr SAOB F sp. 1475) till och från bryggan vid älven. Denna ordförbindelse träffas på två ställen 1850 (på kartan) — dock icke som egennamn —, näml. strax V om Vädersågen och invid varvet Kusten; den är analog med den på samma karta förekommande, alltjämt brukliga förbindelsen *fritt inlopp*. Jfr *Friplatsen* s. 189.

Galgeledet ÖKr. — Stm 1, 130. ∞ Närmast väl efter *Galgeberget* (s. 151).

Gamla allén Cf 23; jfr *Kallens gata*. — Gamla Alléen 1855 Lgn. ∞ Motsatt *Nya allén*. Före dennas tillkomst kallades *G. a.*, som anlades 1788 (Fbg 1, 792), tvärtom själv *Nya allén* (se där).

***Getebersbron** ? — »Getabroos Broon» 1639 Db bl. 1 (jfr s. 69).

Hinnebron TGu. — Hinnebroen 1790 Db bl. 173. ∞ »*Bron över Hinna*» (se s. 121).

Jordvägen Df 10. — Jordvägen 1682 Krigsark. XXI K 1. ∞ Motsatt *Stenvägen*.

Jungfrustigen Ce 27; nu kvarterns. ∞ Ett folkligt namn, som kanske åsyftar att *jungfrurna* (i familjerna) ofta gingo denna väg vid sina uppköp på Fisk- och Grön-sakstorgen. Möjl. dock (därjämte) uppkallelse efter t. ex. *Jungfernstieg* i Hamburg.

Kageledet Dh 2. — 1855 Lgn. ∞ Se s. 18.

Kallens gata el. **väg**, senare kallad *Gamla allén*. — Jfr 1 Åm 208. ∞ Se *Kallens plantage* s. 181.

Kalvgatan Cf 24. — c. 1790 1 Åm 206, Lyckans bok 17. ∞ Enl. 1 Åm en »fäväg», vadan *gata* bör tas i sin folkliga användning (se Bd I, 153).

Klämman, se *Bebygg.-n.* s. 21.

Korsklev, se s. 155.

Korsvägen Cf 25. — 1 Åm 206 (väl ej anakronism?), Fbg 1, 542. ∞ Trol. ett täml. ungt namn, som icke fullt synes svara mot de verkliga förhållandena.

†**Kärleksstigen** Cf 26. ∞ Älskande par brukade promenera på denna något avlägset liggande väg.

Nordvästra passagen, se *Bebygg.-n.* s. 35.

Nya allén. 1. = *Gamla allén*. — *Nya Alléen* wid Österhed 1800 Gbg nr 1. 2. † Ce 26. — 1855 Lgn. Jfr Fbg 1, 794.

Nästvägen LSyr.; liten åker. — *Nästvägen* 1750 Lu. nr 309. ∞ Först tydl. namn på en väg (synlig på kartan). Förkortning i st. f. **Nästgårdsvägen* (jfr Bd I, 232)?

Nöteklev, se s. 158.

Prästvägen L; nu officiellt namn. ∞ *Prästens väg* mellan Tuve och Lundby kyrkor.

***Skiftesvägen ?**; trol. nära Smedstomten (s. 185). — Skieptzwägen 1655 Bidr. 7,417 (rättat efter orig.). ∞ Oklart.

Skogsledet, se Bebygg.-n. s. 43.

Skräddaregrinden *skräddaregrina* TSkäTu.; nu borta. ∞ En *skräddare* bodde i en stuga bredvid för 60-70 år sedan.

Smala vägen M Ce 28. — 1814 Grbg 1,207, 1855 Lgn. ∞ Jfr *Breda vägen*.

Stenvägen Df 11. — Steenvägen 1682 Krigsark. XXI K 1. ∞ Motsatt *Jordvägen*.

Stigen *stian, stin* TGü.; nu namn på åker. — 1758 Tu. nr 7. ∞ En *stig* tycks på kartan finnas därinvid.

†**Stolferstigen** M; bredvid Elva trappor (s. 7). — Fbg 1,200 (bild), 213, 214. ∞ Efter en familj *Stälpher* el. *Stolfer* (anf. st.).

Stubbe(s)ledet, se Bebygg.-n. s. 46.

Suckallén Ce 41. — Fbg 1,637, 643. ∞ Ett skämtsamt namn som anses anspela på att allén var en mötesplats för husarerna och deras kärestor (Fbg 1,637).

Sågeledet, se Bebygg.-n. s. 48.

***Sågson** *såwsua* LSyn.; stenbrygga. — Ingår i Sagesus Ängen 1774 Lu. nr 16, Sagsua ängen 1801 nr 23. ∞ Något **sågso* är ej känt. Det torde dock ha avsett någon anordning vid el. för *sågning* i närheten av bryggan, vilken så övertagit namnet (Lidén). I Hjærtums sn nyttjas *so* om ett slags stenkörningsslåde.

***Tolerad grind** *toræ grin* LTol.; nu en lägenhet (jfr s. 116). — Tore grind 1816 Lu. nr 25. ∞ Om uttalet se s. 115. *Grinden* nu borta.

Torpa led, se Bebygg.-n. s. 82.

»Äjet», se *E d e t*.

Ängeledet, se Bebygg.-n. s. 52.

V. Höjder, backar och sluttningar; hällar och stenar.

Om bet:n av *backe båkæ* och *fjäll* se Bd I,157. *Bank* betyder 'långsträckt upphöjning'.

***Andsten(?)** LSynr. — Synes ingå i Anstens Engen 1750 S 5 fol 8 (äng kring en bergkulle vid bäckmynning); dock: Ansundsängen 1863 Lu. nr 56. ∞ Ett **Andsten* 'stenen på el. invid vilken änder sitta' har anträffats i Boh. (SIOD 3,131).¹⁾

Askebacken LSyn. — Aske och Blekebacken 1774 S 7 fol 98. ∞ F. leden väl trädn. *ask* (möjl. ett koll. *aske*).

***Asmundeberg** TGü. — ingår i Asmebergs-källan 1833-36 Tu. nr 48.

Aspkullen. — Asp Kullen 1780 Bil. t. brev ang. Slottssk.

Ban(e)liden M. — Fbg 1,28, 3 Reg. ∞ Nära Nya *reparebanan* (s. 36).

†**Bankeberget**; ingår i *Bankebergsgatan*. — Banke-Berget (*a* likt *u*) 1850, s. 150. ∞ En *sandbank* finns i SV.

¹⁾ Där blott som alternativ tolkning av ett *ånsins-*; 1928 har emellertid antecknats *ånstens-*.

Bastekullen, se Bebygg.-n. s. 67.

Batteri(s)backarna LFäRö.(?). — Batteries backarne 1791 Lu. nr 18. ∞ Om *batteriet* se G. Sarauw i GBFT 1916, s. 30 ff.

***Bergfjäll**, ingår i *Bergfjällsbacken bærffjælsbåken* LBj.; väsentl. = »B u r s f j ä l l» (s. 148). — Berfjells backar 1846 Lu. nr 41.

Bistockebergen LAr. — 1793 Tu. nr 35 (möjl. -stocks-). ∞ Tydl. har där funnits *bistockar* (SAOB B 2382 f.) i träden.

Björkåsen, se Bebygg.-n. s. 3.

Björnås ÖSä. — 1851 Ögr. nr 83 (nämnt som »intag»). ∞ Trol. åsyftas samma ås som den Bd I,305 nämnda. Säkrare är, att namnet sammanhänger med B j ö r n e k ä r r ovan s. 3.

Blackebackarna LTol. — Blackebackarne 1846 Lu. nr 41. ∞ Jfr följ.

Blackebanken *blækøbåken* TGu. — 1833-36 Tu. nr 48. ∞ F. leden uppges här åsyfta (bladen av) hästhovsörten (Tussilago); jfr Bd I,260.

Blekebacken. 1. LSyn. — 1774 S 7 fol 98. 2. *blækø*- ÖKa. ∞ På nr 2 ha Almedals väverier brukat *bleka* sina tyger. Varje gård hade gärna sin *blekebacke*. Jfr B l e k e t s. 3, 63.

Blåbergen LSyr. — 1863 Lu. nr 56. ∞ Se följ.

***Blåberget** LTol. — Synes ingå i Blåbergshagen 1762 Db bl. 318. ∞ Om *blåberg* se Bd I,234 och cit. litt.; jfr: »S. k. blåberg, lätt att klyva och bearbeta» Stm 2,36. Knappast är f. leden *blåbär*.

Blåkullen *blækøll* TBe. ∞ I orten uppfattat som identiskt med häxornas *Blåkulla*, som annars lokaliserats till orter mer ägnade att ådraga sig uppmärksamheten, i Boh. till Brattön i Solberga sn.

Blåsås. 1. Se Bebygg.-n. s. 3. 2. *blæsås* ÖKå. ∞ 'Åsen där det blåser'.

†**Bläsberget** och †**Bläsliden**. — Bläsberget E. Abrahamson i Västsv. hembygdsstud. 51, Bläsliden Fbg 1,352. ∞ Bildade till *Bläsan* (s. 189).

Boberg(et). 1. Se s. 90. 2. *búbærræt* LSyr. — Bubergs Spiällen 1750 Lu. nr 309. ∞ För tolkningen av nr 2 ifrågakomma teoretiskt sett samma båda möjligheter som nämnts s. 90. Någon fornborg är här inte anträffad. (Om *spjäll* Bd I, 284.)

Bockeliden, se Bebygg.-n. s. 105.

Bokekullarna (-kullen) Bd 18. — Bok- och Engkullarne 1744 Bidr. 7,323, »Två kullar, som af några kallas Bockekullarna» 1754 Db f. Ask. bl. 71, Bokekullen, -kullarne 1850. ∞ Om uppslagsformen är riktig, är f. leden trädn. *bok*. Boken synes växa vild åtm. strax i Ö (prof. Skottsberg). -ck- behöver ej tyda på *bock*. Jfr s. 3 not 4.

Boltebacken. 1. TSKä. — Bolltebacken 1821 Tu. nr 38. 2. ÖSkår; en sluttande plan. — Stm 2,16. ∞ F. leden är ortens *bollt* 'boll'. Planen nr 2 användes »av skolgossarna på 70—80-talet - - till plats för deras bollspel med sällträ» (anf. st.).

Bratteberg. 1. Se Bebygg.-n. s. 4. 2. Se B r a t t e r å s.

Bratteklev *brætøkklev* Ö, i gränsen mot Fässb. — Bratteklef 1725 S 73 fol 22. ∞ 'Den branta »kleven»' (jfr Bd I,157); ned åt sjön till finnas branter som kunna göra skäl för namnet. Om nutida naturförhållanden se annars Stm 2,26.

Bratterås, se Bebygg.-n. s. 110. Nu hugfäst i *Bratteråsgatan*. — Ä. belägg: Bratterås 1722 S 5 fol 5, Brattåhs 1765 S 6 fol 118. Kallas Bratteberg 1801 Krigsark. XV Åa. Torpet nämnes redan 1773 Db bl. 760.

Brinken, se Bebygg.-n. s. 4.

Bro(r)åsen Be 4. — Broor åhs 1655 KKn, Broåsen 1780 Bil. t. brev ang. Slottssk.; jfr Brooåhsängar 1655 Bidr. 7,417. ∞ 'Åsen vid bron'. F. leden kan här vara den gamla gen. *brōar*; annars är *-(e)r-* det vanliga inskottet i sammansättning, varom jfr Bd I, 254 f.¹⁾

Brudefjäll LBr.? — 1791 Lu. nr 18, Brufjälls hålan 1829-36 nr 29. ∞ Jfr följ.

†**Brudkullen** L. ∞ Ett brudfölje från Arendal, som vigts i kyrkan, försvann i berget och kom aldrig igen (J. Alin). Om andra *Brud*-namn se Bd I Reg.

Brunnebacken 1. LSyn. — Brunnebac:(!) 1774 Lu. nr 16. 2. *brünnebåken* TGu.; äng. — 1758 S 6 fol 114, 1792 S 11 fol 29. ∞ F. leden behöver nog ej åsyfta flera *brunnar*²⁾; jfr Bd I, 177. Vid nr 2 är nu ingen brunn känd.

Bryggeberget LHä. — 1791 Lu. nr 18. ∞ Vid en *båtbygga*.

Brynekullen *brynekål* TTu. — Brynekull[en] 1758 Tu. nr 6. ∞ 'Kullen där man (sätter sig ned och) *bryner* lien'. Kullen ligger mitt i åkern.

Bräcke, se Bebygg.-n. s. 91.

Brända berget *brända bærjet* ÖÄng. ∞ Se Bd I, 158.

Bränneberget LHä. — 1846-50 Lu. nr 326. ∞ Vid *Brännemysten* (s. 168).

Buhammar TGrGu.(?). — Buhammars backar 1791 Lu. nr 18. ∞ F. leden är västsv. *bu* 'bod', om s. leden se *Hammarskullen*.

Bulleråsen, L. och **St.**, Ce 29, 30. — Bullerååhsen, Store Bulleråhs 1624 L 35 (avser två skilda berg), Stor Bulleråsen, Lille Bulleråsen³⁾ 1624 II a. C nr 9 i Fortif. arkiv, Bulleråsen 1639 Riksr. prot. 7,508, 1655 Db f. Ask. s. 28⁴⁾, Billerås(!) 1801 Krigsark. XV Åa. ∞ Åtskilliga ortn. på *Buller*-finnas, bland vilka *Bullerbacken* i Vgtl. och Uppl., *Bullernäset* i Dalarna. F. leden bör väl särsk. i namn på berg o. d. kunna åsyfta *buller* genom stenras; den är dock snarare förkortning i st. f. *bullerhall*, *bullersten* (jfr: »*tvenne Bollerstenar*» 1699 HKrAllm bl. 18).

»**Bursfjäll**»⁵⁾ *búsfjäl*, *búsfæl* (*u* → *u*), se »*Burshäll*» under *Bjurslätt* s. 90.

Burås, se Bebygg.-n. s. 69. — Ä. belägg: Buuråhs 1725 Krigsark XV N 1.

Båtebacken *bådä* LSyn. — 1774 Lu. nr 63. ∞ Man utrustade sina *båtar* där.

Båtekullen. 1. LSyn. — Ingår i Båtekulls-åkrarna 1774 Lu. nr 63. 2. *bådäkylen* LSyr. — 1750 Lu. nr 309. ∞ Nr 1 ligger intill föreg. Vid nr 2 lägger man till med *båtar* (numera mest vid högvatten).

¹⁾ I själva verket torde detta *-er* väsentl. vara uppkommet ur *-ar(e)* i ställning framför vokal (t. ex. framför *-ås*); annorlunda anf. st.

²⁾ Det kunde väl dock vara *brunn-* i stamform, med *-e-* som inskjuten hjälpvokal.

³⁾ *å* åsyftar *å*. Kartan är tysk.

⁴⁾ KKn 1655 har genom misskrivning *Bulteråhs* (Bidr. 7,320-321). G. Sarauw i GBFT 1920, s. 12 läser *Bulteråhs*, och föranledes därav till en förfelad kombination (jfr *S m ö r h ö g e n* s. 162).

⁵⁾ Formen *Börsfjäll* 1791 Lu. nr 18 visar näml. nu, att s. leden är *fjäll* (med bortfall av *f* i ljudförbindelsen *-rsfj-*), icke *häll*.

Bärbacken *bær-* TNo. — 1761 S 6 fol 116. ∞ Där fanns förr gott om lingon.

Bönekullen. 1. LHä. — Ingår i Bönekullsåakren 1803 S 20 fol 16. 2. Se s. 123. — Ä. belägg: 1721 S 5 fol 8. ∞ Jfr s. 123. Trol. åsyftas t o r k n i n g av *bönor* på krakar.

Börjes berg *borjæs bårj* (ø→v), förr **B. fjäll** ÖSkår? — Börges fiell 1655 Db f. Ask. s. 27, Börjes Fjäll 1809 Werming, Börjes berg Stm 2,24. ∞ F. leden är ej med säkerhet mansn. *Börje*. Det är lika sannolikt, att den egentl. är gen. av det fsv. **byrghi* (isl. *byrgi*) 'borg, skans', vars tillvaro i västskand. ortn. uppvisats av Sahlgren i Hall. bygdekultur 88 ff. Någon fornborg är icke nu känd på detta berg. Den kan dock ha helt raserats.

Dahllins berg (Dahllinska berget); y. namn på S t e n h u l t (s. 45). — Jfr Lbg 216, Fbg 1,454. ∞ Se under D a h l i n s ä n g s. 176.

Daleliden *dälvalia* LSyr. ∞ Invid den s. k. Syrhåle *dal* (*sy(r)h)stæ däl*).

Djurås *jyræs* LSyr.; nu möjl. helt i Torsl. — Diuråås 1654 C 91 fol 2, -åsen 1654 fol 3, -åsa 1656 fol 4, Jyråhs kulle, Gyråhs 1750 Lu. nr 309. ∞ F. leden måste väl vara *djur*, och förklaringen är kanske i sak densamma som givits för *Djursås* och *Djursmyst* Bd I,262; jfr även *Djurekveven* Därs. 236. Man bör dock, i fråga om bergn., besinna också en annan möjlighet: ett *Djureberget* *dýrabét* N om Mollösund i Boh. har namn efter bildningar i berget »som *djur* med fötter».

Dunk(e)hallar. — Dunckhalla 1714 Berg Saml. 2,263 (»sorterar» under »Carlls Portten»). ∞ Kanske uppkallelse efter det bekanta *Dunke halla(r)* i Jönköping. Detta har, helt säkert riktigt, tolkats ss. innehållande ett ånamn *Dunka* 'den dånande', som också ingår i fsv. *Dunka qvarn* 1391 (Hellquist Etym. ordb. 1256), en vid samma å belägen kvarn. Namnet *Dunke hallar* är först anträffat efter 1612 (Björkman Jönk. hist. 1,345; jfr 2,31). Lidén pekar dock på ännu ett *Dunkehall* (i Vgtl.) och känner även ett *Dunkeberg*. Uppkallelse därför oviss.

Dörrebergen *dærbærja* LSyr. — Dörr(e) och Åsebergen 1791 Lu. nr 18, 1793 Tu. nr 35. ∞ Väl efter någon dörrliknande passage. Jfr *Ålmhults dörr* Bd I,156 och *Dörrasten* Därs. 238.

Ekekullen. 1. LSyr.; ingår i *Ek(e)kullsbergen* *ekælsbærja*. — Ekekullen 1750 Lu. nr 309. 2. *ekækuløn* (ej äkta uttal) ÖÖr. ∞ Vid nr 1 finns åtm. nu mycket litet *ek*.

Ekås(en). 1. Se Bebygg.-n. s. 127. 2. LLu. — Ekåhs 1765 Lu. nr 3; jfr Eckåhs berg 1722 Lu. nr 1.

Eldeberget *elæbærjat* (e→æ) TUnn. ∞ Man upptände förr *eldar* där på påskaftonen.

Eneberget, = Ene kullen nr 2. — Eneberget 1771 Db bl. 122.

Enekullen. 1. LLu. — Ene kullen 1722 Lu. nr 1. 2. Ö. — 1771 Db bl. 122.

Ene(r)backen ÖÖr. — Enebacken 1771 Db bl. 235 (förmodl. denna ort), Ener- 1776 bl. 108. ∞ Om *Ener*- se Bd I,324.

Enfaldig(e) backe LBr. — 1791 Lu. nr 18. ∞ Dunkelt. (En hållkista finns där.)

Fjället *fjælæt*, **Fjällberget** *fjæl'bærjat* ÖKa., i gränsen mot Fässb.

Fjärås(bergen) THo. — Fjärås backar, Fjäråsbergen 1793 Tu. nr 35. ∞ Namnet återfinnes på flera håll i v. Sverige. I f. leden har man velat finna dels fsv. gen.

fëar av *fä* 'boskap' (jfr Wigforss i NoB 1918, s. 119, SOÄ 2,103), dels *fjädher*, i dial. *fjär* (jfr Bd I,160, SOÄ VII. 2,16). Det förra synes ätm. här avgjort sannolikast.¹⁾

Flunsås, se Bebygg.-n. s. 105.

Flybergen *flybärja* Ö, i gränsen till Part. — Flyberg 1801 Krigsark. XV Åa, Fly Berget 1809 Werming, -bergen 1843 Ögr. nr 85. ∞ Efter *Flymossen* (s. 168).

***Flägered** *flågør* TGr.; brant bergås (jfr G a t e f j ä l l). — Flogered Berg 1791 Lu. nr 18. ∞ Ett **Flögha-röd* 'röjningen vid bergstuppen' (om *flåg* se Bd I,160); jfr B a c k a r e d Bd I,275. Namnet avser alltså först i andra hand berget.

***Flåget**. 1. Enl. nedannämnda källa ä. namn på F ä b e r g e t; jfr T å b e r g e t och *T å f l å g e t. — Flöget 1728 Db bl. 275. 2. LSyr.; väl = S ö d r a T å f l å g e t (s. 165). — Södra Floget 1750 S 5 fol 8. ∞ Se föreg.

Furubergen *fjërådërja* LSyr. — Furebergen 1750 Lu. nr 309. ∞ Nu finnas där inga *furor*.

Fyrkanten, sannol. fel för följ.

†**Fyrknappen** ÖÄng.; berg inom Naturparken. — Fyrkanten(!) 1725 S 73 fol 22, Fyrknappen 1735 Ögr. nr 7. ∞ Om *knapp* se Bd I,165, SIOD 3,39. Man har väl tänt »*fjrar*» (eldar) där; jfr *Påskefyreberget* Bd I,252.

Fågelberget ÖÄng.; i gränsen mot Askims hd. — Fuleberget 1781 HÄK 2,31, 1809 Werming. ∞ *Ful* är västsv. dial.-form av *fågel*.

Fågelkullen; tycks sammanhänga med föreg. — Fuglekullen 1747 Db bl. 19, Fågel Kullen 1780 Bil. t. brev ang. Slottssk.

Fågelås, se Bebygg.-n. s. 88.

Fångliiden Ce 48. — Meddel. av Stadsing. A. Södergren. ∞ Torde åsyfta att *fångar* brukat föras nedför el. uppför *liiden*.

Fäberget LHäSyr.; jfr F l å g e t, T å b e r g e t. — 1728 Db bl. 275.

Färgerås ÖKär.; OSO om Kärralunds kulle (jfr Stms karta). — Färgeråsberget 1780 Db bl. 140, Lilla Färjeås, Store Färgeås 1828 Ögr. nr 60. ∞ F. leden är högst sannol. den germ. stam **ferh-*, **ferz-*, som i nord. språk uppträder dels som *fer-*, med brytning i östnord. *fjär-*, dels som *färg-*, *färj-*, med brytning *fjärg-*, *fjärj-*, och till vilken bl. a. höra: sv. dial. *färg*, m. 'ryggträ el. brädkuv på en kroppås' (Srml.), 'stänger varmed nävern på tak fasthålles' (Nke, n. Uppl.) Rietz 177a, da. dial. *færre* 'den kil på plogen som håller fast långjärnet' Molbech Da. Dial.-lex., Da. folkem. I,155, sv. dial. *fjär*, f. 'gavel på hus' (Ögtl.), 'åkertrygg' (Medelpad) Rietz 143 a. Den sista bet:n leder över till vissa i många sv. dial. anträffade anv:r av *fjär(e)*, *fjärj(e)*, näml. om 'stycke av åker som avgränsas genom fåror el. dyl.', 'så brett stycke som såningsmannen når att beså vid varje varv', enl. uppgift även 'åker-teg'. Dessa ord äro utan tvivel släkt med *fåra*, f. (stam **furh-*), och de här ovan först nämnda bet:nna peka (jänte här onämnt material) hän på en grundbet. '(ge-

¹⁾ Namnet *Fjärås* i n. Hall. bör bedömas på särskilt sätt. Det måste väl sammanhänga med *Fjäre* hd, varom Hellquist Et. ordb.

²⁾ Möjl. har den gästgivare J. *Flyberg*, som omnämnes på Redbergs gästgivargård på 1760-t. (Stm 1,60, 62), sitt namn efter denna ort.

nom hoppresning uppkommen) rygg el. ås el. dyl.' Om man får räkna med denna bet. här, synes åsen ej illa göra skäl för namnet. Om *-er-* i formen av 1780 se ovan s. 148 n. 1.

Fästningen; en »platå» på berget Geteberget (s. 69). — Stm 2,133. ∞ Antages av Stm ha sitt namn efter någon gammal förskansning; en uppkastad jordvall lär ännu i senaste tid ha kunnat där iakttagas.

Galgebacken *gâlja-* (ej äkta uttal) ÖKa. ∞ Här stod förr en *galge* (Stm 2,26).

Galgeberget. 1. Fh 7. — Ingår i Galgebergs-måse 1827 Gbg nr 10. 2. ÖKr. — Gallgeberget 1720 Db bl. 47. ∞ *Galgen* på nr 2 är utsatt på Stadsing. nr 10 (1761).

Galterås ÖÄng. — 1782 Db bl. 303, 1783 bl. 257 (»marken Hyltedahl och vidare öster ut om G. ned åt Änggårdstorpen»). ∞ F. leden är *galt*, antingen i gen. *galtar* el. med *-er* av samma art som t. ex. i *F ä r g e r å s* ovan. Antingen innebär namnet att åsen, el. än hellre någon stor sten därpå (jfr Bd I,308, SIOD 3,26), liknats vid en *galt*, el. ock att man låtit *galt*en (galtarna) gå på ållonbete på åsen (jfr Bd I,325).

†**Gapeberget** LSyn. ∞ Se *Gapet* och *Gapekilen* s. 113, 132.

Gatefjäll *gåðafjäl* TGr. — Gatefiäll 1791 Lu. nr 18. ∞ En *fägata* (*fëgåda*) leder dit upp.

Gateleden *gåðelia* LSyr. ∞ Vid samma *gata* som *Gatdammen* (s. 132).

Geteberget, se Bebygg.-n. s. 69.

Geteryggen. 1. *gëtarögën* (delvis y. uttal) TKät. 2. *St.* och *L.*, *störa* och *lëlä gëtarögën* Ö; jfr *L å n g e f j ä l l*. — Gjetryggen 1777 Db bl. 24, Lilla, Stora Get(a)ryggen Stm 2,34 f. och på kartan¹⁾. ∞ Se Bd I,239.²⁾

Geteryggsberget Cf 32. — 1809 Werming. ∞ Även här har namnet först säkerl. lytt blott *Geteryggen*.

†**Gillsås(en)** *gïlsas* Ö, i gränsen till Råda. — Stm 2,32 och på kartan. ∞ Samma namn finns i Närke. Kanske av **Gillers-ås*, åsyftande djurfångst med *giller*. På Gunnebo i Fässb. finns ett *Gillsmeden gïlsmäa*.

Gisslefjäll *gëslafjäl* TGr. — Gisslefjällsbergen 1791 Lu. nr 18, -fjäll 1793 Tu. nr 35. ∞ I å- och sjönamn har man med fog tolkat *Giss(e)l-* ss. åsyftande stavliknande form (till fsv. *gisl* 'stav, gissel', fisl. *geisl(i)*; se Rygh No Elven., Hellquist Sjön. I,172 f., SOÄ 4,10). Samma tolkning tycks kunna här ifrågakomma. Mansn. *Gisle* bör komma i andra rummet.

Gravstens kulle (Gravstenskullen) T, i n. ö. gränsen till Säve. — Grafstens Kulle 1654 C 91 fol 2, 3, 1656 fol 4. ∞ Ingen *grav* (el. bautasten) är därifrån känd.

Grimås, se Bebygg.-n. s. 85.

Grindekulle(n). 1. LTol. — Grinnekulls backar 1846 Lu. nr 41. 2. TGrGu. —

¹⁾ St. G. är här felplacerad. Den går parallellt med L. G.

²⁾ Nr 1 betecknar nu ett helt område där grunden till namnet synes svår att fastslå. — Sahlgren Eddica och scaldica 248 vill låta »raggighet», alltså en viss växtlighet, ha bidragit att framkalla namnet G. Detta gäller i varje fall inte genomgående, se SIOD 3,27. — Vittnesbörd om att benämningen kunde fattas mer el. mindre appellativt utgör: Ljungås *geterygg* 1846 Tu. nr 83.

Grinnekulle 1833-36 Tu. nr 48. ∞ Vid nr 1 tala fakta för det vanliga *grind*, f. Nr 2 kunde möjl. innehålla samma *grind*- 'sand, grus' som ingår i *Grimbo* (s. 118).

Gråberg(et). 1. M Cd 60; lever kvar i *Gråbergsgatan*. — Fbg 1,80. 2. THolmTu. — Ingår i Gråbergsheden 1791 Db bl. 315, Gråbergslider 1832 Tu. nr 59, och i torpn. Gråbergs *gråbæß* (s. 128). ∞ F. leden syftar på bergets färg, liksom t. ex. skärgårdsn. *Gråholmen, Gråskär, Holmen grå* (SIOD 3,123).

Gråstensfjäll T, i gränsen mot Björl. och Säve. — Gråstensfiäl 1673 S 73 fol 6.

Gullberg, se Bebygg.-n. s. 11.

Gullkistan ÖKr.(?); samma sten som *Stavstenen*. — 1781 S 9 fol 20, -kystan 1781 HÅK 2,30 (säges här ej ha kunnat anträffas varken i ä. el. y. handlingar). ∞ Vål knappast den stora kantiga, men upptill rätt platta sten som jämte andra finnes högst på åsen åtm. helt nära Mölndalsgränsen, invid Fredriksdal. Kanske namnet framkallats av någon sägen. El. av *guldglimmer* (jfr s. 11)?

Gåsevingen *gåssvingen* TTå.; litet berg. — 1793 Tu. nr 35. ∞ Jämförelsen med en *gåsvinge* är verkl. rätt väl funnen.

Gäcks kulle? *gæks kùle* TTå. ∞ Oklart; sammanhänger med *Gäcks källa* s. 190.

***Gärdesås**; även i Part. och i Vättle hd, se Bd I,309. — Ytterligare former: *Giälzååhs* 1654 C 91 fol 3, *Gärdsås* (*Giärds*?) 1776 Db bl. 157.

Hall(e)backen (-backarna). 1. LSyn. — Halle och Brunnsbacken 1774 S 7 fol 98. 2? Ö, nära Kalvemossen (s. 77). — Halbackarna 1772 Db bl. 195. ∞ Namnet även Bd I,309. Nr 2 kunde möjl. också åsyfta *hå/-* d. v. s. *hård*.

Hammaraskullen *håmæskùlen* LSyr. — 1863 Lu. nr 56. ∞ *Hammar* tycks här syfta på en näsformigt i märken framskjutande låg bergbacke.

Hampeberget ÖÄng., alldeles V om Sahlgrenska sjukhuset. — 1735 Ögrg. nr 7. ∞ Tydl. har *hampa* odlats där.

Hanåsen; i Slottsskogen. — 1780 Bil. t. brev ang. Slottssk. ∞ *Hane* står väl i st. f. *fjäderhane* 'tjäder' (jfr Bd I,160).

Harås, se Bebygg.-n. s. 13.

***Hjäl** TNo.; trol. gammalt namn på (en del av) den höga Norume ås; se *H j ä l m - å n g a r n a* s. 178. ∞ Om *Hjäl* som namn på berg el. hög holme se SIOD 3,32. Med avs. på grundbet:n märkes boh. (Ytterby) *hjäl* 'tak på fyra stolpar för halm'.

Hopås ÖSkår, sannol. berget NO om Långåsen. — 1771 Db bl. 114, 228. ∞ F. leden bör väl i första hand sammanställas med fsv. *hoper* 'hög' (subst.), som alternativt förmodats i *Hopakullen* Bd I,242; jfr dock även Därs. 194 namn på *Hopa-* med helt annan innebörd.

Horsekullen LTol. — Hårsekullen 1846 Lu. nr 41. ∞ Se Bd I,163.

Hospitalsberget Fg 22; jfr *Stora berg*. — Hospitals Bergh 1682 Krigsark XXI K I, Hospitals Bärget 1696 Stadsing. nr 61 fol 90. ∞ Efter det redan 1628 (Rqt 67) upprättade *hospitalet*.

Hultebacken ÖKär. — Håltebacken 1798 Db bl. 159. ∞ Se Bd I, 51, 71, 77.

Hultås, se Bebygg.-n. s. 14.

Hundehallen, väsentl. = följ. — Hunnehallen 1765 Lu. nr 3.

***Hund(e)hammar** LLu.; det s. v. partiet av St. Ramberget. — Ingår i Hunnehammarsberg 1722 S 5 fol 5. ∞ I Bd I ha några oklara namn på *Hund-* behandlats (se Reg.). I ett par ifrågakommer säkert *hund* ss. jämförande namn på sten el. bergformation: så i *Åbo hundar* (Därs. 175) och trol. i *Hundsås* (s. 242; samma namn i Onsala sn, Hall.); jfr även *Hunden* SIOD 3,34. Samma benämningsgrund föreligger kanske här, även om nu inga fakta kunna påvisas till stöd därför. *Hunde-* (gen. pl.) borde då helst fattas som åsyftande flera lokaliteter. Om *hammar* se *Hammarskullen*.

Huskullen (-kullarna?) ÖKr. — Ingår i Huskulleliden, -berget 1778 Db bl. 87 (i närheten av Burås). ∞ Se Bd I, 243.

Hylta klint LSyr(Hä.)? — Hylta Klint 1750 Lu. nr 309. ∞ Om *Hylta* se nedan s. 188; ex. på formen *klint* (i växling med *klätt*) från dessa trakter se Bd I, 80, 165, 181, 195.

Hytteliden, se Bebygg.-n. s. 77. Härledningen ur namnet *Hütten* el. dyl. synes nu än mer tvivelaktig. Jfr *Larshyttan* Stm 2,22 (rent av samma ställe?). Ordet *hytta* är folkligt i dessa trakter i bet. 'liten låg stuga, koja'.

†**Håberg(et)** ÖÄng.; i gränsen till Fässb. — Håberget 1787 Ögr. nr 26, Fbg I, 549; ingår i Habergz hambre¹⁾ 1655 Db f. Ask. s. 27²⁾, Håbergs wråna 1747 Db bl. 19. ∞ F. leden är den gamla biformen **hå* till *hög* (Bd I, 180).

Håleberget ÖKå. — St. Holeberget 1788 Db bl. 288. ∞ Se Bd I, 163, 243.

Hällås, se Bebygg.-n. s. 120.

Hårekullen Ö. — 1770 Db bl. 262 (jämte Kålleberget och Valås). ∞ F. leden är trol. ånamnet **Håra* (s. 15). En *kulle* i åns närhet tycks avses.

Hästbacken De 2; nu kvartersnamn. — 1760 Gbgiska Mag. 272, 1855 Lgn. ∞ Där höllos förr årliga *hästmarknader*.

Hästberget. 1. ÖKå.; i el. nära gränsen till Fässb. — 1765 Db bl. 52. 2. *håst-bæryat* ÖÄng. ∞ Åsyftar trol. att *hästarna* brukat gå där; jfr annars följ.

Håsten *håsten* M Bd 16; högt berg. ∞ Jämförande namn (jfr SIOD 3,35).

Hästås ÖKå. — 1764 Db bl. 162, 1831 S 37 fol 58. ∞ Invid *Hästberget* nr 1.

***Högarna** TGu.; åker. — Höga 1758 S 6 fol 114, 1792 S 11 fol 29. ∞ Jfr **Norrhögarna*, **Sörhögarna*.

Högerberget ÖÄng., i gränsen till Fässb. — 1655 Db f. Ask. s. 27.³⁾

Högeberg(et). 1. Se Bebygg.-n. s. 60. 2. ÖKå. — Högeberget 1788 Db bl. 288.

Höge kulle LSyr. — Högekulle 1750 Lu. nr 309.

Högerås(en) Ce 32. — Högeråhs 1655 KKn, Högeråsen 1780 Bil. t. brev ang. Slottssk. ∞ Se Bd I, 310. Om *-er-* jfr eljest s. 148 n. 1. Jfr **Lågerås(en)*.

Höglid TNoTå.; åker. — 1761 Tu. nr 8.

¹⁾ S. leden är här snarast ett till *hammar* (se *Hammarskullen*) hörande kollektiv **hamre* el. (jfr att *å-pricken* är glömd i f. leden) *håmre*, känt från Landv. (Bd I, 163).

²⁾ Västligare nämnes ånyo ett *Håberget* i gränsen mot Fröl.

³⁾ Trol. ett y. namn än det i källan omedelbart förut nämnda *Håberget*, varmed då från början åsyftats ett helt komplex benämnt 'det höga berget'.

*Högås Cf 27. — Ingår i Högåsberget 1782 S 73 fol 32.

Höhall *hōhdāl, hō-* LSyn. ∞ Landningsplats, trol. benämnd därav att öborna där hämtade *hö* som de köpt. Jfr *Lahall* 'hällen där man lastar'.

Hönekullen TNoTå. — 1820 Tu. nr 63. ∞ Grunden för namngivningen okänd. Jfr *Hönekulla* i Råda sn, Askims hd.

Hönsebärsliderna *hōnsæbærsliçra* LSyr. ∞ *Hönsebär* är '(bären av) *Cornus svecica*'.

Hörkullen *hōrkūln* TSkä. ∞ F. leden är *hör* 'lin'. Där var linbastu förr.

†**Hörnberget** ÖKa.; möjl. ett y. namn på H o p å s. — Stm 2, 20 ff. och på kartan. ∞ Efter ett framskjutande *hörn* (västsv. *hörne*, n.).

Jacobi kulle ÖBö; se Bebygg.-n. s. 60.

Jens' hatt *çensæs hát* LSyr.; stor, nu något söndersprängd sten. ∞ Efter en viss bonde i Syrhäla, vilken kanske nyttjade en egendomlig (gammaldags?) *hatt*.

Johannesberget; ä. namn på **Jacobi kulle**, se s. 60.

Johans(s)ons kulle; invid Lyckan. — Lyckans bok 14, 17.

Jordfallsberg(et) LSa.(?). — Jordfalsberg 1722 S 5 fol 5. ∞ Om *jordfall* se Bd I, 209, 244, 335.

Jordfallsriden ÖTorpa. — 1771 Db bl. 122, 1779 bl. 199 (här torpställe, borde ha nämnts s. 82). ∞ Jfr föreg.

Jungfrubacken LLi. — 1811 Lu. nr 21. ∞ Samma namn Bd I, 18, 101.

Jätteberget *çätæbærçat* LSyn. ∞ I *berget* finnas fördjupningar, en efter den plats »där *jätten* suttit», andra efter hans armbåge och pipa(!).

Jättestenen *çätæstén* LTol.; stor, vitt synlig sten på ett berg. ∞ Ingen sägen knyter sig nu till namnet.

Kallfisen? Ö; berg nära Gunlamossen. — Kålfisen 1766 Db bl. 127, Kall- 1798 bl. 129 (2 ggr). ∞ Oklart, men sannol. ett nedsättande namn.

Kalvås. 1. Se Bebygg.-n. s. 127. 2. LSynSyr.? — 1783 Db bl. 318.

Kattebergen *kätæbærça* M Cd 64. ∞ Se Bd I, 164.

†**Katteberget** *kätæbærçat* Ö. — Stm 2, 36, 37 och på kartan. ∞ Det tycks här vara fråga om skär (icke vit) *kattsten*.

Katteliden *kätælia* M Cd 59.

Kjellgrens berg Ö; möjl. annat namn på (en del av) **Börges berg**. — 1798 Db bl. 80. ∞ Efter en nämnda år där boende torpare.

Kloppås ÖÄng.; i gränsen Ö om Fågelberget. — Östra Klåppås 1781 HÅK 2, 31, S 9 fol 20, Klåppås 1809 Werming. ∞ F. leden är säkert, ss. D. Palm föreslår, no. och boh. dial. *klopp* 'liten stockbro över bäck, spång av stockar' (Torp, Lindberg 37, Nilén 69).

Klosskullen, se **Krosskullen**.

Klåve backe *klåvæ bækæ* och (förr) **Klåveberget** LSyr. — Klåfveberget 1750 Lu. nr 309. ∞ Se under ***Klåvekilen** s. 133.

Klåvsten(en), annat namn på **Skiljostenen** (s. 43). — Klåfsten 1761 Stadsing. nr 10, Klof- eller SkiljoStenen 1775 Gbgs stads räk., Klåfsten, Klof- 1850. ∞ Se Bd I, 165.

Klävstenarna ÖKr.; vid St. Dammet. — Kläfstenarna 1782 Db bl. 218. ∞ Jfr föreg.

Klöveråsen *klöwvåsan* ÖKa.¹⁾ — Klöfverås o. d. 1766 Db bl. 127-1815 Ögr. nr 51, Klefverås 1798 Db bl. 81, Klöfveråsberget bl. 129, Klöfveåsen Stm 2,23, 27, 30 och på kartan. ∞ F. leden är väl samma **klöv*, f. (fvnord. *klyf*, f., no. dial. *klyv*) 'klövsadel', som ingår i skärn. *Klöven* på sjökortet Tjörn (SIOD 3,38). Några bestämda fakta synas dock ej kunna åberopas. Om *-er-* jfr s. 148 n. 1.

Knaltarna Ö; i gränsen mot Part. — Knaltarne Stm 2,33 och på kartan. ∞ Jfr Bd I,165.

Knalteberget *knältebærjet* TKät.

Knektebacken, se Bebygg.-n. s. 96. — Ä. belägg: Knechtebacken 1803 S 20 fol 16.

Knipeflåg *knipeflüg* Ö, i gränsen till Part. — Jfr Knipeflogsmosse 1851 Ögr. nr 85. ∞ Se Bd I,246.

Knipplekullen. 1. TGr.; trol. = nuv. *K v a r n e k u l l e n*. — 1756 Tu. nr 4. 2. TNoTå. — 1761 S 6 fol 116, 1827 S 34 fol 15. ∞ Helt säkert '*kullen* där man tröskade, resp. bultade »*knipplarna*» (fröhusen) på linet för att få ut fröna' (jfr Alb. Anderson Linkultur i Hall. 16 f.). F. leden är dock trol. närmast *knipppla*, v. 'ta ut linets fröhus' (Nilén).²⁾ I Bullaren, där proceduren kallas *hamra*, träffas *Hamrekullen* med samma bet. (fil. mag. G. Drougge).

Knollen ÖÄng. — 1735 Ögr. nr 7-1809 Werming. ∞ Sv. dial. *knoll* 'knuta, förhöjning', i no. dial. 'bergknalle'. Jfr **Knullarna* SIOD 3,41.

Koberget. 1. Dg 9; utmark. — 1747 Stadsing. nr 61 fol 91. 2. LSyr.; gräns mot Björl. — 1750 S 5 fol 8. — 3. *kóbdærjet* ÖÄng.

Kobratten *kóbråten* LSyn.; bergavsats; jfr *O x e b r a t t e n*. ∞ Kanske har en *ko* störtat ned för »*bratten*».

Kockekullen M? — 1 Åm 98. ∞ F. leden är kanske boh. *kock* 'tupp'.

Kohögen TGu. — Tu. nr 48. ∞ Jfr *Kokullen* Bd I,246.

Kolbacken Ce 31. — 1624 II a. C nr 9 i Fortif. arkiv, 1639 III AAA 5 Därs. (här inlagt längre i S). ∞ Se Bd I,27, 165.

Kopparberget LFä.; hugfäst i *Kopparbergsstigen*. — 1788 G. Sarauw i GBFT 1916, s. 50, 1816 Lu. nr 25. ∞ Jfr *Kopparås*, dels gårdn. i Askims sn och hd och i Ale hd, dels naturn. i Säve, här uttalat *købærås*. Detta uttal hänvisar på *koppar* (ej *koppare*; jfr SOÄ 2,136). I vårt fall finnes på v. sidan, synlig från älven, en delvis rostfärgad bergvägg. Bergarten är gråaktig intermediär gneis.

†**Korpberget** ÖTorp; y. namn på *R a m b e r g e t* nr 2. — Stm 2,28 och på kartan.

Korpebergen LLuTol.? — 1791 Lu. nr 18.

Korpås, se Bebygg.-n. s. 72.

Korshög *køshøw* TTu.; en svag höjning. — Korsshög 1758 Tu. nr 6. ∞ Anses i orten ha sitt namn av läget vid en *korsväg* el. väggkorsning.

***Korsklev** LLu. — Synes ingå i Korsklefsdal 1791 Lu. nr 18, -klöfveberget 1816 nr 25. ∞ Kanske förkortning i st. f. **Kors(e)mosseklev* (jfr s. 169).

¹⁾ Efter Linnés s. k. villrunor har berget i sen tid även kallats *Runberget* (Stm 2,23).

²⁾ I överensstämmelse härmed bör tolkningen av *Knipplehallen* Bd I,246 modifieras.

Krabbeliderna *kråbälira* LTol.; på gamla landsvägen. ∞ Efter *Krabbelyckan* s. 180.

***Kronekullen** *krönəkglän* LHä. — Kronokullen 1803 S 20 fol 16. ∞ En låg *kulle* invid en av gårdarna, med rätt flackt krön och rundad brant åt en sida. *Krona* betyder väl här 'hjässa' (jfr Bd I, 109).

Krosskullen? ÖKr.; vid Getebergsled. — Kloskullen 1663 Db bl. 7 (i LA), Kros Kullen 1771 Db bl. 46. ∞ F. leden är trol. *krass*, biform till *kors* (se t. ex. SIOD 3, 110). Ett *kors* har väl stått på kullen. För uttalet med *kl-* bör jämföras, att *krog* uttalas *kʰo* (s. 69).

Kräkliden. Cd 61. — Fbg 1, 418, 506. ∞ Se under *Kräkstaden* (s. 23).

***Kull(e)berg(et)** T, i gränsen mot Säve. — Kålbergs Huus 1654 C 91 fol 2, Kulber[g . . .] 1673 S 73 fol 6, Kålbergshusbergen 1791 Lu. nr 18. ∞ *Hus* torde åsyfta en bergformation.

Kulle hall L, i rågången mot Björl. och Torsl. — 1654 C 91 fol 2, 3, Kullehall 1656 fol 4, Kohlhäll(!) 1722 Db bl. 180, -hall 1750 Lu. nr 309.

»**Kulltoms Berget**» Lsa. — 1832 Lu. nr 27. ∞ Dunkelt. Knappast ingår *tomt*, ty detta är femininum och borde ej visa *-s*.

Kungssten(en) *kūgstén* Be 3; i gränsen till Fröl. — Kongs-Sten 1850, Kungsten 1855 Lgn. ∞ Kanske en förkortad bildning till *Kungsladugård(en)*. Enl. en sägen skall emellertid en *kung* vara begravnen där.

Kvarnebergen LBr.? — Qvarnebergen 1791 Lu. nr 18.

Kvarn(e)berget. 1. † De 1.¹⁾ — Quarne berget 1644 Kiettel Klasson (Berg Saml. I, 100-101). 2. LFä. — G. Sarauw i BGFT 1916, s. 22 (»tillförene»), 36 ff., 46. 3. TGr. — Qvarneberget 1793 Tu. nr 35. ∞ *Kvarnen* på nr 1 är utmärkt 1644.

Kvarnekullen *kw@ņəkuln* TGr.; jfr *K n i p p l e k u l l e n* nr 1. ∞ Förr fanns en väder*kvarn* där.

Kvarnhallen LHäSyr. — Qvarnhallen 1728 Db bl. 275.

Kviberg, se Bebygg.-n. s. 24.

Kyrkekullarna (-kullen) TTu. — Kyrkekullarne 1758 S 6 fol 115, -kullen 1834 S 38 fol 17. ∞ Vid Tuve *kyrka*.

Kyrkås, se Bebygg.-n. s. 72; jfr *Liedstrands berg*.

Källarebacken, se Bebygg.-n. s. 26.

Källebacken. 1. Se Bebygg.-n. s. 26. 2. *şələ*-ÖKa. ∞ Nr 2 med Gustav III:s *källa*.

Källebergen LTol. — Kjällebergen 1791 Lu. nr 18. ∞ Jfr följ.

†**Källeberget** (-bergen). 1. Se Bd I, 311. — Tillägg: Källebergs Skorsten 1843 Ögr. nr 85, Källeberget Stm 2, 147 ff. och på kartan. 2. LTol. — Kjällebergen 1791 Lu. nr 18 (väl hit), Källebergs backe 1846 Lu. nr 41. 3. Se Bebygg.-n. s. 85. ∞ Om nr 1 se Stm anf. st.

¹⁾ Av några förf. uppges K. förr ha kallats (L.) Otterhällan (o. d.); så Hellquist Gatn. 6, Fbg 2, 10, 105, 375, Lilienberg Gbgs Jubileumspubl. VII, 75, 149. Redan kartan av 1644 håller dock båda väl isär, och även i G. Is reg. 29, 804 (1559) synes med L. Otterhällan avses detsamma som nu. Att icke-lokalkunniga förf., ss. 1624 II a. C nr 9 i Fortif. arkiv, E. Dahlbergh (se Lilienberg 189, 224), ha andra uppgifter, säger intet om språkbruket på orten (jfr sist anf. st.).

Källebergs skorsten Ö. — Se föreg. ∞ Sammanhänger sannol. med sägnen om en rövarkula i berget, med »rökfång och vindöga» (Stm anf. st.).

Käringås sårings TGr. — Kjeringåhs 1756 Tu. nr 4, Käringeås 1787 Db bl. 323. ∞ Om bet:n av *käring* här finns ingen tradition. Om andra namn med samma f. led jfr Bd I, särsk. s. 247, 311, SIOD 3 Reg.

Kölnås LLu. — Kölnås bergen 1791 Lu. nr 18. ∞ F. leden är *kölna* 'torkhus'. »Landkullen», trol. fel för *Langkullen* **lag-*, d. v. s. L å n g k u l l e n.

Lappeberget *läpabérjot* TGr. ∞ F. leden trol. efter *Ångslappen* (s. 187).

Lerbräckan, se Bebygg.-n. s. 27.

Lergravsberget (-kullen) LSyr. — Lergrafsberget 1750 Lu. nr 309, -kullen 1863 nr 56. ∞ Nu nämner man blott *Lergravarna* *lërgråvora*.

Liedstrands berg Ö; y. namn på K y r k å s. — Stm 2,116 och på kartan. ∞ Efter Jonas *Liedstrand*, ägare till Lunden 1802-1820 (Stm 1,146).

Lilla berget De 3; nu kvartersnamn. — 1765 Gbgska Nyh. 81, s. k. Lilla Berget Ant. Bih. 112.

Lillkullen Ö; lever kvar i *Lillkullegatan*.

Ljungfjäll(et). LLuPö. — Liungfjäl 1694 Db bl. 46, Liungfiälls (gen.) 1788 G. Sa-
rauw i GBFT 1916, s. 49.

Ljungkullen. 1. *lÿngkåten* TSkä. — 1793 Tu. nr 35. 2. Ö, nära Delsjön. — Jung-
kullen 1771 Db bl. 202.

Ljungås TTä. — 1846 Tu. nr 83.

Ljungspoleberget LLu.?, i gränsen mot Björl. — Liungspole Berget 1791 Lu. nr 18. ∞ Efter fågeln *ljungspole* 'ljungpipare' (jfr Bd I,32).

Lundeberget TGr. — Lun(n)eberget 1756 Tu. nr 4, Lunne- 1791 Lu. nr 18.

Lund(s)backa, Lundsberg, se Bebygg.-n. s. 28.

†**Lyckebacken** ÖÄng.; område som innefattar Hampeberget.

***Lägerås(en), St. och L.**, Ce 33, 34. — Lageråsen, Lille L. 1624 II a. C nr 9 i Fortif. arkiv (jfr s. 148 n. 1), Stoorå, Lilla Lageråhs 1655 KKn. ∞ F. leden är adj. *låg*. *Lag-* är säkert uppsnygning av dialektens *law-*. Namnet står sannol. i motsats till *H ö g e r å s (e n)* s. 153.

Långebergen LHä. — 1846-50 Lu. nr 326.

Långeberg(et). 1. Se Bebygg.-n. i Fröl. 2. LFä. — Ingår i Långebergsåsen 1775 Db bl. 137.

Långefjäll. 1. LT. — 1793 Tu. nr 35. 2. *långfjäl* Ö, = St. Geteryggen. — Lagerfiel(!) 1654 C 91 fol 2, -fiäll fol 3, -fiell 1656 fol 4, Stora Långefjäll 1846 Örgr. nr 85.

Långkullen; i Slotsskogen. — 1655 Db f. Ask. s. 27, Landkullen(!) 1655 KKn (trol. hit), 1780 Bil. t. brev ang. Slotssk.

Långåsarna; väsentl. = föreg. — Långåhserna 1655 Bidr. 7,417.

Långås(en) ÖSkär. — Långåsberget 1766 Db bl. 127, Långås 1771 bl. 114, Långåsen Stm 2,18 och på kartan.

***Läkesbacken** *lëgas-, lëgas-* TGr. — Lekesbackar 1791 Lu. nr 18. ∞ Förkortning i st. f. **Läkesblackebacken*. *Läkesblackor* *lëgasblåker* är 'groblad (Plantago major)'.

†**Madberget**. 1. Cd 34; jfr *V a d e b e r g e t*. — Maabärg 1655 KKn. 2. *måbärjet* THo.

***Mandriftet** *måndråftat* LSyn.; berg vid sjön. ∞ Att döma av genus väl förkortning för **Mandrifteberget*. En båt förolyekades utanför, varvid liken *drevo* i land här.¹⁾

***Medås** LTol.(?). — Meås' backar 1791 Lu. nr 18. ∞ Om möjligheterna att tolka f. leden se Bd I, 249.

Mellanberget M Cd 65. — Mellan Berget 1850. ∞ Jfr *Mellangärdet* (s. 182).

***Mellomekullen** (Mellankullen) *mælomækülen* LSyr. ∞ *Mellome* betyder '(den) mel-lerst(a)'; jfr SIOD 3, 124.

†**Mjölkebacken** ÖKa. ∞ Se Bd I, 168.

Mose backe *mosæ bakæ* ÖKa. ∞ Säkert efter det bekanta M. i Stockholm.

Mossbankarna LTol. — Måssbankarne 1846 Lu. nr 41.

Mosseberg(et). 1. LRö. — Måseberget 1793 Tu. nr 35. 2. ÖKaSk.(?). — Lilla Måsseberget 1782 Db bl. 311, Moss(e)berget Stm 2, 24 och på kartan. 3. ÖKr. — Mosseberg Stm 2 på kartan. ∞ Nr 2 efter Gunla *mosse*, vid nr 3 har senare uppstått bebyggelsen *Mossen*.

Månsarebacken *månsaræ-, månsaræ-* TUnn. — 1835 Tu. nr 49. ∞ F. leden är *Måns* med västsv. *-are-* i sammansättningsfog.

Mörtkullen *mütækülen* Ö; vid L. Delsjön. — Mörtkullen Stm 2, 37 och på kartan. ∞ Måhända har man fiskat *mört mat* från kullen; så t. ex. vid *Mörthögen* i Bullaren (A. Paulsson i SIOD 2, 52). El. skulle Bjälkeviksbäcken ha hetat **Mörtebäcken* (detta namn Bd I, 149)?

Nabbhall, se *N ä b b h a l l*.

Nilssons berg; väsentl. = det berg som givit upphov åt bebygg.-n. *A n n e b e r g* (s. 1). — Fbg 1, 583, 598 ff. ∞ Efter en ägare, Åke *Nilsson* († 1877; Fbg 1, 600).

Nordås?, se *Bebygg.-n.* s. 35.

Norra liden (Norrliden) De 4. — Norrliden 1815 Löwegren Plan av Gbg.

***Norrhögarna** TGü.; del av *H ö g a r n a* (s. 153). — Norr Höga 1758 S 6 fol 114, 1792 S 11 fol 29.

***Näterås ?** Ö; trol. n. delen av Ranbergen. — Notenädz åhs 1624 L 35, s. 65. ∞ Uppslagsformen utgår från antagandet att *-n-* är fel i avskriften för *-r-*, och att *-o-* är tecken för öppet *å*-ljud (*ø* el. *ʊ*). En tolkning bleve då möjlig: f. leden vore sv. dial. **not* (*ngt* t. ex. Härr.) 'nöt', med *-er-*inskott (s. 148 n. 1).

Näbbhall LSyr.; gränsmärke mot Björl. — 1750 Lu. nr 309 (i beskr.; på kartan, med blyerts, sannol. *Nabb*). ∞ Antingen har *hallen* själv liknats vid en *näbb* el. *nabb* el. utgjort del (spets) av en framskjutande udde; jfr *Näbbet* Bd I, 230.

***Nöteklev** ÖKaSk.(?); ingår i *Nöteklevsliden* *nötæklovslia*. — Stm 2, 24 och på kartan. ∞ F. leden är gen. pl. av *nöt* 'nötkreatur'. Namnet står väl från början i en viss motsats till *Bratteklev*. Någon verklig *klev* tycks inte kunna påvisas. (Att *-klov-* uppstått ur *-klev-* under inverkan av föreg. *ø*, är dock otvivelaktigt.)

Ostindiska klippan, se under *K l i p p a n* s. 20.

¹⁾ Enl. en version var det en neger som drev i land och begrovs där ovanför.

Otterhällan, St. De 5 och L. Ce 35 (nu Kungshöjden; jfr s. 156 n. 1); nu kvartersnamn. — Lille Otrille 1559 G. I:s reg. 29,804, Utrella 1619 Munthe Fortif. hist. 1,256, Stor, Lille Otthrelle 1624 II a. C nr 9 i Fortif. arkiv, Utrelle 1641 Munthe anf. st. 2,15, Utter åll 1644 Kiettel Klasson (Berg Saml. 1,100-101), Stora Ottrelle 1659 HSH 35,371, Lilla Otterhelle 1673 Därs. 414, Otrillan 1677 Munthe anf. st. 3,209, 1739 Cbg 21 (formen nyttjad »af gemene man»), Oterhällan, Otterhälla 1692 L. Böcker 15, 18, Otterhällan 1753 Db f. Sälv. bl. 114; jfr Lilla utter hels marcken 1766 Gbg nr 3. ∞ F. leden är den västsv. formen *otter ótor* av *utter*; uttrar ha tydl. haft bo i berget (i Gbgiska Mag. 1766, nr 7 omtalas uttrar i hamnkanalen). S. leden *-hälla* har genomgått samma utveckling till *-(h)illa* som i *Partille* (Bd I,105) och *Skändla* (s. 125 ovan). *-hälla* har sedan återinförts.

Otters klint, se Bebygg.-n. s. 37.

Oxebratten *åksabråten*; tycks vara annat namn på *K o b r a t t e n*.

***Piggsten(en)**; i ö. gränsen mellan L och Björl. — Piggstenn omkr. 1554 HSH 29,72 (kontr. efter hdskr.). ∞ F. leden kan syfta på att *stenens* topp liknat en *pigg*. Då *u t t a l e t* dock säkerl. haft *-kst-*, kunde ock *pik* komma i fråga (i no. dial. 'spetsig bergtopp o. d.'). Ett från åtm. fem håll i v. Sverige, delvis just som gränsmärke, styrkt namn är *Pjuksten*, *Pyksten* (se Bd I,172; två på Onsala-halvön i n. Hall.), där f. leden är *pjuk*, *pjuck* 'liten hög o. d.' Även detta kunde här komma i åtanke, eftersom *i* kunde stå för *y* (formerna i källan äro f. övr. dåliga).

***Piggvassestenen** ÖTorpa. — Peggwassestenen 1771 Db bl. 122 (»midt för Wahl-ås»). ∞ Namnet synes förutsätta ett adj. **piggvass* 'vass som en pigg'.

Pinsten(en), se s. 142.

Porsfjäll? LT; i gränsen mot Björl. — Porsfiäll (*P* väl säkert) 1673 S73 fol 6. ∞ Växtn. *pors* ingår i många ortn.; om dess innebörd se Bd I,267, 339.¹⁾

Prästås *præstås* TGr.; s. delen av Käringås. — Präståhs 1756 Lu. nr 4. ∞ Kan möjl. förr ha tillhört Gr. Rasmusgården, som varit ky. (tillhör nu Nordgården och Mellangården).

***Påsehall?** L, i gränsen mot T. — Posehalls (*-ose-* något osäkert) kulle 1816 Lu. nr 25. ∞ F. leden åsyftar möjl. hällens form.

Påskeldsberget ÖÖr. — Stm 2,42. ∞ Jfr *Påskefyreberget* Bd I,252.

Ramberget. 1. *St.* och *L.*, *råmbærjet*, ä. *rám-* (Nilén) L; ingår särsk. i stadsdelsn. *Rambersstaden*. — Ramberg(h) 1654 C 91 fol 2-1722 S 5 fol 5, -berget 1695 Db bl. 58, *St.*, *L.*^a Ramberg 1801 Krigsark. XV Åa, Ram(ne)berget 1809 Lu. nr 20. 2. Ö; trol. ä. namn på *K o r p b e r g e t*. — Rambärgs ände 1798 Db bl. 129. ∞ Grundformen är *Ramneberget* 'korpberget'. Korpar ha även i senare tid häckat i R. på Hisingen; se Malm Fauna 214 (1877).

Om R:s (nr 1) historia se Cbg 21 f. och Ant. Bih. 89; Carlén 136 ff., Bidr. 1,129, 2,71, 131, 139, 140, 3,284, 4,426, 5,406 ff., Fröding Äldsta hist. 221, Fbg 1,494, 502, 3,584 ff.

†Ranbergen (-berget) Ö; även kallade *Ranängsbergen*; jfr **R a n d e n* nedan. — Raneberget 1817 Ögr. nr 46; jfr Bö Ranberg Stm 2,150. Jfr Ranne Ängz Bergien 1735 S 5 fol 10. ∞ Se följ.

¹⁾ Möjl. är namnet fel för »Börsfjäll» (s. 148 n. 5). I så fall dock fel inlagt 1673.

***Randen**; det ursprungliga namnet på föreg. — Ran 1723 Stadsing. nr 61 fol 65.
 ∞ Se s. 83. Samma namn Bd I, 252.

Redberg, se Bebygg.-n. s. 40.

***Repslagareberget** Cf 28? — Reperslager Berget 1639 III AAA 5 i Fortif. arkiv. ∞ *Reper-* återger kanske ett (här dock rätt oväntat) *Repare-*.

Riggberget M; nedanför Stigbergstorget. — Fbg 1, 342. ∞ Där lärde sig ännu i mannaminne (enl. muntlig upplysning) navigationseleverna att *rigga* båtar, varvid en stomme var upprest på berget (anf. st.).

Ringberg(et). 1. *ringbærjet* LArSyn. — Ringbergen 1843-44 Lu. nr 324. 2. LSA. — 1722 S 5 fol 5, Ringberget 1801 Krigsark. XV Åa. ∞ I nr 1 finns en *ring* för för-
 töjning av båtar; säkert är anledningen densamma vid nr 2, som ligger vid älven.

Rishög. 1? LSA. — Torde ingå i Rishöfdsäckrarna 1717 Db bl. 122, Rishögs-
 åkrar 1765 S 6 fol 118. 2. TSKäTu. — 1757 S 6 fol 112; jfr Rishögs Engarne 1758
 Tu. nr 6. ∞ Jfr t. ex. *Risakullen* Bd I, 170. -*höfd-* kan bero på »uppsnyggning» av *how*,
 ortsuttalet av *hög*, i anslutning till *hövd-* av *huvud*.

Runnberget Cd 67. — 1850. ∞ F. leden sannol. sv. dial. *runne* 'buskbeväxt mark'
 (Bd I, 204).

†**Råbockeberget** Ö. — Stm 2, 30, 35 och på kartan (här -bergen). ∞ Jfr *Råbocke-*
dal s. 173.

Råstensbackar LHä. — 1846-50 Lu. nr 326.

Ränneliden *rænalia* ÖKaSkär. — Stm 2, 22. ∞ Antingen efter den *ränna* av rör
 som nedlades i samband med iordningsställandet av Gustav III:s källa, och som
 omnämnes 1786 Db bl. 95; eller efter de redan tidigare (1765 Db bl. 52) nämnda *rän-*
norma vid Kallebäcks vättne.

Rännesten(en) ÖKr.; densamma som *Stavstenen* och *Gullkistan*.
 — Rennesten 1593 HKrAllm bl. 6 (1754 Db bl. 71 cit. som Ränne-). ∞ Oklart. Möjl.
 för *Rännesten?* El. en *ränna* i stenen, visande gränsens riktning?

Räpphakeberget? LLu.? — Råp(p)ehake och Ljungspoleberget 1791 Lu. nr 18.
 ∞ Dunkelt.

Rävebacken *rævabækken* ÖKa. ∞ Jfr följ.

Rävekullen (-kullarna); NV om Kviberg. — Råfvekulls Mad 1782 S 73 fol 32,
 Råfvekulla mad 1783 Db bl. 157 (utmark vid Västerhed). ∞ Se samma namn Bd I, 170.

Rävås TGr.; nu blott i förb. *Rävås' gata* *rævås* (*rævås*) *gåda*, *R. mosse r. mæsø*. —
 Råfås 1793 Tu. nr 35. ∞ *Rävar* ha brukat hålla till där.

Röda liden *rða lía* el. **Rödaliden** *rðalia* LTol.; på gamla landsvägen. ∞ *Rött* grus
 träder där i dagen.

Röda sten(en), se Bebygg.-n. s. 41. (Signum på kartan skall vara Cc 6^{1/2}.)

Röhssens backe; ä. namn på (platsen för) landeriet Karlsberg (s. 18). — Stm
 I, 115, 2, 87, 140 och på kartan. ∞ Efter köpmannen Wilhelm *Röhss* på Aronsdal,
 som tydl. ägt också detta område.

Rökan, se Bebygg.-n. s. 41.

Rös *røs*, el. **Röser** *røser* T; dels ensamt dels i förb. *Gløstorpa r.*, *Tuve r.*, *Tånge r.*

(allt delar av samma bergområde) samt *Skändla r.* ∞ *Rös* betyder här 'bergig, stenig utmark', och nyttjas antingen som sg. koll. el. i pl.

Röseberg(en). 1. LHä. — 1793 Tu. nr 35. 2. TGl. — 1793 Därs. 3. Se under *Rös(e)kärr* s. 170. ∞ Jfr föreg.

Rösfjäll LLu.(?). — 1791 Lu. nr 18; jfr Rossjells Bergen 1816 Lu. nr 25. Delvis formsammanblandning med *Rös(e)kärr* (s. 170).

Rövarsidan; slutning av Kvarnberget nr 1, med grotkliknande fördjupning. — Fbg 2,388.

Sandkull(e)bergen Ce 13. — 1850.

»**Siklebärg**», se *Skäleberget*.

***Sjökullen** Ö. — Ingår i Sjökullsberget 1771 Db bl. 202 (nära Delsjön).

Sjöstenen; i ö. gränsen mellan L och Björl., vid sjön; jfr **Skälestena*. — Siöstenenn omkr. 1554 HSH 29,72.

Skalebacken *skåla*. LAr. — 1793 Tu. nr 35. ∞ Säkert efter *skalbankar*.

Skansebacken LSyr. — 1863 Lu. nr 56. ∞ Sammanhänger med *Skanselyckan* (s. 184).

Skanslid ÖBö. — Stm 2,115 och på kartan. ∞ Stm ger ingen förklaring.

Skarpe kulle; delvis i Vättle hd. — 1682 Krigsark. XXI K 1. ∞ Om *skarp* se Bd I, 114, 201.

Skatås, se *Bebygg.-n.* s. 73 (nu som äkta uttal antecknat *skåtås*).

***Sketås** *fētås* Dg 7. ∞ Folkligt namn som åsyftar markens smörjiga beskaffenhet.

Skiljostenen, se *Bebygg.-n.* s. 43.

Skillnadsbergen Bc 4; i gränsen mot Fröl. — 1850. ∞ Jfr Bd I, 81, 201.

Skinnareklippan, se *Bebygg.-n.* s. 20.

Skintekullen, N. och S., *nåla* och *såra fjntakälän* LSyr. ∞ Om f. leden se Bd I, 19 och SIOD 3,151.

Skojarebacken; ä. namn för nuv. Vasaparken med närmaste omgivning. ∞ *Skojare*, d. v. s. löst folk, höllo förr till där.

Skomakarebacken LAr. — 1843-44 Lu. nr 324. ∞ Ingen bebyggelse synlig på kartan.

Skunkebackar(na) THoSka. — Skonekebackar 1793 Tu. nr 35. ∞ F. leden är säkerl. målets *skunke skøyke* 'liten tillbyggnad (för hö, halm, ved o. d.) till ladugård, möjl. även till en lada ute i marken'.

***Skvaleberget?** *svålbårgat* ÖBö. — Swale Berg 1735 S 5 fol 10, Svale Berget 1764 S 6 fol 5, Svaleberget 1829 Ögr. nr 57, Stm 2,115 och på kartan. ∞ Då *k* i dessa trakter bortfaller i *skv* (se Bd I, 170, 225), torde namnet komma av att vatten *skvalat* nedför *berget* (med avs. på dettas ursprungliga utseende jfr Stm anf. st.). Dock möjl. efter *backsväl* (Lidén). Sand finns invid.

Skyttlekullen. 1. Se *Bebygg.-n.* s. 118. 2. *sköttlekälän* TGu. ∞ Se s. 118. (Ordet uppges i Gu. som *sköttla*, n.)

Skäl(e)backen; i gränsen mellan T (möjl. L) och Björl. — Skielbacken omkr. 1554 HSH 29,72. ∞ F. leden är trol. gen. pl. av *skäl* 'gränsskillnad'.¹⁾

¹⁾ I Björl., åtnr. nära den ö. gränsen mot L, ligger ett *Skalebacken skålbårgatän*. Möjl. åsyftas denna. Om detta namn se ovan. I så fall är f. leden väl *skäl* 'musslor'.

†**Skäleberget** (-bergen) Be 5. — Siklebärget (!) 1655 KKn¹), Skiähle Bergen 1735 Ögr. nr 7. ∞ F. leden är snarast västsv. *skäl* 'musslor' — snäckskal äro faktiskt funna åtm. uppe på berget —; annars *skäl* 'gränsskillnad' — åtm. på 1600-t. låg berget i gränsen mellan Kungsladugård och Ögr.

***Skälesten**; tycks vara annat namn på Sjöstenen. — Sielesteen c. 1620? OH. ∞ Se Skäl(e)backen.

***Skällersbacken** LAr.; kanske = Skälebacken. — 1843-44 Lu. nr 324. ∞ F. leden är västsv. dial. **skäl-ler* 'skal-lera', d. v. s. 'lera med skal(sand)'.

Skändla, se Bebygg.-n. s. 125.

Sköljesten(arna), se Bebygg.-n. s. 111.

Slät(t)ebacken ÖKär. — Slättebacken 1828 Ögr. nr 60.

Slät(t)eberget LSA.? — Slätteberget 1722 Lu. nr 1. ∞ Jfr Slättarås Bd I, 171.

Slät(t)ås slätås Ö. — Slättås Stm 2, 30, 35 och på kartan. ∞ Se Bd I, 171.

Smedjeberget. 1. Cd 54. — Smedieberget 1750 Gbg nr 35. 2. *smøjebærjet* TGl. ∞ Vid nr 1 anger kartan en *smedja*.

Småkullarna Bd 11. — Små Kullar 1655 KKn, Små Kullarna 1655 Bidr. 7, 416.

Smörhögen Ce 36; jfr följ. namn. — Smorhögen (!) 1655 KKn; jfr Smörhögs-äng 1655 Bidr. 7, 417. ∞ Om *Smör-* i ortn. se Bd I, 171 ff. och s. 78 ovan. Sarauws förmodan (GBFT 1920, s. 13, Gbgs Jubileumspubl. III, 290), att förevarande namn skulle åsyfta magisk »smörjning», är alls icke sannolik.

Smörkullen; annat namn på föreg. — 1744 Gbg nr 42, 1809 Werming. ∞ Se Bd I, 254, 307.

Snappeberg THo., med **Snappekullarna** TBe. — Snappeberg 1793 Tu. nr 35, Snappekullar 1832 Tu. nr 59. ∞ Sammanhänger med *Snappemaden* s. 170.

Snareberget *snärøbærjet* TNoTå. — Snareberg 1674 Db bl 17. ∞ Se Bd I, 184. Det är nog småfågel som här fångats med *snara*. Mängder av sådana såldes i staden.

Snäckebergen; trol. vid följ. — 1791 Lu. nr 18. ∞ Innehåller knappast det vanliga rsp. *snäcka*. Jfr gårdn. *Snäcke* SOÅ 15, 70, där f. leden väl i varje fall har terrängbetecknande innebörd ('något långt och spetsigt' enl. anf. st.). Annan förklaring av *Snäcke-* försökes NG 1, 121, Rygh No. Elven.

Snäckekullen TGr. — 1793 Tu. nr 35. ∞ Jfr föreg.

Spekeberget ÖKr.; lever kvar i *Spekebergsgatan*. — Speke Berget o. d. 1777 du Bordieu och Carlberg (i Histor. kartv. över Gbg 1923), 1782 S 73 fol 32. ∞ Sannol. hör f. leden till stammen *spik-* 'torr, torka'; jfr särsk. hall. *östan-speka*, f. 'torka med östlig vind' (Rietz 655 a), boh. *utspeka* *ùdšpéga* f. (Tjörn; *hær a e sùda u.*, säges när strandängarna vid lågt vatten ligga bara²), ävensom (Tunge hd) *spègatrüp* 'magert, torrt och dåligt ställe'.

¹) Skrivningen *Sille-* 1655 Gbg nr 83 och Bidr. 7, 417, vilka båda återgå på KKn, beror på ytterligare felläsning el. felskrivning.

²) Jfr om sockenn. *Spekeröd* SIOD 1, 76. Där bör man dock hålla öppen den möjligheten, att f. leden är ett mansn. (egentl. då binamn). Jfr vissa sägner om en *Spike*, *Spege*, som analyseras av Sv. Ek i Västs. hembygdstud. 197 ff.

Spelmanskullen *spèlmanskälèn* LTol. ∞ Jfr *Spelmans åkrar* (s. 185).

Springarebacken *sprigårabåken* TGr. ∞ Benämningsgrunden okänd; jfr emellertid ett *Skenarehiden skènarålia*, en lid i Morlanda sn, Orust, som sluttar ned mot en plats där överfart fås över Bocksviks kile.

†**Sprängkullen**. 1. Ce 37; lever kvar i *Sprängkullsgatan*. — 1852 Lbg 204, Fbg 1,599, 608 ff. Torde åsyftas med Kullen 1776 Hv. N. 10/1. 2. ÖÖv.; strax N om huset. ∞ Åtm. vid nr 1 har *sprängning* i berget framkallat namnet (jfr Fbg 1,608).

Stalleberg TGl.? — Stallebergs lider 1791 Lu. nr 18. ∞ *Stall* har väl här betn. 'flat förhöjning' o. d.; jfr SIOD 3,64, G. Indrebø i MM 1928, s. 119 f.

Stationsberget Cd 69. — Stations Berget 1850. ∞ *Stationens* art framgår ej av källan.

Stavsten(en) ÖKr.; i gränsen mot Fässb.; jfr *Gullkistan* och *Rännestenen*. — Stasten 1725 S 73 fol 22, Staf-1754 Db bl. 71 (efter handling av 1593). ∞ Se Bd I,172. Kanske ej verkligt egennamn.

Stegekullen TUnn.?, nära gränsen mot Björl. ∞ Jfr under *Stigberget* Bd I,256.

Stenkleven, se *Bebygg.-n.* s. 45.

Sten(s)fiäll(et) ÖTorpa. — Stora Stenfiället 1771 Db bl. 122, Stens fiäll bl. 125. ∞ Tycks kunna ha sitt namn efter *Piggvassestenen*.

Stenliden *stènliä* LSyr. ∞ *Stenig* sluttning mot sjön.

Stigberget, se *Bebygg.-n.* s. 45.¹⁾

Stockås ÖKr.; i gränsen mot Fässb. — Stachås (!) 1655 Db f. Ask. s. 27, Stecksåhs (!; möjl. Steeks-) 1725 Krigsark. XV N 1, Stäckåhsberget 1754 Db bl. 71, Stäckåhsberget 1781 S 9 fol 20, Stockås 1801 Krigsark. XV Åa. ∞ F. leden är trol. från början *Stock-*; *Stocks-* kan vara sammandragning av *Stockås-*, **Stockes-*, vid tillägg av *berg*; jfr Bd I,158, 305. Sannol., även om nu ej påvisbart, efter *stockar* utlagda över kärrmark; jfr *Klop på s.* Möjl. dock efter *gillerstockar* (jfr *Sahlgren* i *NoB* 1920, s. 164).

†**Stora berg**; = *Hospitalsberget*. — Stora Berget 1831 Stadsing. nr 52, Storeberg 1925 J. Ahlin i *Hall. bygdekultur* 52; jfr *Storebärgz slättan* 1624 L 35, s. 65.

Storebacken, se *Bebygg.-n.* s. 45.

Store hög TNoTå. — 1761 S 6 fol 116. ∞ Tycks vara en naturlig *hög*.

Storeknalten TTuTå. — 1793 Tu. nr 35. ∞ Se *Knaltarna* ovan.

Stridsberget, se *Bebygg.-n.* s. 45.

Stugan, St., *stóra stäva*, el. **Stuguberget** *stävabærjet* LSyn. ∞ Efter en rumliknande, mot regn skyddande inbuktning i berget.

***Stugufjäll** *stäfjäl* LSyr.; i gränsen mot Torsl. — Stuffjäll 1793 Tu. nr 35. ∞ Jfr föreg.

Svarta stenen *swåtå stén* LSyn.; i sjön.

Svedås Ö; vid St. Delsjön, i gränsen mot Fässb. och Råda. — Sweåhs 1736

¹⁾ Den skillnad som t. ex. KKn och Db f. Ask. 1655, s. 27 f. göra mellan ett *Stig(e)berg* i NV och ett *Stegeberg* i SO, är säkerl. konstlad.

Db f. Ask. bl. 162. ∞ F. leden snarast ett **sveda*, f. 'svedja' (ä. *svīdha*), *svēa*, *fvēja* Härr., *sqēa* Ytterby sn; jfr *Svedjeåsen* Bd I, 257.

Svegekullarna, se *Svegen* s. 188.

†**Svinberget** Cd 70; i senare tid uppsnyggat till *Vinberget*. — 1850; här även kallat *Svinkärrsberget* (jfr s. 47). ∞ Man hade förr *svingårdar* där.

Svinhallen *svinhåla* L.Syn. — Ingår i *Svinhalls Engen* 1751 Db bl. 92, 1774 S 7 fol 98. ∞ De löst gående *svinen* brukade lägga sig på denna hålla.

Säveberget, ett namn som blott förekommer i ä. historikers och geografers sammanställningar, framkallade av tron att »*Mons Sævo*» hos Plinius d. ä. borde igenfinnas i Skandinavien (se *Erslev Jylland* 89 f., *J. V. Svensson* i *NoB* 1921, s. 61 f.). Ett uppslag till lokalisering av berget erbjöd då namnet *Sävedal*. Se t. ex. *Rudbeck Atl.* 1, 485 ff. (1679), *L. Böcker* (1692) 15, 16, 19, 47 ff., 53 (jfr *GBFT* 1921, s. 31 f., 38 ff.), *Oedman* 134 (1746; »*Bärget Säfwe*»), *Dalin Swea Rikes hist.* 1, 10 ff. *Teorien* kritiserades skarpt av *Tidegren Wgtl. hist.* 1, 35 f. (1787). Böcker påstår, att en hög backe i berget ännu kallades »*Sewebärgz liidh*», och *Tuneld Geogr.*⁸ 4, 5 f. (1833) talar om berget »*Seve*» trots det att han förnekar identiteten med Plinius' »*Sevo*». Knappast ligga dock fakta bakom ens dessa sista uppgifter.

Såg(e)berget. — *Sågeberget* 1791 Db bl. 125; jfr *Fbg* 1, 96, 216. ∞ Efter *Vädersågen* (s. 51).

Sö(d)hallen, se *Bebygg.-n.* s. 111.

***Sörhögar**na TGu.; del av *Högarna* (s. 153). — *Sörhöga* 1758 S 6 fol 114.

Södra liden (Sörliden) De 6. — *Sörliden* 1815 *Löwegren Plan af Gbg*, 1855 Lgn.

Tandås *tånås* ÖÖv.; ingår även i *Tandåsgatan*. — *Tanåhs Berg* 1735 S 5 fol 10, *Tandåhs Berget* 1761 Örg. nr 14, *Tannås* 1830 Örg. nr 59. ∞ Den gamla formen är säkerl. *Tandås*, i vilket fall det äkta uttalet vore **tånås* (**tånås*); jfr uttalet av *Ranängen* (s. 183). ∞ F. leden är sannol. ett försvunnet ånamn **Tanda* (s. 139).

Tegelbruksberget LFä. — 1659 *Bidr.* 7, 236-237. ∞ Om *tegelbruket* se s. 94 med n. 1.

Timmerås *tēmårs* TGu. — 1793 Tu. nr 35. ∞ Jfr Bd I, 174, 257, 315.

***Tistelås**¹⁾; synes vara ä. namn på *Sprängkullen* nr 1. — Torde ligga bakom följ. former: *Tysktt Öls Kullan* (!) 1624 L 35, s. 65, *Tistölt[s] kulle?* 1636 *Histor. kartv. över Gbg* 1923, *Tystöhls Kulla* 1639 III AAA 5 i *Fortif. arkiv*, *Tistås kulle* 1655 Db f. Ask. s. 28. ∞ En utveckling **Tistelås* > **Tiste(l)s* i svagton framför *kulle* är naturlig. Vid uppsnyggning av **Tistes* uppstod *Tistås kulle*.²⁾ F. leden är då växtn. *tistel*, m.

†**Tjuvskåran** LPö.; bergsklyfta. — 1928 *Stadsfullm. handl.* nr 222, s. 5.

***Tjälleras** Ö, i gränsen till *Fässb.* — *Kjälleras* 1771 Db bl. 202. ∞ F. leden säkerl. *tjällra*, fsv. *tiældra* 'gränsmärke, grännssten'. Den sten som »nedsattes» 1771, har nog haft en föregångare.

¹⁾ Inlagt efter II. a C nr 9 (1624) i *Fortif. arkiv*, där namnet är nästan oläsligt. Kartan av 1636 synes stå i beroende av denna källa; därav dess dåliga form. Det är osäkert om alla övriga källor, särsk. Db 1655, stämma härmed.

²⁾ En utveckling av **Tistelsås* över *Tistesås* till *Tissås* har antagits SOÅ 14, 67 i fråga om ett gårdnamn. Om även i vårt namn grundformen sattes som **Tistelsås*, bleve utvecklingen i huvudsak densamma som ovan förutsatts.

Toftekulla, se Bebygg.-n. s. 128.

***Tolered(s) ås(en)**¹⁾ LLuTol.(?); om syftningen jfr s. 105 n. 1. — Torsåsen 1816 Lu. nr 25, Thorås liden 1836 nr 29. ∞ Med avs. på formsammandragningen jfr s. 115.

Tomtegubbeberget *tømtagobabærrjet* LHä. ∞ Ingen folktro tycks nu vara knuten till platsen, som ligger alldeles invid en av gårdarna.

Torbjörns kulle LLu. — Thorbjörns kulle 1787 Db bl. 390.

Torpa Kulorna, se Bebygg.-n. s. 82.

***Tothallen** LLu(?)Sa. — Synes ingå i Tothalsberg 1722 S 5 fol 5 (-al- otydligt på Lu. nr 1), Totals Engen o. d. 1765 S 6 fol 118, 1829-36 Lu. nr 29. ∞ En stam *Tot-* (med *o*) ingår också i det no. *Totberget* (NG 3,123) och i *Totthummeln* vid Åre i Jtl., men ingen säker förklaring därav är given. I två *Totebo* i Kinds hd, och i det no. *Toterud*, ingår snarast ett mansn. (egentl. binamn) *Tote* (SOÄ VII. 1,74, 2,228), som dock vid de tre bergn. först i andra hand bör has i åtanke.²⁾

Trindesten Ö; i gränsen mot Fässb. och Råda. — 1593 HKrAllm bl. 6.

Trollspisen; en »urtagning» i berget Högåsen, namnet känt av ä. göteborgare. ∞ I denna lilla berghåla brukade stadsborna koka kaffe m. m., varefter kol o. d. lågo kvar som rester. Säkert fantasinamn utan folklig grund.

†**Trycksliden** ÖKr. — Stm 1,132; jfr *Trycksgatan*. ∞ Efter det gamla kattuntrycket (*tryck* = tryckeri).

Tvärås LLu. — Ingår i Tvärås-berget 1816 S 32 fol 16. ∞ Syftar väl på läget *tvärs* för ett stycke av den gamla vägen från Tolered grind (s. 146).

Tåberget, enl. källan ä. namn på *F ä b e r g e t*; jfr *F l å g e t* samt följ.³⁾ — 1728 Db bl. 275. ∞ Om *tå* se Bd I, 78, 86, 150; i TGr. förklarad som 'samfällid mark (i by) som gränsar till inägorna och där kreaturen släppas' (i andra gårdar har man glömt ordets bet.).

***Tåflåget, N. och S.**, *nøkrø* och *sørø tøfløw* el. *tøfløw* (även *-fløw*); fylligare namn på *F l å g e t*. — Sör Tofflo(g) 1791 Lu. nr 18. ∞ Jfr föreg.¹⁾

Ulvekullen Bd 12. — Ullekulle (Vlle-?) åss 1655 KKn, Uhle Kuller-åhs-ångh 1655 Bidr. 7,417, Ulfwe Kulan 1744 Gbg nr 42, Ulfva Kullen 1780 Bil. t. brev ang. Slottssk. ∞ Möjl. är f. leden egentl. **urd(a)*, västsv. *ul(a)* 'rävlya o. d.'; jfr Bd I, 175.

Ulvereberget *ulværabærrjet* LAr. ∞ Då det här inte synes möjligt att återföra -æ- på -aræ- (jfr s. 148 n. 1), torde f. leden vara ett **Ulvered* (jfr t. ex. *G a p e r e d-* fjäll Bd I, 308), kanske att tolka som 'Ulves röjning' (så om samma namn SOÄ

¹⁾ Medtages för formutvecklingens skull.

²⁾ Man kunde tänka på sammanhang med ä. nisl. *tóta* 'ett platt stycke grästörv', vilket torde höra ihop med (*o*)*tót*, f., bl. a. 'grov ull'.

³⁾ Ett annat *Tåberget* tycks nu finnas på Syr.

⁴⁾ I beskrivningen omtalas *Nor och Sör Tofsbergen*, och 1793 Tu. nr 35 *Norr och Sörtof.* Dessa former äro nog oriktigt abstraherade ur formen i texten, vars värde då ej av dem rubbas. Det bör dock nämnas, att meddelaren — ej som namntyding — berättade, att man en gång för mycket länge sen måst hissa upp ett barn med *tåg* (i målet *tøw, tow* o. d.) från en avsats i berget. Kanske ordet *tåg* åtm. påverkat formen.

12,113, 14,44), möjl. dock innehållande appellativet *ulv*. Jfr även *Flågered ovan. Det är »*set stókt, grómt býrj*».

Underås, se Bebygg.-n. s. 82.

Utsikten *útséktin* ÖTorp. ∞ Det av konsul O. Ekman uppförda *utsiktstornet* revs för 15-20 år sedan.

Vadeberget; trol. felaktig form för *M a d (e) b e r g e t*. — Wadeberget trol. mitten av 1600-t. VII D I: 21 i Fortif. arkiv. ∞ Om formen är rättare än »Maabärgen», är f. leden *vad* 'nät, not'.

Vadhammar. — Wahammer Enngh 1644-45 Gbgs stads räk.¹⁾, 1652 Därs., »En Eng, Wahammar kallat» 1696 Bidr. I,107, Vahammarsängen 1738 Wgn 64, Vadhammars-ängen 1744 Därs. 167. ∞ F. leden anger tydl. ett *vad*ställe, kanske över Gamlestadån. Med *hammar* bör (en udde av) det berg åsyftas, där Redbergsparken nu ligger. Ett no. *Vadhammeren* med samma bet. omtalas av Th. Petersen i No. Oldfund IV,4.

Vaktekullen *våktækjlen* LHä.; innefattar även marken omkring. — Ingår i Vaktekullsången 1846-50 Lu. nr 326. ∞ *Kullen* ligger lågt, vadan det väl är den som *vaktat* kreaturen som brukat sitta där. Jfr annars samma namn Bd I,175.

Valeberget (*Vårdeberget). 1. LAr. — Stora Wähleberg 1726 Lu. nr 308, Waleberget 1843-44 nr 326. 2. THo. — Wahlebergiet 1721 S 5 fol 8. ∞ Innehåller västsv. **varde våtø* 'vårdkase, kummel, röse'.

Valen (*Vården). 1. *våen* ('→') LSyr. 2. ÖTorp. — Stm 2,147 och på kartan. ∞ I båda fallen snarast förkortning av *V a l å s e n* (jfr anf. st.). Vid nr 1 har man i senare tid haft påskeldar.

†**Valås(en)** (*Vårdåsen) Ö. 1. FräTorp; = *V a l e n* nr 2. — Walås 1770 Db bl. 263, Stm 2,147 ff. 2. Öv. — Wahlåsen 1801 Krigsark XV Åa, Valås(berget) Stm I,65 och på kartan. ∞ Se *V a l e b e r g e t*.

Vasaberget ÖKå. — Wasaberget 1846 Örgr. nr 85. ∞ Jfr Bd I,156, 270.

***Venebacken** LSyn. — Ingår i Hvenebacksåkrarne 1774 Lu. nr 63. ∞ F. leden är *ven* (ä. *hven*, målets *gænær*, pl.), f. 'tunt och torrt gräs och därmed bevuxen mark'.

Vetteberget (-bergen). 1. *vèdabærja* LLu.(?), i gränsen mot Björl. — Wetebergz rör 1654 C 91 fol 2,3, Vjite-1656 fol 4. 2. *vèdabærjat* LSyr. ∞ Stenar finnas vid nr 2 efter en **vette vèda*, d. v. s. vårdkase. (Någon klar skillnad gentemot **varde* tycks ej finnas. Även **vette* är ett röse.) Namnet är ytterst vanligt på Västkusten.

Vinberget, se under *S v i n b e r g e t*.

†**Västerberget** ÖÄng.; trol. y. namn på *Ö s t e r b e r g e n*.²⁾ ∞ Ligger *väster* om Toltorpsdalen.

Wättnebergen LSyr.; i gränsen till Björl. — Wättnebergen 1791 Lu. nr 18 ∞ Sammanhänger med *Wättnemossen* (s. 171).

Wättneberget ÖKa. — Wätneberget 1788 Db bl. 291. ∞ Säkerl. efter *Kallebäcks wättne*, varom se s. 65 noten och s. 67.

¹⁾ Bidr. I,102 oriktigt *Wahammers Enngh*.

²⁾ Det sydliga partiet av samma ås, inom Fässb., kallas på GS *Westerberget*. Måhända gammal benämning.

Åkanäs? Öskår; sannol. S om Skår. — 1771 Db bl. 228 (rättat efter orig.). ∞
F. leden dunkel.

Årsfjäll L; ä. namn på det berg som slutar med Rya nabbe (jfr G. Sarauw i GBFT 1916, s. 20). — Åhrsfiell c. 1620? OH, Klippan Åhrsfiäll, Åhres- 1652 HSH 35,277, 356, Åhresfjäll 1659 Bidr. 7,235. ∞ Bör jämföras med andra namn på *Års-*. Ett *Årsås* i Vrml. tycks återgå på *Ormsås* (SOV 5,33), och samma utveckling kan följas i boh. *Årsnäs* i Solberga sn: *j Ormsnese* 1388 RB 337, *Orsnes* c. 1528 NRJ 4,184, 1573 Jb; uttal *ösnäs*. Därför är vårt namn förmodl. ett **Ormsfjäll*. Utvecklingen har varit: *Orms-* (med öppet *å*) > *Ors-* > *os-* o. d. (annorlunda SOV anf. st.); jfr t. ex. *fors*. F. leden bör kanske fattas kollektivt ss. angivande riklig förekomst av *ormar*.

Åsebergen LSyr. — 1791 Lu. nr 18.

Ångeberget; annat namn på följ.? — Engebergett 1639 III AAA 5 i Fortif. arkiv.

Ångkullarna Bd 19. — Eng Kullarna 1780 Bil. t. brev ang. Slottssk., Ångkullarne 1850.

***Ättarebacken** TTuTä. — Ättarebacken, -backarna 1793 Tu. nr 35. ∞ Möjl. åsyftar namnet (som ej kunnat lokaliseras, se s. 130) något av de gamla gravfälten NV och S om Tångens gårdar. Ty det synes böra jämföras med *Ä t t e b a c k e n* s. 52.

Örgryte, se Bebygg.-n. s. 85 och nedan s. 171.

Örnberget. 1. *St.* och *L.* ung. Cd 68, Bd 21. — 1850. 2. Ö, S om Skår. — 1771 Db bl. 228 (Örn- ej oomtvistligt). ∞ Nr 1 innehåller väl fågelnamnet, om nr 2 se **Ö r e n* s. 171.

Örnkullarna; vid föreg. nr 1. — 1850.

Österbergen (-berget). 1. LAr. — 1726 Lu. nr 308. 2. Ö Ång., i gränsen till Fässb. — Öster Bergen 1735 S 5 fol 13. 3. †ÖKr. ∞ Nr 2 kanske efter läget *öster* om Håberget. Nr 3 ligger *öster* om Toltorps dal och *V ä s t e r b e r g e n*.¹⁾

Östers backe, se Bebygg.-n. s. 52.

Överås, se Bebygg.-n. s. 87.

VI. Kärr, mossar, mader.

Alekärr(et). 1. Se Bebygg.-n. s. 1. 2. LTol. — Alekärrer Lu. nr 41.

Alemaden (?) TGr. — Allemaden 1793 Tu. nr 35.

Banemossen ÖFrä. — 1846 Ögr. nr 85. ∞ Vid *Baneslätten* (s. 175).

Björkemossen ÖKå. — 1851 Ögr. nr 85. ∞ Vid *Björketjärn* (s. 131).

Björnekärr, se Bebygg.-n. s. 3.

Blöte mosse eller †**Blöta myst(en)** *bløta móst(a)* Ö, nära el. i gränsen till Part. — Blöte mässe 1798 Db bl. 159, Blöta myst Stm 2,37 och på kartan. ∞ Om *myst* se Bd I, 176.

Brudaremossen *brùaremøssen* ÖKåKär. — 1846 Ögr. nr 85. ∞ Även här berättas en av de vid namn på *Brud-* vanliga sägnerna: ett *brudfölje* skall ha drunknat i mossen; jfr Bd I, 158, 261, 271.

¹⁾ Prof. C. Skottsberg har i Handledn. f. besökare av naturparken 20 (1920) »ersatt» det för honom uppgivna *Västerberget* (se ovan) med *Österberget*, som syntes honom lämpligare. Han har därvid råkat återinsätta detta namn i dess gamla rätt (= *Österbergen* nr 2).

Bråtemossen L Lu. ? — Bråtemåsen 1791 Lu. nr 18. ∞ F. leden är *bråte*, m.

Brännemysten *brännemýsta* (altern. *u* → *ø*) LHä.; nu mestadels äng. — Bränne Musta Dam 1791 Lu. nr 18, 1846-50 nr 326. ∞ F. leden är snarast *bränne* i bet. 'bränsl' (jfr Bd I, 159 n. 1). Man har tagit torv i mossen. Jfr *Bränneberget*. Om *myst* se Bd I, 176.

Dalsiken Bd 23. — 1850. ∞ Om *sik* se Bd I, 176.

Damkärr LSyr. — Dam eller flykjärrs mad 1791 Lu. nr 18.

***Dymle säv** *dömla sév* ÖTorp; del av Gunle mosse, trol. vad som även kallats *Gunla säv*. — Dymelsäf Db 1798 bl. 129. ∞ Dunkelt. Innehåller kanske samma ord som gårdn. *Dömla* i N. Ullerud, Vrml.

Dysik(en) LLu. — Dysikan 1762 Db bl. 2-Dysiks ma 1775 bl. 139. Är torp 1772 Db II, bl. 552 och 1774, bl. 828 och borde ha upptagits s. 105. ∞ Om *sik* se Bd I, 176.

Dysumpen; annat namn på *Gropen* (s. 172). — c. 1620 Lilienberg Gbgs Jubileumspubl. VII, 152.

Flykärr. 1. LSyr.; även kallat *Damkärr*. Nu blott i *Flykärrsberget* *flyt-sæß-* (acc. kanske snarare ') och *Flykärrsmaden*. — Flykierr 1791 Lu. nr 18, Flyttkärrsmad 1863 Lu. nr 56. 2. ÖKa.; möjl. = *Flymossen*. — Ingår i Flykiärsängen 1720 Db bl. 44. ∞ F. leden är *fly* 'gungfly'. Uttalet med *t* i nr 1 har paralleller i de Bd I, 176, 177 nämnda *Alekärrsliden* och *Brokärrsängen*.

Flymossen *flymgsøn* Ö; vid Flyberget. ∞ Jfr föreg.

Fågelkärr(et) Bd 13; även kallat *Källe-kärr*. — Fogle kierit 1655 KKn; jfr Fulekjärrsstenen 1725-26 enl. HÄK 2, 31, Kiälle- eller Foglakärrs (gen.) 1752 Db bl. 13. ∞ Sammanhänger med *Fågelberget* (s. 150).

Fågelmaden Bd 17. — Fogelmaden 1744 Gbg nr 42.

»**Gröna läppen**» Ö; i Gunle mosse. — 1766 Db bl. 127 (2 ggr, kontr. efter orig.). ∞ Torde vara fel för **Gröna läppen*; se då s. 26 och *Beneläppen* Bd I, 176.

Gröna mad Fh 8. — Gröne Mad 1827 Gbg nr 10. ∞ Se Bd I, 178, 317.

Gröna mosse *grønå mÿsø* ÖÄng.; där koloniträdgårdarna ligga.

Gula mossen Ö. — »Att intaga en Plats åt Gulemåsen in till Gunle måsen» 1793 Db bl. 199. ∞ Synes av vissa skäl, trots anf. st., från början vara felform för *Gunlamossen*.

Gunlamossen (Gunla mosse o. d.) *günlamgsøn* Ö. — Gunle mossen 1766 Db bl. 125, »(En mosse) egenteligen Gunllemåssen kallad» 1798 Db bl. 80, Gunlamosse(n) Stm 2, 23 och på kartan. ∞ F. leden är gen. *Gunhilda(r)* av *Gunhild* (senare även *Gunnela*). Anledningen till namnet är okänd.

Gunla säv, se *Dymle säv*.

***Hag(e)kärr?** Bd 14. — Ingår trol. i Hakersma 1655 Bidr. 7, 417, Hacker(s)ås ma 1655 Gbg nr 83¹⁾, Hakegårds (!) Slätt 1744 nr 42. ∞ Man bör fästa sig vid namnen på *-hagen* i närheten: *Hästhagen*, *Kohagen*²⁾, *Oxhagen*; jfr även *Hags ängar* s. 177. *Hakegårds* kunde vara ett försök till uppsnygning av ett **hasæß-* el. *dyl*.

¹⁾ Hos KKn (1655), som är originalet till denna karta, är namnet skrivet dels otydligt, dels med en förkortning, som väl bör upplösas *Hackersåhss*.

²⁾ Även *Kalfue Hagen* 1655 KKn.

Havrekärret Cd 55. — Haffre Kiäret 1655 KKn. ∞ F. leden väl sädesslagsn. *havre*.

Hedsik LLu.? — Hesik 1791 Lu. nr 18. ∞ Om *sik* se Bd I, 176.

Holkekärr *hòkkæçer* LSyr. — Hälke Kärr 1750 S 5 fol 8. ∞ Se Bd I, 147, 263.

Ej invid följ.

Hospitalsmossen Fg 23? — Hospitals måsen 1827 Gbg nr 10. ∞ Jfr **Hospitalsberget** s. 152.

***Hundekärr** LLu. — Ingår i Hunnekiärsången 1763 Db bl. 311. ∞ Sammanhänger sannol. med *Hundehallen* och **Hundehammar*, och är då snarast sekundärt bildat till (något av) dessa (jfr annars Bd I, 179, 264).

Hålekärr, se Bebygg.-n. s. 14.

Hängekärr(et)? *ɣæɣæçet, æɣæçer* TNoTå. — Synes ingå i Hängekjers Ängarne 1761 Tu. nr 8. ∞ Trol. förkortning av **Hängedykärret* el. dyl. (jfr hall. *häng-ave* 'gungfly' Rietz 282 b). De nutida uttalen bero då på omtydningar.¹⁾

Inkekärret? ÖKå.; åker. — Jnkekärret 1786 S 10 fol 116. ∞ Dunkelt.

Kalvekärret. 1. Ce 47? — Kalfz(!) Kär 1624 L 35, s. 65²⁾, Kalfvuckieret 1655 Bidr. 7, 417. 2. Se Bebygg.-n. s. 63.

Kalvkärr, se Bebygg.-n. s. 18.

Karlbergs mosse *kà|bærjs mäsə* ÖKr. — Stm 2 kartan. ∞ Väl efter den Stm 1, 122 nämnde Hans *Karlberg*.

Klare mosse *klārə* el. *klāra mäsə* TGr., i gränsen mot L och Björl. ∞ Se s. 132.

Kol(e)maden, se Bebygg.-n. s. 87.

Kolemossen Ö. — Kålemässen 1798 Db bl. 129. ∞ Sammanhänger antagl. med *Kol(e)maden* (s. 87).

Korsemossen LLu.? — Korsemåsen 1791 Lu. nr 18. ∞ Jfr Bd I, 265.

Kringle mosse LSa. — Kringlemåsen 1791 Lu. nr 18. ∞ Se Bd I, 181, där även andra namn på *Kringel*- nämnas.

Kåkekärret?, se s. 23 nr 2.

Källekärr; annat namn på *Fågelkärr(et)*. — Kiällkärr 1747 Db bl. 19, Kiälle- eller Foglakärrens (gen.) 1752 bl. 13.

Käringmossen *çærygməsən* (æ→ç) Ö. — Käringmossen 1851 Ögr. nr 85, Stm 2, 35 och på kartan. ∞ Jfr namn på *Käring*- i Bd I.

Kättils mosse (Källs mosse) TKät. — Källs eller Kättilsmosse 1783 S 9 fol 31, Kjettels måse 1834 S 38 fol 17. ∞ Torde ej vara en gammal sidobildning till gårdn. *Kättils-röd*, utan en förkortning av **Kättilsröds mosse*, med f. leden dels i en mer folklig dels i rsp. form (se s. 123 f.).

Laggen(?), se Bebygg.-n. s. 26; jfr »*Gröna laggen*» s. 168.

Leda maden THo. — 1793 Tu. nr 35. ∞ 'Den otäcka maden'; jfr Bd I, 152, 291.

Leran *lëra* Cd 56. — Fbg I, 77. ∞ *Lera*, f., användes ofta i v. Sverige, inte minst i Boh., om lerig strandmark.

¹⁾ Den meddel. som sade *ɣæɣæç*, förband detta med *gånge ɣæɣæ* 'kurtis'!

²⁾ S. 63 ovan oriktigt hänfört till Kalvekärr vid Delsjön.

Lersik *lésyg* LLu.; damm vid gamla kyrkan, nu murad. ∞ Om *sik* se Bd I, 176.

Långekärr LLu.? — Långekjärr 1791 Lu. nr 18.

Långemossen, se Bebygg.-n. s. 28.

Långemysten *långemösta*, *-músta* LHäSyn.?.; vid gränsen mot Björl. — Långe-
musta 1791 Lu. nr 18. ∞ Om *myst* se Bd I, 176.

Misten *mésta* TGu.; nu åker. — Mesta 1758 Tu. nr 7. ∞ En icke labialiserad bi-
form till *myst*, om vilket ord se Bd I, 176.¹⁾

†**Myr(e)kärr**, se Bebygg.-n. s. 120.

Rolken *rølkøn* TGr.; ***Rolkorna** *rølkøra*, y. *rølkøra* (*rolk-*) TTuTå. — Rålkarne
1834 S 38 fol 17. ∞ Om vgt. dial. *rolke*, *rolke* 'dy' se Bd I, 267, Lundahl Falb. 162.
Uttalet med *-ra* synes förutsätta ett eljest okänt *rolka*, f. Kanske är formen dock
förkortning för **Rolkemaderna* el. dyl.

***Räbbekärr** Bd 15. — Rebbe-kiär 1655 KKn (Bidr. 7, 417 oriktigt Kebbe-). ∞ F.
leden är ett eljest icke uppvisat kollektiv **räbbe*, n., till boh. *rabb*, m. 'tuvig el.
ljungbevuxen mark, som för övrigt nästan saknar växtlighet' (Nilén), 'tuvig mark
med gräs och ljung' (Lindberg) — i Bullaren *rabbe*, m. (A. Paulsson i SIOD 2, 69) —,
vartill *rabbmark* *råbmärk* (Orust).²⁾

Rör, St. och L., LSyr.; äng. — 1750 S 5 fol 8. ∞ *Rör* 'vass' (knappast *rör* 'röse').

Rörkärr LSyr. — Rörkiär 1750 Lu. nr 309.

Rörmaden M, det exakta läget ovisst. — Rör Maen c. 1790 HÄK 1, 13.

†**Rörmossarna** Ö. — St., L., Södra Rörmossen 1846 Ögr. nr 85, Stm 2, 35 och på
kartan.

Rörmyren Bd 22. — 1850. ∞ Möjl. sammanhang med *Rörmaden*.

Rös(e)kärr? LLu.(?). — Rossjells Bergen (på kartan), Rös kjäls B., Rös kjärs B.,
Rös kjärs hålan (även Rösse Bergs hålan) 1816 Lu. nr 25. Jfr R ö s f j ä l l s. 161.

Rösemaden, St. och L., LSyr. — 1863 Lu. nr 56.

Sjögerås Ö; vid St. Delsjön. — 1801 Krigsark. XV Åa. ∞ Föres hit under an-
tagande av att s. leden är *rås* (Bd I, 176).³⁾ F. leden är gen. *sjögar* (med *g* ur *w*, som
inskjutits mellan vok.) av *sjö*. Jfr vgt. *sjöga*, pl. 'sjöar' (Lidén).

Skräppekärr, se Bebygg.-n. s. 43.

Skålmekärr?, se Bebygg.-n. s. 73.

Snappemaden TBe.; jfr *S n a p p e d a m m e n* s. 134, *S n a p p e b e r g* s. 162.
— 1832 Tu. nr 59. ∞ Den invid flytande bäcken har med en viss sannolikhet hetat
**Snappa*. Detta ånamn bör då sammanställas med målets *snappas* 'kappas, tävla',

¹⁾ Då *mist* icke kan fattas ss. m i n d r e ursprungligt än *myst* (*möst*, *must* o. d.), men väl
detta senare ss. labialisering av det förra, kan ingen av de gängse sammanställningarna av
ordet, vare sig med *myr* (Torp) el. med *mosse* (vilka båda ord inbördes äro besläktade), vara
riktig; jfr H. Geijer i Sv. Landsm. 1912, h. 5, 162 f.

²⁾ Samma tolkning bör komma i fråga för *Räbbe* på Härö utanför Tjörn. Där bör man
dock alternativt tänka på ett **räbbe* hörande till sv. dial. *rabb* 'backe, liten ås', i no dial. 'hög
bank el. jordrygg' o. d. (se v. Friesen De germ. mediagem. 75). Den SIOD 3, 56 försökta tolk-
ningen av *Räbbe* bör säkerl. förfalla.

³⁾ Namnet står strax NV om St. Torps tånge. Trol. åsyftar det en bebyggelse.

dalbom. (Rännelanda) *snapper snåper* 'den som vinner vid kappspringning'. Samma tolkning synes möjlig vid gårdn. *Snappan* på Dal (SOÅ 16,156, utan tydning).

Snäckemossen L?; vid Snäckeborgen (s. 162). — Snäckemässen 1698 Db f. V. His. bl. 124, -mossen 1791 Lu. nr 18.

Svarte mosse. 1. Lsa. — Svarte måsse 1816 Lu. nr 25. 2. Ö. — Swarta måsse 1759 Db bl. 131 (på utmarken N om Överås, Underås m. m.). ∞ Se Bd I, 319.

Svedsmossen Ö, i gränsen mot Fässb. och Råda (jfr Beb.-n. där).¹⁾ — Stm 2,30. ∞ Sannol. ur **Svedsmossen*, jfr under *Svedsviken* (s. 134).

Svin(e)kärr, se Bebygg.-n. s. 47.

Svinemossen *svinmässen* TGr. ∞ Trol. förkortning av *Svindalsmossen* (s. 173; med ä. uttalsform).

Sväre mossen *svära mässen* Ö, vid Flyberget. ∞ Mossen är *svår* att gå över.

Säggen *séggen*. 1. TSkä. — 1757 S 6 fol 112. 2. TTu. — 1808 S 22 fol 46. ∞ Se Bd I, 331.

Säverna, se Bebygg.-n. s. 96.

Sö(d)kärr, se Bebygg.-n. s. 90.

»**Tamma(e)n**» LSyn. — 1774 Lu. nr 16, Tamaen 1801 nr 23. ∞ F. leden dunkel. »Mager maäng», enl. nr 16. Alltså knappt av *tadh-* 'gödsel, gödslad äng' (Bd I, 84).

Tråtekärr, se Bebygg.-n. s. 91. — Lille Trättekjärr 1791 Lu. nr 18.

Vidkärr, se Bebygg.-n. s. 83.

Vättnemossen *vättnemässen* LSyr. — Wettne måsen 1793 Db bl. 188. ∞ Se Bd I, 186.

***Ören** Ö. — Örn 1773 Db bl. 3 (omtalas som »mosse»). ∞ Sannol. finns ett samband med *Örnberget* nr 2 (s. 167).²⁾ *Ören* är kanske då förkortning i st. f. **Ör(e)mossen*.³⁾ Det är frestande att förbinda detta *Ör(e)-* med namnet *Örgryste*. Skulle f. leden i dessa namn vara ett **Ör(a)* 'sandbäcken', ss. ä. namn på Mölndalsån, motsvarande det ej sällsynta no. ånamnet *Aur(a)*? Sandförekomsten är ej mycket framträdande utmed ån, men väl kring gamla kyrkan (se kartan i Gbgs jubileumspubl. II, 122-132); jfr då s. 85.

Östra kärr(et)? Cd 66. — Östre Kier 1655 KK.n.⁴⁾

VII. Dalar, dälder, fördjupningar.

Håla åsyftar ofta blott en i förhållande till omgivningen lågt liggande el. ned-sänkt mark.

Ambjörns håla TNo. — 1761 Tu. nr 8. ∞ Namnet *Ambjörn* var förr ej så ovanligt i Västsverige (på Tuve stom strax i N nämnes en A. 1666 Db bl. 55 ff.).

Ardal, se Bebygg.-n. s. 89.

¹⁾ Åtm. i Råda finns ett uttal *smèsmässen*: *Smedsmossen* 1846 Ögr. nr 85 (naturn.).

²⁾ Källan talar om en krog vid mossen »Örn», där två österifrån komna individer, som stultit i Ö. kyrka, höllo sig dolda under natten.

³⁾ På n. ö. Tjörn finns ett område ned mot sjön kallat *óη*, best. form av *ör* 'sandmark'. Därav *Örnekilén* *òηçáín*.

⁴⁾ Namnet skrives *Öfrekiäret* Bidr. 7, 416, *Öfre kärr* Gbg nr 83, båda 1655.

Aspegiljan *åspæglja* TGr. ∞ *Gilja*, f., betecknar i boh. en 'trång (ehuru framkomlig) dalgång i ett berg, bergpass'¹⁾.

Backedal? Se s. 3 n. 4.

Bokedalen, se Bebygg.-n. s. 3.

Bågers håla ÖKa.; en sandhåla. — Stm 2,21. ∞ Se s. 69.

Bäckedalen. 1. Se s. 3 n. 4. — Lilla Bäckedahl 1781 S 9 fol 20. 2. *bäckedån* TGr.; på senare tider bebygg.-n. 3. TGu. — 1792 S 11 fol 29. 4. ÖVi. — Beckedahn 1764 S 6 fol 3. ∞ Nr 4 efter Vidkärrsbäcken (Hedbäcken?).

Börjeshålan *börjæsåla* LSyr.; delvis odlat område. — Börjeshåla(n) 1750 Lu. nr 309, 1863 nr 56.

Djupedal(en). 1. Se Bebygg.-n. s. 5. 2. Ingår i *Djupedalsbäcken* (s. 135).

Djupet, se Bebygg.-n. s. 5.

Däljan, se Lilla däljan, Stora däljan.

***Döpplarna?** *döþla* (uttalet möjl. oäkta) LHä.; äng. — Duplarne 1803 Lu. nr 314, Dubbla, Dabbla(!) 1846-50 nr 326. ∞ Den äldsta formen kan nog förut-sätta ett **dypill* (no. dial. *dypil* Ross Ordb. 96 b) med bet:n 'vattenhåla, pöl' (jfr gutn. *dypla*, f., med denna bet.; Rietz 91 a). Den y. formen, som stödes av ortsuttalet, torde bero på en sammanblandning, varvid en stam med *-bb-* spelat en roll.

Ekedal(en), se Bebygg.-n. s. 6.

Fina hålan *fiua hêla* (ungt uttal) ÖKa.; en sandhåla. ∞ Där fanns *fin* sand (i motsats till Bågers håla).

†**Finkhälet** ÖTorp. — Stm 2,28 och på kartan. ∞ F. leden är fågeln. *fink* (jfr anf. st.).

Fredsdiket Eg 15. — 1801 Åd (möjl. ej egentligt egennamn). ∞ '*Diket* som avgränsar det *fredade* (fridlysta) området'. »Fredsdikning» omtalas just från Göteborgstrakten Fr 59. (Orden finnas ej i SAOB.) Jfr Bd I,288 om *Fredsskogen*.

Gropen, se Bebygg.-n. s. 10. — Se Lilienberg Gbgs Jubileumspubl. VII; 152, 157 ff., 163.

Holken LAr. — Hälken 1843-44 Lu. nr 324. ∞ Se Bd I,147; jfr nedan s. 190.

Håkans dal *hågas dāl*, *hågaş d.*, *hōgaş d.*²⁾ TGrGu. — Håkas dal 1791 Lu. nr 18. ∞ *Håkan* skulle möjl. kunna vara den »Haqvinius in Hising», som i egenskap av kyrkoherde (med Tuve som huvudförsamling) undertecknade Uppsala mötes beslut 1593 (Rydholm 26). Denna möjlighet framhålles därför, att till denna dal är lokaliserad den vanliga sägnen om platsen för ortens första kyrka: denna skall ha stått här, men trollen revo ner om natten vad som byggts på dagen, då spände man två oxar för en stock o. s. v.

Högdal *hōdal* LSyr., mest i Björl. — Högdahl 1728 Db bl. 275. ∞ En naturlig *hög* finns i (el. nära) *dalen*.

Hönsestrågen LSyr. — 1863 Lu. nr 56. ∞ S. leden är sv. dial. *dråg* 'dalsänka'. Namnet tycks sammanhännga med *Hönsebärsliderna* s. 154. F. leden då förkortad.

¹⁾ Ordet synes annars vara specifikt boh. (jfr Rietz 192 b). Det nyttjas dock i »1850» (Stadsing. nr 69-70). I no. dial. träffas blott stamordet *gīl* (Torp).

²⁾ De båda senare Lindroths uppteckning från Gr. I svagton kan ett *a* nog ge ett *o*-ljud (ev. *ø*); jfr t. ex. *Knösamågesvedjan* Bd I,196.

Knektedalen *knëktädäl* LT. — Knektedalen 1791 Lu. nr 18. ∞ Enl. sägnen har en *knëkt* där frusit ihjäl, och han gick igen och spökade.

Kortedala, se Bebygg.-n. s. 22.

Liljedal(en), se Bebygg.-n. s. 27.

Lilladäljan *lëladälja* ÖTorp; jfr *S t o r a d ä l j a n*. ∞ Om *dälja* se Bd I, 274, 320.

Långedalen Ö. — 1846 Ögr. nr 85.

Munkas röv *möykas röv* LBJ.; en bergskreva. ∞ Ett drastiskt jämförande namn; ordet *röv* är vanligt i sådana. *Munka* var väl ett öknamn på en kvinna.

Munkedalen, se Bebygg.-n. s. 35. (Signum skall rättas till Dg 5¹/₂.)

Munkhålan Ö. — Fbg 3,477 (tidfästelsen oviss). ∞ Sammanhänger med *Munkebäcken* (s. 137), och är väl y. än detta namn.

Mörkedalen LSyr. — Mörkadalen 1863 Lu. nr 56. ∞ Se Bd I, 188.

»**Omna**», se Ugnarna.

Pusslas håla, se Bebygg. n. s. 39. (Signum skall rättas till Cd 10.)

Pölen, se Bebygg.-n. s. 40.

Randal(en), se Bebygg.-n. s. 83.

***Redars håla** el. ***Redulvs håla?**, samt **Rings håla**, se s. 67.

†**Råbockedal(en)** Ö. — Store, Lille Råbäckedal 1846 Ögr. nr 85, Stm 2,30. ∞ Vid *Råbockeberget* (s. 160).

Sandgropgiljan. — 1850. ∞ Jfr under *Aspegiljan*.

Sandhålan. 1 och 2. Se Bebygg.-n. s. 73, 82. 3. LLi.; färjeplats. — Sandhåla 1743 Db bl. 270 (väl ej diplomatar.), -holan 1786 Gbgs Alleh. nr 44, s. 3.

Över S. nr 3 upprättades på 1780-t. och 1817 särskilda kartor; staden hade där en »Tjärufofsanläggning».

Skår, se Bebygg.-n. s. 44, 75.

***Slackorna?** *släkora* LSyr. — Slackerna 1750 Lu. nr 309. ∞ Meddel. (osäker om platsens läge) trodde att *slack* *slak* betyder 'sank'; jfr no. dial. och nisl. *slakki*, m. '(liten) fördjupning el. insänkning'; jfr även nordsv. dial. *slakk*, v. 'luta'.

Stadsgropen, se s. 10.

Stenklyften, se Bebygg.-n. s. 45.

Storadäljan *störadälja* ÖTorp; jfr *Lilladäljan*.

Strupen *strübön*, med **Strupedal** och ***Strupehals** L, i gränsen mot Björl. — Strupedal 1791 Lu. nr 18, Strupehalsdahlen 1829-36 nr 29. ∞ En lång, smal dal. Jämförelsenamn. Om no. *strupe* i liknande anv. se NG 1,222.

Stängedalen *stægädäl* LSyr. — 1863 Lu. nr 56. ∞ Lång dal mellan berg, mycket smal särsk. på mitten. Jfr *Stänget* s. 191. Här kunde ordet väl ock betyda 'stängsel' (Lidén). Att dalen skulle ha varit *avstängd*, är dock obekant.

Svartedal(en); i gränsen till Fröl. — Swartedalen 1655 Db f. Ask s. 27. ∞ Jfr *Mörkedalen* samt namn på *Svart-* Bd I.

***Svens håla** LSyr. — Synes ingå i Swens Hållåkrarne 1750 S 5 fol 8.

Svindalen TGr.; ingår i *Svindalsmossen* *swindašmössön*. ∞ Se Bd I, 322.

Svälgen, se s. 138.

Syrhålan. 1. Se Bebygg.-n. s. 113 ff.¹⁾ 2. *syrhåla* ÖÄng.; åker och äng. ∞ Se s. 114. Nr 2 säges förr ha varit mosse.

Tanddal(en) Ö. — Tandahls ängar 1766 Db bl. 5; jfr Tandalsängarna Stm 2,79. ∞ Säkerl. ur **Tandu-dal*, där f. leden är ånamnet **Tanda* (s. 139).

Taskan, L., Taskorna LLu. — Lilla Taska 1744 Db bl. 349, Taskera 1760-t. Lu. nr 4. ∞ Förmodl. åsyftande en mindre fördjupning. I Nösund, Tegneby sn, Boh., kallas ett lågt beläget litet område *Taskorna*. Utgångspunkten är kanske den i orten vanliga bet:n 'ficka'.

Timmerdalen *tīmōdār* LSyr. — 1750 Lu. nr 309. ∞ Trol. har *timmer* forslats (släpats) genom *dalen*, som går nedåt sjön (så sannol. i fråga om ett *Timmerdal* på Mjörn). Jfr namn på *Timmer*- Bd I.

Tjuvhålan Ö; i Källeberget. — Stm 2,148.²⁾

Toftedalen TNoTå. — 1761 Tu. nr 8. ∞ Torde sammanhånga med *Toftängarna* (s. 186).

Tornhålan *tōnhāla* LSyn. ∞ Där växer *torn* (törne).

Trollspisen, se s. 165.

Tunnedalen LTol. — Tunnedarns backar 1846 Lu. nr 41. ∞ Jfr Bd I,274, 339. Samma namn även i Backa sn. Bet:n snarast 'dalen som liknar en *tunna*'.

***Ugnarna** L; i Björns ö. gräns. — Omna c. 1554 HSH 29,72 (i trycket oriktigt »Omua»). ∞ Avser sannol. några urholkningar i berget; jfr SIOD 3,115.

Ulvegraven, se Bebygg.-n. s. 116.

Älvhålan *ælvhāla* (æ → a) LTol.; en nu odlad sänka i ett berg. — Ingår i Elfhöljsbacken(!), Elfhultz(!) bergets backar 1846 Lu. nr 41. ∞ Numera är ingen sägen om *älvor* knuten till platsen.

Örndalen; vid Örnberget (s. 167). — 1850.

VIII. Åkrar, ängar, hagar, gården, svedjemarker, röjningar, öppna områden o. d.

Om *flat* se Bd I,277, om *skinta* Därs. 19, *spjäll* Därs. 284, *vätta* och *äckra* Därs. 189.

Albertshagen, se Bebygg.-n. s. 13.

Alelyckan, se Bebygg.-n. s. 1.

Almespjällen *almēspjēla* TGü.

Aspelycka(n) TSkä. — 1821 Tu. nr 38.

Aspängen *aspēga* LHä. — 1803 S 20 fol 16.

***Backared** ÖKa. — Synes ingå i Backeräng 1767 Db bl. 246. ∞ Se Bd I,275.

Baksandarna LSä.; äng. — Baksannarne 1765 S 6 fol 118. ∞ Motsatt *Försandarna* (s. 177); båda äro delar av det **Sandarna* (*Sanna*) som nämnes s. 108.

¹⁾ Hit hör säkerl. *j Syrelle* trol. 1400-t. RB 328 (fört till Torst.). Mjöl. visar denna form (jämte vissa y.), trots uttalet (s. 113), att den äldsta formen varit **Syr(u)-hælla*. Dock mindre tilltalande ur bet.-synpunkt.

²⁾ Det alternativa *Rövarkulan* är säkert ungt. Jfr Bd I,335.

Bal(l)skär *bálfær* TGu. ∞ F. leden kanske samma ord som *Balsan* nedan; i så fall av **Bals(e)-skär*. Jfr annars nordboh. *ball*, m., bl. a. 'skinka; selputa; boll'. För s. leden jfr det Bd I, 191 nämnda *bränneskär*.

***Balsan** TTu. — Balsa 1758 Tu. nr 6 (»lerblandad mulljord»). ∞ Ett verbal-subst. till det från Tjörn kända *balsa* 'kliva i snö', här med syftning på mjuk lermark (jfr Rietz 22 a).

Banehagen, se Bebygg.-n. s. 2.

Baneslätten ÖFrä. — 1846 Ögr. nr 85. ∞ Jfr följ.

Banängen (-ängarna). 1. Cd 57. — Fbg 1,360. 2. Vid Röda sten, jfr Bebygg.-n. s. 2. ∞ Jfr *Banehagen* s. 2.

Bastängen (-ängarna) TNoTå. — Bast-Engarne 1761 S 6 fol 116, Bastängen 1827 S 34 fol 15. ∞ F. leden trol. *bastu* (västsv. *bastå*); se Bd I, 276, 290.

Biskopshagen ÖTorpa. — 1801 Ögr. nr 42. ∞ Sannol. efter *biskop* D. Wallerius, 1686-91 ägare av Torpa Persegården (se s. 80), till vars ägor B. åtm. förr hört.

Björnslyckan *bjðslóka, bjðs-* TGu.; nu knappt känt. — Björslöcka 1833-36 Tu. nr 48. ∞ Säkerl. mansn. *Björn*.

Björnslätt *bjðslæt* LSyr.; på utmarken. — Biörslätt 1791 Lu. nr 18. ∞ Se Bd I, 21.

Blekängen ÖÖv. — 1830 Ögr. nr 59. ∞ Se s. 63.

Bogärdet *bógætt* ÖKå. ∞ Trots att vissa s. 73 anförda omständigheter kunde leda tanken på en mytisk innebörd hos f. leden (se s. 90)¹⁾, betyder namnet sannol. blott 'gärdet invid bostaden, gården', en bet. som är styrkt för *bolycka* i Sörbygden (Nilén). El. 'gärdet med en bod' (Lidén).

Bondegärdet *bønægæt* ÖSkår. ∞ F. leden åsyftar helt säkert att *gärdet* tillhörde en del av Skår Västergården(?), som var i *bondehänder* (jfr s. 76); jfr Bd I, 228 f.

Bottnen, St. och L., *stðrð* och *lèlð bñn* TGr.; långsträckta åkermarker, som nå ända upp mot Gunnestorp. — Södra, Norra Bottnen 1757 Tu. nr 4. ∞ Se Bd I, 192, 323.

Brandringen *bránringøn* ÖTorp. — Stm 2, 28. ∞ Ett trehörnigt gärde som liknats vid en *brandring*, d. v. s. en trebent ring att ställa grytan på.

Bredängen TNoTå. — 1761 Tu. nr 8.

Broåkrarna. 1. TTu. — Broåkra 1808 S 22 fol 46. 2. ÖVi. — Broåkrarne 1761 S 6 fol 3.

Broängen. 1. Se Bebygg.-n. s. 69. 2. TTu. — 1808 S 22 fol 46. 3. ÖÖv. — 1830 Ögr. nr 59.

Brunn(e)hagen. 1. TGu. — Brunnehagen 1833-36 Tu. nr 48. 2. TSkå. — Brunnhagen 1821 Tu. nr 38. ∞ Vid nr 1 tycks ha funnits tre *brunnar*.

Brunnslyckan, se Bebygg.-n. s. 85.

Brända lyckor *brændø l.* ÖÄng. ∞ Nära *Brända berget* (s. 148); säkerl. bildat efter detta namn.

Burggrevelyckan (Burggrevs-) Df 12. — Burgrefz-Lyckan 1738 Upplåtelsebrev för nr 88 Lyckan i 12 roten, Burgrefwelyckan 1790 Gbgs stads räk. 170 v. ∞ *Lyckan* upplåts först åt *burggreve* I. Norfelt († 1677); jfr Bidr. 1, 104, 107.

Om platsens historia se vidare Wgn 64 f., 167, Pz 62, Bodman Fabr. o. industr. 267 ff.

¹⁾ En sådan tillkommer ock nordboh. och dalbom. *bo-orm*. — *Bogård* 'kyrkogård' tycks ej tillhöra Västsverige (Rietz, SAOB).

Byxorna TGr. — Böxerna 1757 S 6 fol 113, Böxerne 1786 S 10 fol 83. ∞ Jfr *B y x a n* Bd I, 277. Här bilda två gården tillsammans liksom ett byxben.

Bäckåkrarna. 1. LLu.? — Beckåkrarne 1760-t. Lu. nr 4. 2. TNoTå. — Bäck-åkra 1761 Tu. nr 8, 1827 S 34 fol 15.

Bödelslyckan, se *Bebygg.-n.* s. 28.

Böneflaten LTol. — 1846 Lu. nr 41.

Chapmanslyckan, se *Bebygg.-n.* s. 4, 29.

Dahlins äng *dålens éy* ung. Ce 43. — Jfr Fbg 1,405, 506. ∞ Efter den s. 6 nämnde Samuel *Dahlin*. Uttalet beror på accentflyttning vid kollision mellan två tryckstavelser.

Dallyckan LSyr. — Dal Löckan 1750 S 5 fol 8.

Dannemark *dånemark* ÖÖr. — Stm 2,89 och på kartan. ∞ Uppkallelsenamn (jfr SIOD 3,19), kan sammanhänga med den närbelägna *Danska vägen*.

Delsjö sand Ö. — Delsjö sand 1593 HKrAllm. bl. 6. ∞ Jfr *Sanna* s. 42.

Dikesåkrarna LSyn. — 1774 Lu. nr 63. ∞ Kan vittna om att marken här var vederbörl. *dikad*. Jfr dock under *Madgropen* s. 137.

Djurslätt, se *Bebygg.-n.* s. 6.

***Djurängen** TSkä. — Dyrängen 1757 S 6 fol 112, 1826 S 33 fol 19. ∞ Om f. ledens speciella innebörd kan intet upplysas.

Dusterud, se *Bebygg.-n.* s. 6.

***Dättehagen** *dætthåøen, dæthåøen*, med förkortning (om gräsbackarna) ***Dätorna** *dåtora* TGu. — 1833-36 Tu. nr 48. ∞ Till *Dättesträtten* (s. 135).

Eklanda, se *Bebygg.-n.* s. 6.

Ekmansängen; där Liseberg senare anlades. — 1725 Fr 161, 1738 Wgn 64. ∞ Rådman Håkan *Ekman* († 1719) innehade denna landerijord (Bidr. 1,106, 107).

Eriksängen, se *Bebygg.-n.* s. 7.

Exercisheden, ä. namn på nuv. Heden; jfr *Stora Heden* och *Östra heden*. — *Exercitiæ Heden* 1826 Stadsing. nr 48, *Exercis heden* 1855 Lgn; jfr 1 Åm 46. ∞ *Exercisplats* för trupperna i Göteborg.

Fattighusängen (-ängarna) Df 16. — *Fattighus-Ången* 1773 Stadsing. nr 12 fol 8, *Fattighusängarne* 1855 Lgn. ∞ Jfr under *Fattighusan* s. 135.

Femkanten. 1. Se *Bebygg.-n.* s. 7. 2. Df 18. — 1800 Gbg nr 1. ∞ Se s. 7.

Flacket TSkä. — 1821 Tu. nr 38. ∞ I Boh. (Tjörn) är antecknat *flack flak* 'stor flat yta'. Det på kartan med namnet åsyftade området är dock ej stort.

Flaten. 1. TSkä.; se *Lill-, Storflaten*. 2. ÖVi. — 1764 S 6 fol 3.

Flatåkrarna. 1. TGr. — *Flatåkra* 1786 Tu. nr 13. 2. TTu. — *Flatåkra* 1757 S 6 fol 112.

***Flägered**, se s. 150.

Framgårdet M Cc 15. — 1850, s. 147, 1852 Adr.-kal. (Var ett officiellt namn och borde ha upptagits s. 7.) ∞ Se Bd I, 192.

Franska tomten; ä. namn på Packhusplatsen, nu kvartersnamn. — 1860 Rqt 42. ∞ Namnet uppkommet i anledning av det vid Gustav III:s besök i Frankrike 1784 ingångna fördrag, enl. vilket detta land avstod Barthélemy mot nederlags- och frihamnsrätt i Göteborg för *franska* varor. F. var upplagsplats för dessa (Fbg 2,353 ff.).

†Frälselyckan ÖSkår. — Stm 2,20. ∞ Att området varit *frälse*, kan inte påvisas (jfr under *Frälsarn* Bd I,192).

Fyrkanten, se s. 7.

Fåfången, se Bebygg.-n. s. 7.

Försandarna LSa. — Försannarne 1765 S 6 fol 118. ∞ Motsatt *Baksandarna* (s. 174).

Gapelyckan, se Bebygg.-n. s. 113.

Gatåkrarna ÖVi. — Gatåkrarne 1764 S 6 fol 3. ∞ Se *Gatåkern* Bd I, 192, 278.

Geråkrar(na) TBe. — Geråkrar 1832 S 39 fol 16. ∞ Om f. leden se **Gerbottnen* Bd I,192. Till formen en trubbig kil.

Geteflaten LTol. — 1846 Lu. nr 41.

Getespjällen LLu.? — Getespiella 1760-t. Lu. nr 4.

Gisleängen ÖKaSkår. — 1767 Db bl. 246. ∞ F. leden sannol. mansn. *Gisle*, som dock tycks ha varit sällsynt i dessa trakter (en G. nämnes dock i NLT). I samma handling nämnes *Tollensäng* (s. 186).

Grindängen *grindęga* LHä. — 1846-50 Lu. nr 326. ∞ Där var förr *grind* (här = »led»).

Gropängen ÖFrTorpa. — 1694 S 1 fol 63.

Grytan *gręta* ÖTorp; ett gårde. — Stm 2,28. ∞ »Där var en stor 'svacka' i mitten» (anf. st.); jfr det bredvidliggande *Sleven* samt *Grytan* med *Slevarna*, skärn. i s. Boh. (Lindroth Namnforskn. 40).

Grönvallen, se Bebygg.-n. s. 11.

Gubbegärdet (Gubbens gårde) ÖÖr. — Gubbegärdet, Gubbensgerde 1811-15 Ögr. nr 24. ∞ Syftningen okänd. Namn på *Gubbe*- äro vanliga (jfr Bd I).

Gubbelyckan, se Bebygg.-n. s. 60.

Gullheden ÖKr. — 1782 Db bl. 216. ∞ F. ledens innebörd oklar.

Gungäng TSkä. — 1863 Tu. nr 88. ∞ Jfr *Gungtjärn* Bd I,214. Kanske ej egenamn.

Gunnelegärdet, V. och Ö., ÖTorp. — Gunnele Gärdet 1815 Ögr. nr 51. ∞ Vid *Gunlamossen* (s. 168).

***Gårdäckran** TGr. — Gäläckra 1786 Tu. nr 13. ∞ Går fram till en av *gårdarna*.

Gärdesängarna Ce 11. — Giärdesängerna 1655 Bidr. 7,416. ∞ Kanske 'ängarna vid gärdet'.

Götelyckan *ędeloka* (uttalet möjl. ej pålitligt) TSkä. ∞ V om Göta älv brukar *ęte* och namn på *ęte*- åsyfta person från **ętesidan* *ędesia*, d. v. s. Vgtl. Från Hisingen jfr t. ex. *Gödderöd* *ędęra* (*Giederödt*!) 1580-81, 1585-86 Jb) i Rödbo sn. Nämda språkbruk kan nog ha funnits även på *svenska* Hisingen.

Haga, se Bebygg.-n. s. 12.

Hagaheden Ce 38. — 1833 Tuneld Geogr.⁸ 42-1860 Rqt 44, Östra Hagaheden 1 Åm 46. ∞ Efter stadsdelsn. (*Östra*) *Haga* (s. 12).

Hags ängar M? — Haagz Engiar 1619 Gbgs stads räk. (under Älvsborgs slott). ∞ Jfr under **Hag(e)kärr* s. 168.

Halsen, St. och L., *stęra* och *lęla hęlsęn* ÖTorp. — Halsen Stm 2 kartan. ∞ Se Bd I,193. Gärderna bilda liksom *halsar*.

Hamnen, se Bebygg.-n. s. 13.

Hanselyckan *hånselöcka* TSkä. — 1821 Tu. nr 38. ∞ Tillhör hemmansdelen *Hans*² (s. 126).

Hasselbladska ängen Ce 44. — Fbg 3,248. ∞ Efter den under *Annedal* s. 2 nämnde C. H. *Hasselblad*.

Hatten; åker. 1. LTol. — 1846 Lu. nr 41. 2. TSkä. — 1821 Tu. nr 32. ∞ Nr 2 kan sägas påminna om en hög *hatt*, nr 1 snarare om en frygisk mössa.

Heden, se *Exercisheden*, *Hagaheden*, *Nattmansheden*, *Storaheden*, *Åkareheden*, *Östraheden*.¹⁾

Hemgårdet M. — c. 1790 HÅK 1,13, 1805 Därs. 35. ∞ 'Gärdet hemma vid el. näragården'.

Platsen uppläts 1805 på arrende åt repslagaren Jonas Klint (jfr »Klintens bana»).

Hjälmängarna TNo. — Hjelmängarne 1761 S 6 fol 116. ∞ Se *Hjälms. 152.

Holmespjällen *hålmäspjälla* TGu. — Hollme Spjällen 1833-36 Tu. nr 48. ∞ Vid *Holmen* nr 4.

Hopahagen TSkä. — Hopa Hagen 1821 Tu. nr 38. ∞ Se namn på *Hopa*- Bd I.

Horselyckan ÖKa. — Hors(s)elycka 1787 Ögr. nr 21. ∞ Om f. leden se Bd I, 163.

Hospitalstegen ÖKå. — 1786 S 10 fol 116. ∞ Om anledningen till namnet se under *Kålltorp* nr 3 (s. 72).

***Huvud(et)** TTu.; åker. — Hufvud 1832 S 39 fol 16. ∞ *Huvud* åsyftar här »huvudåkern» i motsats till *Rumpen* nedan. Jfr följ.

***Huvudlåndan** ÖKå. — Hufvudlånna 1786 S 10 fol 116. ∞ Knappt egenn., trol. = *förlände*, *förlända* (se Bd I, 278), *förlätt*, som näml. i orten ock kan kallas *huvudåker*.

Hällängen TTu. — 1666 Db f.. Ask. ∞ *Häll* betyder 'dämme' (jfr *hållsdam* Bd I, 180). Låg »ofuan före qvarnen»; damm och dämme skulle anläggas »öfwer» *ängen*.

Hälängen. 1. *hålt*- TGr. 2. ÖKå. — 1786 S 10 fol 116. 3. ÖTorpa. — *Holängen* 1692 Db bl. 32. ∞ Se Bd I, 326.

***Hårdkocklarna** LSyr.; åker. — Halkocklarne 1750 S 5 fol 8. ∞ S. leden är västsv. dial. *kockel*, m., en avl. av *koka* 'jordklimp'.

Häckåkrarna LSyr. — 1750 Lu. nr 309. ∞ F. ledens innebörd oklar.

Häggen, se Bebygg.-n. 113. — Häggen 1774 S 7 fol 98 (nämnes som äng). År 1801 Lu. nr 23, där H. är bebygg.-n., nyttjas prep. *i*. ∞ Genom belägget av 1774 förfaller den s. 113 försökta tolkningen (: förkortning av **Häggegården*). Skulle man kunna tänka på det av Sahlgren i SvL 1912, h. 2,58 nämnda *hägge*, m. 'hage, hägnad', med ursprunglig accent?

Härlanda, Härröd, se Bebygg.-n. s. 14, resp. 95.

Hässlan LSyr.; äng. — 1783 Lu. nr 311. ∞ Förkortning för **Hässelängen* el. dyl. Innanför *Hässlekilen*.

Hästrok ÖKa. — 1765 Db bl. 52. ∞ Sammanhänger med *Hästberget* (nr 1) och *Hästås* (s. 153), och är väl förkortning i st. f. en trestavig sammansättning. Det åsyftar sannol. den andra *vägröken* på vägen Ka.—Lagklarebäck.

¹⁾ Även i ÖKa. fanns ett område som kallades *Heden* *hæa*, från början utmark (t. ex. 1764-Db bl. 162).

Häståkrar(na) LLu.? — Häståkrar 1829-36 Lu. nr 29. ∞ Anledningen till namnet okänd.

Högelyckan ÖGå. — Högelycke 1707 Db bl. 62, Högelyckan 1709 bl. 48, Höga-Stm 2,47 och på kartan. ∞ Jfr t. ex. H ö g a s v e d j a n Bd I,195.

***Högneåkern** (-åkrarna)? LSyn. — Højne åkrarna, H. åkeren 1774 Lu. nr 16. ∞ Oklart.

Högåkrar(na) TGr. — Högåkra 1786 S 10 fol 83. ∞ F. leden subst. el. adj. *hög*.

Intaget *intåkat* ÖKå., i detta fall, synes det, växlande med *Intagan*; se följ.

Intagan, resp. **Intagorna** *intåkæra* (y.-*ma*), träffas åtm. på fyra ställen inom Ö (om ett se Bebygg.-n. s. 78). ∞ Se Bd I,310; se även ovan s. 16.

Jan Petters lycka *janpétæš lûka* ÖKa. ∞ Om *Jan-Petter* se Stm 2,22.

Jansgärdet *janšjæt* ÖKå.

Jutelyckan LLu.? — Jute och Klockarelycka 1760-t. Lu. nr 4. ∞ Se följ.

Jutåkrar(na)? *jydåkrar*, -åkrar (delvis säkerl. y. uttal) TNoTuTå. — Jutåkra 1761 Tu. nr 8, Jyt-Åkra 1827 nr 32, Gjut- 1834 S 38 fol 17. ∞ F. leden kanske gen. (sg. el. pl.) av *jute* 'dansk'. Snarare är den dock ett ord motsvarande no. dial. *gjot(a)* 'långsträckt fördjupning, hals av myr' o. d. J. ligga nära en bäck och en bro.

Jättehagen *jætåhågen* LBJ.; plats med uppkastade stenar, liksom en skans.

Kaggelyckan, se Bebygg.-n. s. 17.

»**Kalffödh**» TKät. — 1782 Tu. nr 12 (se s. 124). ∞ S. leden dunkel; på -ö kan man knappt tänka. Skrivningen synes påverkad av att stället var »öde».

Kanelängen ÖSä. — Canel-Ången 1769 Ögr. nr 19. ∞ Säkert ett **Kanalängen* med accentens tillbakaflyttning och därav följande försvagning av -al-. Låg intill Munkebäckens nedre lopp, som synes ha varit kanaliserat.

Kaponnierängen Ce 45. — Fbg I,579, 663. ∞ F. leden är *Kaponnier(en)* (av fra. *caponnière*; nu kvartersn.), en benämning på en 1687-92 (Pz 32) här anlagd grav, som tjänade som förbindelseled mellan skansen Kronan och staden (jfr Grbg I,195, Rqt 34).

Karls hage ÖGå.(?). — Kals hage 1798 Ögr. nr 14.

†**Kejsarplanen** ÖÖr.; en hög terrass. — Stm 2,43. ∞ »Varav den fått sitt gentila namn är alldeles fallet ur folks minne» (anf. st.).

Klasängen, se Bebygg.-n. s. 21.

Klockarelappen ÖBö. — 1794 Db bl. 29. ∞ *Klockaren* har tydl. ägt ängstegen.

Klockarelyckan. 1. LLu.? — Se *Jutelyckan*. 2. ÖÖr. — 1811-15 Ögr. nr 24. ∞ Se föreg.

Kloopmansgärdet *kløkmansjæt*, *kløp*- ÖKa. ∞ Se Bebygg.-n. s. 67.

Knekteslätten. — Knechte-slätten 1624 L 35, s. 65 (nämnes i stadsgränsen mellan Bulleråsen och Krokslätts damm), Knechte Slettan 1639 III AAA 5 i Fortif. arkiv. ∞ Vål läger- el. övningsplats för *knektarna*.

Knipelyckan, se Bebygg.-n. s. 21.

Kolandet. 1. Se Bebygg.-n. s. 21. 2. Lsa. — Rolandet (!) 1746 Oedman 145, Ko-1765 Lu. nr 3, 1832 Stadsing. nr 53. ∞ Se s. 21.

Kommandantsängen. 1. Se Bebygg.-n. s. 22. 2. Df 13. Jfr *Skansängen* och *Överstens äng*. — Commendants-Ången 1773 Stadsing. nr 12 fol 10. ∞ Nr 2

var 1696 (Bidr. 1,107) »En Stadens äng som Öfwersten och *Commendanten* Hr Gustaf Macklier innehafver.»

Krabbelyckan *kråbälöka* LTol. — Krabbelöckan 1846 Lu. nr 41. ∞ F. leden är personbin. *Krabbe* (hans ställe kallades *kråbäns*).

Krakelyckan. 1. *krågalöka* TGu. — Krekelöcka(!) 1758 Tu. nr 7. 2. † TSkä. 3. TTu. — Krakalyckan 1834 S 38 fol 17. 4. TUnn. — 1803 S 20 fol 17. ∞ Se Bd I, 196, 280, 326. Det hörde nästan till, att var gård skulle ha sin »krakelycka». Åtm. vid nr 1 och 2 är det fråga om böntorkning.

Kringeläng LLu. — Öster Kringeläng 1744 Db bl. 349. ∞ Samma namn Bd I, 326.

Kristians lycka? (Kristianslyckan) *kræstons löka* TTå.

Kristinas lycka *kræstnas löka* TSkä.

Kroken träffas på åtm. tre ställen som namn på åker el. äng (LSyn., TGr., ÖKå.). ∞ Åtm. i ett fall efter en *vägkrok*.

Krok(er)åkrarna. 1. LLu.? — Krokeråkra(rne) 1760-t. Lu. nr 4. 2. TSkä. — Krokåkrarne 1757 S 6 fol 112. ∞ Se Bd I, 281.

Krokslätt, se Bebygg.-n. s. 68.

Krokängarna TNoTå. — Krok-Engarne 1761 Tu. nr 8. ∞ Vid en *bäckkrok*.

Krokängen LSa. — 1765 S 6 fol 118, 1832 Lu. nr 53.

Kronäkern *krønægøn* LTol. ∞ Se s. 116. Sedan länge känner ingen läget.

Kroängen LSa. — KroEngen 1724 Db bl. 75 (kontr. efter orig.). ∞ F. leden väl *kro(g)*, i orten *krø* (s. 69).

Krubbehagen TUnn. — 1803 Tu. nr 19; jfr Krabbhagsängen (!) 1835 Tu. nr 49 (en gg m ö j l. Krubb-). ∞ Knappast har man haft en *krubba* för hästarna där. Jfr det oförklarade *Krubbenäs* i Vrml. (SOV 4,34).

Kryssvältorna LSyr. — Kryssvälterna 1750 Lu. nr 309. ∞ F. leden är *kryss* 'kors', i dessa mål mest i förb. *gåra kryjs* 'gå härs och tvärs', *i kryjs* i kors'. På kartan synes dock intet vägledande faktum.

Kullingsflaten ÖÄng. — 1747 Db bl. 19. ∞ Möjl. betecknar f. leden 'person från *Kullings* hd' i Älvsborgs län.

Kullåker (-åkrarna). 1. LSyn. — Koll-åker 1774 S 7 fol 98. 2? TGr. — Källåkra 1786 Tu. nr 13 (även Käläckra).

Kvarntegen *kwæn(æ)téjøn* LSyr. ∞ En *kvarn* stod där förr.

Kyrkåkrarna TTu. — Kyrkåkrarne 1758 Tu. nr 6, Kyrkåkrar 1832 S 39 fol 16. ∞ Nära Tuve *kyrka*.

Kyrkängen LPö. — 1788 G. Sarauw i GBFT 1916, s. 49. ∞ Ett minne om *kyrkans* läge i det hisingska Göteborg (anf. st.).

Kålgården *kålgågn* LHä. ∞ Jfr Bd I, 167, 196, 281. *Kål* och grönsaker odlas där än.

Käringejorden ÖKa. — 1765 Ögr. nr 13. ∞ Jfr namn på *Käring*- Bd I.

***Kärländan**; i Slottsskogen. — Kjäländans Kulle 1780 Bil. t. brev ang. Slottssk. ∞ För s. leden jfr under *H u v u d l ä n d a n* ovan.

Kärrsäker TGu. — Kjärrsäker 1758 S 6 fol 114.

Kättilsröd, se Bebygg.-n. s. 123.

Köpmansängarna ÖTorpa. — Kiöpmans Ängiarne 1734 Jb, K(i)öpmansängarna o. d. 1734 Db bl. 32-1855 Ögr. nr 83, -ängen 1772 Ml (»består af 7 stycken ängar»).

∞ Måste först ha ägts av någon *köpman*, säkerl. i Göteborg; jfr s. 81 n. 3.

Om K:s historia se under *Torpa* s. 81.

Laduflaten LTol. — Laflaten 1846 Lu. nr 41.

†**Lagmanshagen** ÖKär. — Stm 2,30 och på kartan. ∞ *Lagmannen* är väl lagman Ekström på Kålltorp (»Lagmansgården», se s. 71), mindre troligt lagman Frick på Vidkär (Stm I,144).

Landgångsängar *långgagséygar* (ej äkta uttal) TTu. ∞ På de forna sumpmarkerna kring Kvillen funnos *landgångar* (1827 Tu. nr 32), d. v. s. högre liggande fasta ängsremsor.

Ledslyckan LLu.? — Letzlycka 1760-t. Lu. nr 4. ∞ 'Grindlyckan'. Jfr följ.

***Ledsäkern** TTu. — Ingår i Lessåkersvall (kallas ock Lesswallsåkrar) 1832 Tu. nr 59. ∞ Se Bd I,197, 281.

Ledsängen ÖVi. — Lilla Ledsängen 1764 S 6 fol 3. ∞ Se Bd I,67.

Lerbalsorna *lërbälsöra* TGu. ∞ Se *Balsan* s. 175.

Lerlyckan LLu.? — Lerlöcka 1760-t. Lu. nr 4.

Lerskallorna *lëskälöra* TTuTå. ∞ Om uttalet är pålitligt, utgör namnet en feminin biform till *Lerskallarna* Bd I,198. *Leran* går i dagen.

Lerungarna TGr.; åker. — Lerungarne 1757 S 6 fol 113, 1786 S 10 fol 83 (»god lermylla»). ∞ **Lerung* är möjl. växelform till det *lering*, som anträffats som åkernamn i Råda sn, Askims hd. Jfr även boh. *nabbing* som ortn., avl. till *nabb(e)* 'udde'.

†**Levgrens äng** Cf 30. ∞ Efter handl. A. G. *Levgren*, som efter 1809 arrenderade Burgården nr 1 (s. 4).

Lideråkrarna LLu. — Lideråkrarne 1760-t. Lu. nr 4, Lir- 1763 Db bl. 311. ∞ F. leden är *lid*. Om *-er-* se s. 148 n. 1.

Lillerhuvudet *lëlärhóvat* (ø → v, även ø) LSyn.; område. — Lillerhufvuds åker (m. m.) 1774 Lu. nr 63. ∞ Sannol. ett **Lillarehuvudet* (jfr *Lillarefjäll* Bd I,248 samt s. 148 n. 1 ovan). Om *huvud* se ovan s. 178. Möjl. åsyftar ordet här dock en viss bergknalt.

Lillflaten *lëlftráda* TSkä.; jfr *Storflaten*. — Lill Flaten 1757 S 6 fol 112.

***Linderäckran** TGr. — Linneräckra 1786 Tu. nr 13. ∞ F. leden är *lind*, snarast med inskjutet *-er* (s. 148 n. 1).

Linevärtorna *lënväeltöra* LSyr. — Linnewälterna 1750 S 5 fol 8. ∞ F. leden menas vara *lin*, med vokalförkortning liksom i namn på *Lin-* i Bd I (se särsk. s. 282). *-ä-* är då inskjuten hjälpvokal.

Ljungslätt, se *Bebygg.-n.* s. 27.

Loftsåkrarna *löfsåkra* TGl. ∞ Se Bd I,198; jfr även SIOD 3,46 f.

Lundehagen *lunnëhågan* TGr. ∞ Sammanhänger säkerl. med *Lundeberget* (s. 157).

Lundelyckorna *lunnëlöcköra* TTå. — Lunnelyckorne 1827 S 34 fol 15. ∞ Till Tånge *lund* (s. XVI), säkerl. den gamla tingsplatsen (och helgedomen); jfr s. 128. *-ä-* väl snarast inskjuten hjälpvokal.

Lundströms äng *lunnströms éy* ÖGå. (förr Und.). ∞ Efter en av de herrar *Lundström* som ägde (del av) Underås (jfr Stm 2,47 f.).

- Lundåkrarna** TSkä. — Lunåkra 1826 S 33 fol 19.
- †**Lyckebacken** ÖÅng.; NV om Sahlgrenska sjukhuset.
- Lyckeflaten** ÖVi. — 1761 S 6 fol 2.
- Lyckåkrarna** TTu. — Lyckåkra 1834 S 38 fol 17.
- Lyckäckran** (-äckrona?) LSyn. — Lyckäckra 1774 S 7 fol 98.
- Långevältorna** LLu. — Långevältera 1760-t. Lu. nr 4.
- Långjorden**. 1. L Syr. — 1750 Lu. nr 309. 2. TGr. — 1756 Tu. nr 4. 3. TSkä. — 1757 S 6 fol 112. ∞ Knappast egennamn. Jfr S m å j o r d e n.
- ***Långvägarna** TTu. — Långväga 1758 Tu. nr 6. ∞ En *lång*, mycket smal åkerremsa utmed en *väg*.
- Långängshaget** *långängshåget* (uttalet delvis ungt) TGr. ∞ Om *hag*, n., växelform till *hage*, m., se Bd I, 325.
- Länsmansslätten** LLu. — 1829-36 Lu. nr 29. ∞ Väl efter *Länsmansgården* (s. 103).
- Lövängen**, se Bebygg.-n. s. 28.
- Madskintorna** LHä. — Maskintorne 1846-50 Lu. nr 326.
- Mellangärdet**. — 1850. ∞ Trol. efter *Mellanberget* (s. 158).
- Mjöl(e)k(hagen)** Bd 20. — Mjölkehagen 1850.
- Myckle hed** LT; även i Björl. — Mycklehe 1597 JN 514, Möcklehee 1697 Db bl. 64, Myckle hed 1748 bl. 103, Möcklehed 1832 S 39 fol 16. ∞ Om *Myckle*- se Bd I, 266.
- Myntlyckan** ÖFrä. — 1846 Ögr. nr 85. ∞ *Mynta* växte väl bredvid (jfr Bd I, 169).
- ***Mårtelyckan** L Syr. — Mortelöckan 1750 Lu. nr 309, Märte- 1863 Lu. nr 56. ∞ Innehåller en i Jb 1659 i s. Boh. träffad svag biform *Märte* till *Märten*; jfr *Mårtabo* i Karlskoga och *Mårtatorp* i Skepptuna, Jönköpings län.
- Nabbelyckan** *näbbelåka* THu. ∞ Jfr följ.
- Nabbåkrar** TTu. — 1832 S 39 fol 16. ∞ Smala åkerremsor i vinkeln mellan två vägar, med kortsidan intill den ena.
- Nattmansheden**; annat namn på *Åkareheden*. — 1860 Rqt 42, Fbg I, 563. ∞ *Nattman* betyder 'hudavdragare' (jfr Bd I, 99); här bestod vederbörandes uppgift mest i att avliva hundar och katter. Han bodde intill.
- ***Nedlyckorna** el. ***Nylyckorna**, se Bebygg.-n. s. 77.
- Nyländet** (-ländena) träffas flerstädes. ∞ Knappt egennamn. Se Bd I, 199, 282.
- Nyttan**, se Bebygg.-n. s. 37.
- ***Näbborna** *näbbera* TTu. — Näbbera 1808 Tu. nr 17. ∞ Halvt appellativt namn på en grupp smala, kilformiga åkrar med skarp spets; jfr boh. *näbba* 'mindre näs' (Nilén) samt *silvernäbba* 'gräddsnpa av silver' i bouppt. från 1834 inom socknen.
- Ormeslätt** ÖFräSä m. fl. — 1846 Ögr. nr 85. ∞ Invid *Ormebäckens* (s. 138) mynning.
- Oxlandet** Df 19. — 1826 Stadsing. nr 48. ∞ Jfr *Ko l a n d e t* s. 21.
- Pilevallen** TTu.; åker. — 1758 S 6 fol 115. ∞ Kanske har *vall* här sin gamla inhemska bet. 'slätt'.
- †**Prostens äng** Cd 63. — Fbg I, 116, 117. ∞ Efter *prosten* J. P. Hörbeck, † 1857 (anf. st.).
- ***Ran(d)gärdet**; se det äldsta cit. under följ.

Ranängen *rånéyön*, stundom *rån-* Ö. — »Äng i Rannegiærde» o. d. 1546 1547 Jb, i Ram(m)penghe 1565 1566 Jb, Ranengen 1567 Jb, -eng(i)an 1625-1685 Jb, Ranängerna 1682 Krigsark. XXI K 1, -ängarna o. d. 1752 Db bl. 44-Stm 2, 45, 47, Randängen 1692 L. Böcker, 1739 Cbg 121, Ranängen 1696 Db bl. 21, Raan- 1696 Gbg nr 2, Rann- 1797 Ögr. nr 43-1829 nr 57. ∞ F. leden är *rand*; se s. 83 och jfr *R a n d e n* s. 160.

Kallas i jb först »äng», sedan »utjord» och »åker», var intill 1621 ky., därefter kr., åtm. efter 1725 sk. Av ålder var R. som betesmark delad på vissa av Örgrytehemmanen (Stm 1, 57, 2, 47); därav den alternativa pl.-formen. Icke sällan yppade sig stridigheter om nyttjanderätten (1696 Db bl. 2, 1703 bl. 5, 7). År 1724 (Db bl. 98) anhöllo samtliga delägare i R. om förbud för resande att taga väg däröver, och de yrkade på anläggande av en väg utmed kyrkan förbi Lunden och direkt till stora landsvägen (se *D a n s k a v ä g e n* s. 144), ty både nämnd och allmoge vägrade att låta betunga sig därmed. Det Drakeska tegelbruket (jfr s. 75) anlades delvis på R., på av rådman Ahlström 1737 upplåten mark (Stm 1, 47). År 1766 hade storskifte förrättats på R. (Db bl. 5), men 1772 består denna ännu »af tegar eller styckevis af olika gårdars ägor» (Db bl. 47). Ytterligare delning, mantalsåsättning och uppskattning förrättades 1829-30. Den nuv. stadsdelen Gårda har till stor del anlagts på R. — På R. stod ett slag mellan svenskar och danskar 1644 (Cbg 121, Fröding Äldsta hist. 234). — De i koleran 1834 döda begrovs här i gemensamma gravar (Fbg 1, 471).

Ribbingstomten ÖSä.(?). — Ribings Tomten 1790 Gbgs stads räk. 171 r. ∞ Enl. anteckning i RA Biogr. tillbytte sig Per *Ribbing*, ägare till Sävenäs (se s. 71), R. av överste J. M. Wrangel mot $\frac{1}{4}$ fr.-hemman i Angereds sn i Vättle hd. Ordet *tomt* synes tyda på någon bebyggelse. Området utgjorde bara 170×100 alnar; det låg invid Säs' ägor och sträckte sig ned till ån (anf. st.). Jfr *S m e d s t o m t e n* nedan.

Risäng(en) Ö. 1. Kå. — Risäng 1786 S 10 fol 116. 2. Torpa. — Rijsängen, Ryss- 1694 S 1 fol 63.

Rumpen TTu. — 1758 S 6 fol 115. ∞ Se Bd I, 204, 329. Motsatt *H u v u d (e t)* ovan.

Rutorna ÖBö. — Rutorne 1794 Db bl. 25. ∞ Se Bd I, 200, 329.

Ryet, se *Bebygg.-n.* s. 40.

Rödjan, se *Bebygg.-n.* s. 107.

Rörspjällen LLu.? — Rörspiella 1760-t. Lu. nr 4. ∞ Jfr följ. och Bd I, 284.

Rörstycket LSyn. — 1774 Lu. nr 16. ∞ Jfr följ. och *Småstyckena* s. 185.

Rörängen ÖKå. — 1786 S 10 fol 116. ∞ F. leden är *rör*, n. 'vass'.

***Sandarna**. 1. Se *Bebygg.-n.* s. 42. 2. LSa.; jfr s. 108 samt *B a k s a n d a r n a* och *F ö r s a n d a r n a* ovan. 3. *såna* TSkä. — 1757 Tu. nr 5. 4. TTå.; åker. — Sannarne 1761 Tu. nr 8, Sanna 1827 S 34 fol 15. ∞ Se s. 42. På nr 3 finns »skålsand» (skalbankar).

Sandskedesäng ÖKa. — Sandskiedz äng 1767 Db bl. 24 6. ∞ F. leden innehåller *skede*, n., om vars bet. se Bd I, 283. Möjl. är den själv egennamn.

Sandvältorna *sånvältora* TGU. — Sandwäalterne Tu. nr 48. ∞ Jfr Bd I, 189.

Sexåkrarna ÖGå. — Sexåkrarne 1696 Db bl. 2 (kontr. efter orig.). ∞ 'De *sex åkrarna*'.

Sibirien *sobíræn*, *sobèræn* ÖÖr. ∞ Se Bd I, 330.

***Sigland?** LHaLu. — Se(i)jland 1829-36 Lu. nr 29, Hallens Seijland 1832 Lu. nr 27. ∞ F. leden torde vara stammen i verbet *sigå*, boh. *sèja*, *sèja*, i bet:n 'sippra, sila'

o. dyl. (möjl. motsvarande subst., boh. *sej* 'sipprande vatten'). -land el. -landa syftar på strandmark.¹⁾

***Skabban** el. **Skabborna** ÖKaSkår. — Nohl Skabba äng 1720 Db bl. 44, Skabbera 1767 Db bl. 246, Skabba 1791 Db bl. 211. ∞ Innehåller väl en feminin motsvarighet till no. dial. *skabbe*, m. 'svag förhöjning på marken med torr och stenig jordmån'.

Skanselyckan *skånsälöka* LSyr. ∞ Någon *skans* vet man inte om här, utan gissar snarast på att marken jämförts med en sådan (jfr SIOD 3, 58). Platsen ligger så gott som mitt i byn, och ungdomen har brukat samlas där. Jfr *Skansebacken* s. 161.

Skansängen; antagl. väsentl. = *Kommandantsängen* nr 2, ehuru väl med något vidare omfattning. — Skantzängen 1722 Bidrag 1, 113. ∞ Efter *skansen* Lejonet.

Skedeså kern TTä. — Skedså kern 1827 S 34 fol 15. ∞ Se Bd I, 201, 330.

Skedesäckran TGr. — Skeedsäckra 1786 S 10 fol 83. ∞ Samma namn Bd I, 201.

Skedeåkrarna. 1. TGr. — Skeåkra 1786 S 10 fol 83. 2. TUnn. — Skedåkrar 1835 Tu. nr 49. ∞ Jfr *Skedemaden* Bd I, 184.

Skintan el. **Skintorna** träffas flerstädes (LHä., TSkä., ÖKå.). ∞ Se Bd I, 19, 283.

Skoglund's lyckor *skögluns lökar* ÖÅng. ∞ På torpet Brunnslyckan (s. 85) bodde en *Skoglund* på 1850- och 1860-t.

Skomakarelyckan LAr. — Skomakarelöckan 1843-44 Lu. nr 324. ∞ Vid *Skomakarebacken* (s. 161).

Skottelyckan *skötälöka* LSyn. — Skottelöckan 1801 Lu. nr 23 (blott beskrivning). ∞ Bd I, 100 har samma namn antagits innehålla folk. *skotte*. Här kommer denna tydning knappast i fråga, och båda namnen böra väl tolkas lika. Lidén tänker på ett mansn. *Skotte* el. soldatnamnet *Skott*. En oklar stam *skott*-ingår annars i vissa nord. ortn.; särsk. märkes det västsv. och no. gårdn. *Skottan*, *Skotten* (SOÄ 16, 56, 19, 154, NG IV. 2, 141, 13, 315). Bör här jämföras nisl. *skott* 'svans, svansliknande föremål; särsk. om oslagen remsa i marken'?

Skräddaregårdet *skräddarødet* och **Skräddarelyckan** TSkäTu. ∞ Se *Skräddaregrinden* s. 146.

Skultåkrarna LLu.? — Skultåkra 1760-t. Lu. nr 4. ∞ F. leden är *skult* 'övre delen av huvudet', även 'förhöjning'.

Sleven ÖTorp; ett gårde. — Stm 2, 28. ∞ Gårdet »Sleven, vars skaft sträckte sig upp efter vägen» (anf. st.); jfr *Grytan*.

Slottslyckan LLi. — 1811 Lu. nr 21. ∞ N om »*Slottet* eller gamla Skansen» på Lindholmen.

Slottsängarna M. — Slåssängarna 1667 Db bl. 4. ∞ 'Ångarna under Gamla Älvsborgs *slott*'.

Slättebackar TSkä.(?). — 1793 Tu. nr 35. ∞ F. leden snarast adj. *slät(t)*.

¹⁾ Tänkbart vore väl ock ett **Sikland* (om *sik* se Bd I, 176), varav **Sigland*, som nog genom analogisk inverkan från stammen *sigl*-kunde bli *Sejland*. — Ett jämförligt namn är **Sigglanda* («*Siglanda*») under Nösund, Tegneby sn, Orust. Uttalet är *sighlång* och f. leden mälets *siga* 'sippra ned' («*de sigar o rinar*»). Som y. uttal höres även *sajlång* o. d. Därför kunde möjl. även här ovan ett *Sigg*-komma i åtanke.

Smedjelyckan *smèjalòka* TGl. ∞ En *smedja* har funnits där.

Smed(s)lyckan *smèlòka* ÖKa. — Smedslyckan Stm 2,20 och på kartan. ∞ Där stod förr »en gammal fallfärdig *smedja*» (anf. st.).

Smed(s)spjällen TTu. — Smedspjällen 1758 S 6 fol 115.

Smedstomten Ce 39. — Smidztömptan 1655 KKn. ∞ Kartan visar ingen bebyggelse; jfr *Ribbingstomten* ovan.

Småjorden Tu. — 1761 Tu. nr 8, 1827 S 34 fol 15. ∞ Jfr *Långjorden*.

Småstyckena ÖKr. — Småstyckia 1663 Db bl. 7 (i LA). ∞ Jfr *Småstycket* Bd I, 284.¹⁾

Snäckhagen M; lever i viss mån kvar i *Snäckvägen*. — Fbg 1,30. ∞ Kanske efter skalbankar. *Snäcka* är egentl. intet folkligt ord i dessa orter.

Spelemans åkrar LTol. — 1846 Lu. nr 41. ∞ Skulle här möjl. ingå den från Valla sn (L. Askerön) kända bet:n hos *speleman*: 'på åkern kvarstående ensamt rågstånd'?

Spjällen *spjæla* träffas på tre håll (LSyr., TGr., TSkä.). ∞ Se Bd I, 284.

Stampelyckan ÖÄng. — Stampelöckan 1735 Ögr. nr 7. ∞ Låg nära en gammal fördämning, där väl en vadmalsstamp funnits (jfr Bd I, 209).

Stenbroåkern och **Stenbroängen** *stènbrocèga* LSyn. — Stenbro åker 1774 S 7 fol 98, Stenbroängen 1801 Lu. nr 23.

Stenlyckan TTå. — Stenlycka 1827 Tu. nr 32. ∞ Se Bd I, 285.

Stenrösåker ÖKr. — Stenryss Åker 1663 Db bl. 7 (i LA).

***Stentå** *stèntå* TGr. — Ingår i Stentå bergen 1791 Lu. nr 18. ∞ Om *tå* s. 165.

Stora heden; ä. namn på Heden; jfr *Exercisheden*. — 1766 Gbg nr 3, c. 1790 I Åm 205.

Storflaten TSkä.; jfr *Lillflaten*. — Stor Flaten 1757 S 6 fol 112.

Stripäng ÖKa. — 1767 Db bl. 246 (kontr. efter orig.). ∞ Se Bd I, 202, 338.

Ströms slätt *strøm slæt* LSyn. — Strömslätt 1793 Tu. nr 35. ∞ Sammanhänger med *Strömsund* (s. 134).

Stubb(e)hagen M. — Stubbhagen 1797 Gbg nr 55. ∞ Vid *Stubbe(s)ledet* (s. 46).

Stukelyckan ÖGå.(?). — Stm 2,47. ∞ Från denna trakt är intet *stuk-* känt i här passande betydelse. Jfr däremot hall. *stuka* 'knippa (råg)halm med rotändarna jämnstötta', vgt. *stuke*, *stuka* 'sädesskyl, liten torvstack', med verbet *stuka*, samt *stuka* '(förrum till) källare, källargång' (Rietz 676 b, 689 b).

***Stuvorna** *stùvara* TTu. — Stufverna 1758 S 6 fol 115. ∞ Best. pl. av ett **stùva*, f. (jfr no. dial. *stùva* 'socka som bara går över fotknölen'), svag biform till *stuv*, egentl. 'något stympat, avhugget' o. d., sedermera 'stump i allmänhet'.²⁾ På kartan synas St. dock varken särsk. små el. »stympade».

***Styttingarna**. 1. *stòtva* LHä. 2. LSyn. — Stöttingar 1801 Lu. nr 23. 3. *stòtva* TSkä. — Stöttingarne 1757 S 6 fol 112. 4. ÖVi. — Stöttingarne 1764 S 6 fol 3. ∞ Se Bd I, 202. (Ordet föreföll bekant i Gr.) Nr 1 är en »fyrkantig» backe, som förr var odlad, nr 3 nu »en åker», 1757 två åkrar.

¹⁾ Formen på *-ia* är av intresse. Nu äro sådana former icke kända från närmare håll än från Fjäre hd, Hall. (*stàlia* 'ställena' o. d.). Möjl. är *-ia* att sätta på skrivarens konto.

²⁾ Det blir nu åter rätt sannolikt, att vissa namn på *Stuv-* i Bd I, av vilka ingen uttalsform är känd, höra hit; jfr där s. 285, 339.

***Styttorna** ÖKå. — Stöttera 1786 S 10 fol 116. ∞ Förutsätter möjl. ett **stytt* (*stötta*), f., till *stytt* (*stött*) 'kort, stympad'; kanske dock en förkortning (med genusbyte) av föreg. el. t. ex. av ett **Styttelyckorna*. Namnet står i motsats till »Hufvudänget».

Sumpåkern TUnn. — Sumpåkren 1803 Tu. nr 19.

Sundshagen, se Bebygg.-n. s. 46.

Sundsmarken, se s. 46 noten.

Svensåkrarna LSyr. — Swens Åkrarne 1750 Lu. nr 309.

†**Svens äng** ÖKå.

Svingeln, se s. 47 f. — Ä. citat för Sv. Df6: 1828-30 Husf.-1 f. Ögr.

Synnered, se Bebygg.-n. s. 112.

***Sågeladsängen?** LSyr. — Sågeladsängen 1863 Lu. nr 56. ∞ Det är frestande att i f. leden se det da. *sav(e)lad* 'sågbock' (Molbech Da ordb. 1343, Da. folkemaal 1,68), med försvenskad f. led. Ängen låg strax N om byn.

Sågängen, se Bebygg.-n. s. 48.

Taskan, se s. 174.

Tegelbruksängen. 1. Se Bebygg.-n. s. 49. 2. Df 17. — 1696 Gbg nr 2, Tegelbruks-Ängen 1773 Stadsing. nr 12 fol 6, Stm 1,99, 2,100. ∞ Nr 2 efter stadens gamla *tegelbruk*, resp. det y., Drakeska tegelbruket.

Tegelängen = föreg. nr 2 (se s. 61). ∞ Väl förkortning i st. f. föreg.

Tingvall, se Bebygg.-n. s. 81.

Toftängarna TNo. — Toft-engarne 1761 S 6 fol 116. ∞ Jfr *Toftekulla* s. 128. Rätt nära den nuv. gården.

Tolered, se Bebygg.-n. s. 115.

Tollesäng(en) ÖKå. — 1767 Db bl. 246. ∞ F. leden är mansn. *Tolle* (av ä. *Torlev*, fisl. *þórleifr*).

Tomtehagen TSkä.; ett stycke SV om byn.—1821 Tu. nr 38. ∞ Väl efter ä. *tomt(er)*.

Torgels lycka *tørjals løka* LSyn. ∞ En ägare »i forntiden» hette *Torgels* (fsv. även *Thorgisl*, fisl. *þorgisl*).

Torpareängen LLi. — 1810 Lu. nr 21.

Trehörningen ÖTorp. — 1815 Ögr. nr 51. ∞ Se Bd I, 47, 286, 331.

Trekanten. 1. Se Bebygg.-n. s. 49. 2. ÖSkår. — Stm 2,15. ∞ Se Bd I, 47.

Tresnipen LTol. — 1846 Lu. nr 41. ∞ S. leden är sv. dial. *snip*, boh. *snib*, 'snibb'. Åkern hade *tre* hörn.

Tvillingarna TGr. — Tvillingarne 1786 S 10 fol 83. ∞ Se Bd I, 203.

Tyggårdsstycket Df 14. — 1826 Stadsing. nr 48. ∞ Har väl tillhört stadens *tyggård* (i Kronhuset).

Tån, se Bebygg.-n. s. 60.

Unnered, se Bebygg.-n. s. 128.

Vallbrottet, L., ÖKå.; åker. — Lill Wallbrottet 1786 S 10 fol 116. ∞ Vgt. *vallbrott* 'åker som just upptagits av *vall*' (Rietz 789 b).

Vallen, se Bebygg.-n. s. 50.

Varpen och **Varpåkrar(na)** TTu.; åker och äng. — Warpa 1758 S 6 fol 115, 1808

S 22 fol 46, Warpåkrar 1832 Tu. nr 59. ∞ Om *varp* Bd I, 175. Platsen ligger rätt nära ett landsvägsskäl.

Vederlagsstycket TSkä. — Wederlags stycket 1821 Tu. nr 38. ∞ *Stycke* som lämnats i *vederlag* vid jordbyte el. skifte.

Vägåkern ÖKå. — Wägåkern 1786 S 10 fol 116.

Vägåkrarna LSyr. — 1750 Lu. nr 309, Wägåkrar(!) 1863 Lu. nr 56. ∞ Vid en *väg*.

Västerhed, se Bebygg.-n. s. 51.

Västra heden Ce 49. — Västra Heden 1800 Gbg nr 1. ∞ Motsatt Ö s t r a h e d e n.

Vättneåkrar(na) TGr. — Wättneåkra 1786 Tu. nr 13. ∞ Om *vättne* se t. ex. s. 67.

Vävelyckan. 1. TSkä. — Wävelycka 1821 Tu. nr 38. 2. TUnn. — Wävelycka 1835 Tu. nr 119. ∞ 'Lyckan där vävarna lades ut för blekning'.

Åkareheden (Åkeriheden) Df 15; jfr N a t t m a n s h e d e n. — Åkare Heden o. d. 1801 Åd-1855 Lgn, Åkerie Heden 1830 Stadsing. nr 61 fol 15.

Änången ÖVi. — Ähn-ången 1761 S 6 fol 3. ∞ F. leden är vgt. (Älvsborgs län) *ån(e)* 'sträcka av åker el. äng som varje arbetare vid skörden tar på sin lott; ett lieslags bredd, el. den del av tegen som en slätterkarl avmejar där han framgår' (Rietz). Ordet är egentl. identiskt med no. dial. *ōne*, m. 'skogsstycke, ruta el. remsa av skog, markstycke, teg, i sht med hänsyn till slätter och skörd', shetl. *ōn*, *ån* i liknande bet.¹⁾

Åslyckorna (-lyckan) TBe. — Åslöcka 1758 Tu. nr 6, Åslyckorne 1832 S 39 fol 16.

Åsåkrarna TTu. — Åsåkrarne 1758 S 6 fol 115.

Älmelyckan TSkä. — Ellmelycka 1821 Tu. nr 38. ∞ Behöver ej innehålla koll. *älme*, ty *alm* (f.) heter i målet i pl. *ælmor*.

Älveråkrarna LSa. — Elfveråkrarne 1765 S 6 fol 118. ∞ Efter Göta *älv*; f. leden är ursprungl. gen. sg. *älvar*.

Ängslappen TGr. — Engs Lappen 1757 Tu. nr 4.

Östra heden (Österhed); annat namn på E x e r c i s h e d e n. — 1800 Gbg nr 1, 1814 Grbg. ∞ Motsatt V ä s t r a h e d e n.

Överstens äng; ä. namn på K o m m e n d a n t s ä n g e n nr 2. — Öfwerstens äng 1696 Gbg nr 2.

IX. Skogar, lundar, bevuxna områden.

Alelund, se Bebygg.-n. s. 1.

Apan, se K å l l t o r p s a p a.

Askelund *åskelun* (*u* → *ø*) LSyn.; nu bebygg.-n.²⁾ — Ingår i Askelunds åkrarna 1774 Lu. nr 63. ∞ Där funnos åtm. förr många *askar*.

Ekelund(en); lever kvar som kvartersnamn samt i *Ekelundsgatan* och *Ekelundsplatsen*. — Ingår även i Ekelundsskogen Fbg 2, 40, 195, 255 (åsyftar 1700-t.), Eke-

¹⁾ De norska formerna med *ō* torde visa att *u*-omljud är med i spelet. Man tycks därvid (se NG 11, 178) böra utgå från ett, i själva verket påvisbart, *ān*-, f., no. dial. *ōn* (av **ānu*), hos Torp oriktigt behandlat.

²⁾ A. är hemmansdel och borde därför ha nämnts s. 113.

lunds Torget 1753 Histor. Kartv. över Gbg 1923 (jfr Fröding Env. 28), senare Kasern-
torget. ∞ Enl. L. Böcker 1692 (s. 15) var Otterhällan bevuxen med en »lustig *Ekelund*.»

Ekeskogen *ikaskögån* ÖKär.; platsen för det nuv. villasamhället.

Hyltan el. (numera) **Hyltorna** *hyltara* LHäSyn.; även i Björl. — Hylta 1728 Db
bl. 275. ∞ Se Bd I, 59.

Kallens plantage Cf 29. — Fröding Don. 3, 30. ∞ Rådman F. G. *Kall* († 1825) an-
lade denna plantering (anf. st., Fbg 3, 182).

†**Källtorps apa** även blott **Apan** *apa* ÖKå.; en trädunge. — Stm 2, 166 och på
kartan. ∞ Dunkelt.

Rosenlund. 1. Ce 40?; lever kvar som kvartersnamn och i *Rosenlundsgatan* (Hell-
quist Gatn. 19). — Rosselund 1714 Berg Saml. 2, 263. 2. LAr. — Rosenlunds hagen, R.
ängen 1843-44 Lu. nr 324. ∞ *Rosenlund* är säkert även vid nr 1 den rätta formen
(jfr Hellquist anf. st.); den ä. skrivningen kan åsyfta ett *ròsə-* (el. *ròsə-*).¹⁾ Om
tidiga namn på *Rosen-* i Sverige se s. 84.

Slotsskogen, se under *Sundshagen* s. 47 och jfr *Slottsängarna* s. 184.

Om områdets y. historia se Lbg Gbg 212 f., Fbg 1, 528 ff., Fröding Gustav. tiden 36 f.

Slät(t)hult ÖKr.?, i gränsen till Fässb. — Släthultz Sten 1725 S 73 fol 22 (hit hör
säkert samma namn s. 44).

Stenhult, se *Bebygg.-n.* s. 45.

Svegen ÖBö; skogsmark. — Swegen 1699 Db bl. 19; jfr *Swege Kullarne* 1764 S 6
fol. 5. ∞ Kanske förkortning i st. f. **Svegeskogen*, där f. leden vore sv. dial. *svæg* (boh.
švej o. d., no. dial. *šveig*, m.) el. *svēge*, m. (no. dial. *švige*, m.), båda egentl. betydande
'böjt föremål', sedan särsk. 'tunn, mjuk och böjlig gren' o. d.; jfr då *Sprötårås* Bd
I, 172. Om namnet ej är en förkortning, bör det väl närmast sammanställas med
det (från samma grundbet. utgående) skånska och jyll. dial. *svēj*, *švāj* 'fördjupning,
liten dæld el. håla i åkern, sumpigt ställe'.²⁾

Svens lund(e) T, i el. nära gränsen mot Säve. — Suenslund 1654 C 91 fol 2, Suens
Lunde o. d. 1654 fol 3, S. lunde 1656 fol 4, Swens Lundz bergh 1721 S 5 fol 8, Sväns
lunds 1791 Lu. nr 18, Svärdslungs(!) 1793 Tu. nr 35. ∞ *Svärds-* torde bero på »upp-
snygning» av ett *svās-* (jfr Bd I, 286).³⁾ *Lunde* är en västsv. (och sydöstno.) biform
till *lund* (se t. ex. A. Paulsson i SIOD 2, 75).

***Åspelund(en)** *åspelün* LSyr. — Espelund 1750 Lu. nr 309. ∞ Om f. leden se Bd
I, 21, 260. En aspdunge finns på platsen.

X. Andra namn av skilda slag.

Bastubrunnen *båstubrún* LSyr. ∞ En *bastu* (*basta*), här enl. uppgift en håla i mar-
ken för lintorkning, har funnits här.

¹⁾ Man får i varje fall icke däri med Fbg 2, 169 se ty. *ross* 'häst' och förmoda samband
med det närbelägna *Hästbacken*.

²⁾ Det trol. formellt identiska sockenn. *Sveg* i Härjedalen har förklarats syfta på en älvkrök
(Hellquist Et. ordb.). Motsvarande tolkning bör här knappt ifrågakomma.

³⁾ Jfr dock ett *Swerddalen* THo 1791 Lu. nr 18, där läsningen är osäker.

Bleket. Inom området träffas åtskilliga platser med detta namn, se s. 3, 63. (Varje större gård hade sitt »bleke».) Ytterligare ett *Bleket* låg i Olivedals trädgård. Enl. uppgift i pressen gjorde här J. H. N. Meyer, svärfar till Adolf Melin, experiment med *vaxblekning* under bar himmel.

Blåsan Cd 58; färjeläge, nu bevarat som kvartersn. och i *Bläsberget, -tiden*. — 1872 Lbg 225, Fbg 1,331, 332, 346 ff. ∞ Enl. E. Abrahamson i Västs. hembgdsstud. 51 är namnet ett feminint verbalsubst. till *blåsa*, biform till *blåsa*. Ett sådant är dock ej känt. B. kunde därför ock vara förkortning av *Bläsliden* (i dial. *-lida*). Saklig motivering till översättningen 'platsen där det blåser' ges av A. anf. st.

Bäckekrokarna TSkä.; äng. — Bäcke Krokarne 1757 S 6 fol 112.

Djupa sättet *nyba sét* LSyn. ∞ Innehåller det *sätt*, n. 'plats där man »sätter' fiskredskap', som ingår t. ex. i nordboh. *koljebakesätt*; jfr SIOD 3,50, 151 n. 1. Platsen utgöres av *djupt* vatten intill berg.

Dämnet, se s. 6, 63. — Ä. belägg för det senare, ej bebygg.-n.: Demmet 1723 Stadsing. nr 61 fol 65 (redan här bro).

Eken, se Bebygg.-n. s. 6.

†**Engelska pålen** Ö; hög punkt i Änggårdensbergen. — Engelske pålen Fbg 1,549,550. ∞ *Engelsmännen* påstås ha därifrån, förmodl. vid el. förmedelst en »påle», under kontinentalsystemets tid signalerat till sin flotta på de yttre farvattnen (anf. st.).

†**Flotten** *flötön*, i s. Boh. *flödön*, även **Fiskeflotten** *fiska-*; ä., folkligt namn på Fisktorget i Göteborg. ∞ Förr sålde fiskarna sin *fisk* från en invid kajen liggande *flotte*; namnet har sedan överflyttats på torget.

Friplatsen M. — 1836 HÄK 2,182, 1842 Därs. 1,129. ∞ Betyder väl 'plats där vem som helst *fritt* får lägga upp gods o. d.>'; jfr *frihamn* samt *Frigången* s. 145. År 1842 (anf. st.) begärde Carnegieska bruket att få använda platsen till stenkolsupplag.

Gatebrunnen. 1. *gådebrun* TGr. 2. TGu. — Gate-brunnen 1833-36 Tu. nr 48. ∞ Se Bd I, 153.

Grottan, se Bebygg.-n. s. 10.

Guldkällan. 1. M. — Blott anträffat i Guld Kiälle slätten 1789 HÄK 1,13. 2. LFä. — Gull-kiällan 1788 G. Sarauw i GBFT 1916, s. 50 f. ∞ Ett »berömmande» namn, som i fallet nr 1 står i förhållande till *Silverkällan* (s. 191).¹⁾ Nr 2 »tryter aldrig» (anf. st.).

†**Gustavs källa** (Gustav III:s källa) ÖKa.; även kallad Kallebäcks källa; jfr **Kattla* s. 65 med noten.²⁾ — Gustafs källa 1791 Db bl. 291, Gustaf III:s källa Stm 1,129 (med bild vid s. 127). ∞ I *källadern* anlades stadens vattenledning efter ett kungl. brev av 1785 (Gbg's Alleh. nr 53, s. 2; se även Db 1786, bl. 95); namnet gavs till åminnelse av *Gustav III:s* besök sommaren 1787 (Stm 2,22).

Om ä. planer på att här anlägga vattenledning se Cbg 141 f.; se även ovan s. 65.

¹⁾ Nr 2 har däremot intet med denna att skaffa (så Lilienberg Gbg's Jubileumspubl. VII,66).

²⁾ I äldre, »lärde» litteratur kallas källan även *Kalleputt* (t. ex. Tuneld Geogr.³ 4,57) m. fl. former, alla utgående från det hit med orätt förlagda *Karllæpitt* i Ä. Vgl, varom Beckman i NoB 1914, s. 38 ff.

Gäcks källa? *gæks sæla* TTå. ∞ Oklart. Personnamn? Enl. uppgift offerkälla, där man hittat gamla mynt.

Hakelverket, se Bebygg.-n. s. 30.

Holken *hólkan*. 1. LSyr.; källa. — 1750 Lu. nr 309. 2. TTu.; nu igenkastad brunn, som var *mæset mæ bræder*. ∞ Se Bd I, 147, 179.

Holmgårds-, se under H å l e g å r d s-.

Huke, se Bebygg.-n. s. 123.

Huken, se Bebygg.-n. s. 14.

Hål(e)gården Ce 46; ingår även i *Hålegårdsbastionen*, -porten (sedan Karls port), -stugan, i senare tid förvanskad till *Hållgårds-* el. *Holmgårds-*. — Hølegårds Port 1660 Gbgs stads räk., Hålegårds(!) Bastion 1666 Gbg nr 9, Holgårds- 1674 Berg Saml. I, 108, Hållgården 1712 Kartan III CCCb 12 i Fortif. arkiv (i texten Holgårds-), Hålgåls- 1749 Db f. Säv. bl. 30, Håle gården 1766 Gbg nr 3, Holm- 1846 Lindgren Ant. 28, 1864 Ant. t. Cbg 125, Hållgårdsstugan Fbg 2, 24, 27. ∞ Äldsta form är (Den) *håle gården* 'den djupt el. lågt liggande gården' (jfr Bd I, 80, 148, 223). Den vanliga, först hos Lindgren anf. st. givna tydningen, att namnet är givet efter ryska fångar (från *Holmgård!*), är således felaktig.

Häst(e)torget; invid H ä s t b a c k e n (s. 153). — Hästetorget o. d. 1760 Gbgska Mag. 272, 1767 Spionen 32.

Jan Petters källare ÖKa.; en jordkula. — Stm 2, 22. ∞ För »mer än 50 år sedan» — räknat från 1924 — bodde här en viss *Jan Petter* (anf. st.).

Jordfallet, se Bebygg.-n. s. 17.

Jättekungens grav ÖKa.; en nu förstörd hållkista; jfr R i n g s h å l a s. 67. — Jätte Kongens Graf 1692 L. Böcker 70, Jättekongens Graf, Kongsgrafwen Linné Vgth. resa 144; jfr Stm 2, 23.

Kalkällan, St. och L., *støra* och *lèla kàlsæla* (delvis ungt uttal) ÖKå. ∞ En *kalkälla* har kallt och ymnigt rinnande vatten, så att den ej fryser ens om vintern (jfr Rietz 303 a samt *V ä r m s e l n nedan).

Kalvekrogen, se s. 63 n. 4.

Kroken, se Bebygg.-n. s. 23, 96 samt s. 180.

Kungsgraven, se J ä t t e k u n g e n s g r a v.

Källestad, se Bebygg.-n. s. 26.

Ladubrunnen *låbrun* TGu. — Labrun 1833-36 Tu. nr 48.

Lundakällan *lunaæla* (u → u) TSkå. ∞ F. leden snarast *lunde*, m. (s. 188).

Lägret, se Bebygg.-n. s. 28.

Masthugget, se Bebygg.-n. s. 34.

Missunna(n) Ö. 1. Fr.; en källa. — Stm 2, 147 och på kartan. 2. Torpa; stenblandad mark. — 1855 Ögr. nr 83. ∞ Nr 2 var en karg mark, som alltså »*missunnade*» ägaren att få god skörd. Nr 1 låg trol. just inom det område som först åsyftats med nr 2, och då blir en överflyttning av namnet till källan rimlig. Källan själv »höll vatten både sommar och vinter» (anf. st.).

Mörka vrån LAr.; möjl. i Björl. — Mörkavrån 1793 Tu. nr 35. ∞ Se Bd I, 287.

Olskroken, se Bebygg.-n. s. 37.

***Parlamentan** *parlament* (även med ' på första stav.) LSyr. ∞ *Pärlemänta* betyder i orten 'tala mycket och ivrigt, munhuggas'; ordet är bildat till *parlament*, -era. Den gamla ridvägen till Torslanda lär ha gått fram över platsen, och om namnet inte syftar på någon enstaka händelse, betyder det väl 'stället där man brukat (träffas och) »sladdra» el. diskutera'; jfr *S k v a l l e r s t e n Bd I, 170 f.

Pigedansen ÖKa.; ett stort område SV om Gunle mosse. — Pigdantzen 1774 Db bl. 276, Pigedan(t)sen 1776 bl. 90-1788 bl. 291. ∞ Namnet åsyftar säkerl. att man brukat *dansa* på platsen; möjl. tyder f. leden på att det är ett skämtsamt namn. Måhända bör det dock sammanställas med det finl. ordet *jungfrudans*, varmed menas en stensättning av ungefär samma slag och syfte som en s. k. Trojenborg (se nedan). I så fall bör väl en stensättning ha funnits också på P. (jfr V a r p e t nedan), där danser utförts. På rituell dans har man med mer el. mindre skäl ansett andra namn på *Dans(ar)*-syfta¹⁾; jfr t. ex. H. Grüner Nielsen i Da. stud. 1918, s. 119 ff., L. Skjelsø i No. Folkekultur 2, 161. Ett *Dansarekullen* i Bullaren uppges dock blott åsyfta att vallpojckarna där brukat dansa (A. Paulsson i SIOD 2, 54).

P. tillhörde först häradsallmanningen (1774 anf. st.). Bland dess gränsmärken nämnas »Rehls hohle berget» (s. 67) och Gunle mosse berg (1776 Db bl. 90). En del av P. var »intagen» av en åbo i K. (1787 Db bl. 538), ansökning om intagande av större del därav framkallade protester (Därs.; jfr 1788 Db bl. 85). P. var (sist anf. st.) avsett till exercisplats för Göteborgs garnison, och till plats för en fri marknad varje år i mitten av april. Säkerl. är det samma område där artilleriet ännu i mannaminne hade sina manövrer.

Rönnen, se Bebygg.-n. s. 42.

Silverkällan (-källorna) Cc 14; nu namn på kvarter och öppen plats. — Silverkällan, Silverkällorna 1850; jfr Silver Kiälle-Slätten 1789 HÅK 1, 13. ∞ Jfr G u l d - k ä l l a n (s. 189). Trol. inbegriper pl.-formen 1850 denna senare.

»**Sinkhuset**». — 1655 Db f. Ask. s. 27 (mellan St. Ryet och »Tistås kulle»). ∞ F. leden dunkel. (Borde snarast ha upptagits som Bebygg.-n.)

Skillnaden, se Bebygg.-n. s. 61.

Slängen, se Bebygg.-n. s. 113.

Smala hals *småls hals* LSyr.; ett »vättne» (vattningsplats). ∞ Berg ligga på båda sidor; det är väl remsan m e l l a n bergen som benämnts *hals*.

Store vette *stora vèda* L; i rågången mot Björl. — Storvete 1816 S 32 fol 16. ∞ S. leden är det särsk. i namnet *Vetteberget* vanliga västsv. **Vete*, boh. *vèda* (fisl. *viti*), m. 'vårdkase på höga berg.'

Stånget TGu.; på utmarken. — 1833-36 Tu. nr 48. ∞ Torde ha samma innebörd som hall. (Fagered) *stånge*: 'särskilt inhägnad utmarksbit med något så när bra bete' (Kalén). Jfr SOÅ IX. 1, 33, även Da. folkemaal 1, 65 ff.

Svingeln, **Svängen** se Bebygg.-n. s. 47, resp. 113.

Tavlan *tavla* ÖSkår; ett gårdsgårdshörn och platsen därinvid. ∞ Förmodl. har en *tavla* med något anslag funnits där.

¹⁾ Att vissa gamla namn på *Lek-* (*Lekvall*, *Lekslätt* o. d.) ha en sådan innebörd, torde få anses visst (Wessén i NoB 1921, s. 115 ff.).

Tegelhovet, se Bebygg.-n. s. 49.

Trojenborg. 1. Fg 24. — Troyenborgs Slätt 1827 Gbg nr 10, Froijenborg(!) 1855 Lgn. 2. Se Bebygg.-n. s. 49. ∞ Med rätta antages namnet T. egentl. åsyfta antikens *Troja*. Det har sedan, under växlande form (även *Troj(e)*-, *Tröje*-, *Tröborg* o. d., t. o. m. *Treddeborg*), inom och utom Norden kommit att brukas om vissa, vanl. rundaktiga stensättningar, bestående av smärre kullerstenar lagda i koncentrisk ringar, mellan vilka man från en yttre ingång så småningom kommer in till centrum.¹⁾ I vetenskaplig litteratur ha de ofta kallats labrynter. De ha särsk. anträffats vid gamla städer, i Sv. i sht vid kust och farleder. Deras ålder är ej säkert klarlagd, de äldsta härröra måhända från rätt tidig järnålder (en viss finl. »jungfrudans» är y. än 1723). Deras (ursprungliga) syfte är likaledes oklart. Trol. ha de haft någon rituell uppgift, men sedan har »löpa T.» blivit en lek el. ett spel (ex. från 1565 i Sv. Dagbl. 1921, nr 155, söndagsbil. s. 1). Se närmare Sv. Fornm. tidskr. 3, 225 ff., A. Kjær i Maal og Minne 1914, s. 204 ff., Matthiessen Gamle Gader 22 och cit. litt., om de västsv. J. Alin i Hall. bygdekultur 50 ff. Jfr ock Sahlgren i Sydsv. ortnamnssällsk. årsskr. 1927, s. 24. Labrynten vid nr 1 nämnes av G. Sarauw i Gbgs Jubileumspubl. III, 42.

Trycket ÖÖr.; en äng. — Stm 2, 86. ∞ Efter kattuntrycket (se *T r y c k s l i d e n* s. 165).

Vadräkan, se Bebygg.-n. s. 113.

Varpet ÖKa. — 1765 Db bl. 52, 1774 bl. 276 (»vid den s. k. Pigdantzen»). ∞ Om *varp* se Bd I, 175. Skulle man möjl. kunna tänka på att »varpet» här utgjordes av stenar från tidigare stensättning (labrynt) på Pignedansen bredvid?

***Värmsein** *væsja* ÖKa.; i senare tid namn på en aldunge. — Vässla Stm 2, 22 och på kartan. ∞ Se Bd I, 210 och särsk. s. 65 noten ovan.²⁾

»**Vässla**», se föreg.

Vättnet, se Bebygg.-n. s. 67.

¹⁾ Undantagsvis tycks T. åsyfta en verklig borg (se J. Steenstrup i NoB 1914, s. 37 f.).

²⁾ Då ordet innehåller stammen *varm*, står det nog i en viss motsats till *kallkälla* (s. 190).

REGISTER.

Se Inl. till registren i Bd I.

1. Ortnamnsregister.

De många tillskapade namnen i h. 1 (s. 52 ff.) äro ej upptagna, ej heller bebygg.-n. av typerna *Nordgården*, *Olas** (jfr Registret nr 2), *Spårens* (jfr Registret nr 3), det senare i översstämmelse med Bd I.

<i>Aandal</i> N 89.	Aspkullen 146.	Björkebacken 135.
Agneshgården 1.	Aspängen 174.	Björkemossen 167.
Albertshagen 13.	<i>Aur(a)</i> N 171.	Björke(s)dal 3.
Albostaden 1.	Backared 174.	Björketjärn 131.
Alekärr(et) 1, 167.	Backen 2.	Björkåsen 3.
Alelund 1.	Bagaregården 2.	Björneborg 3.
Alelyckan 1.	Baksandarna 174.	Björnekärr 3.
Alemaden(?) 167.	Bal(l)skär 175.	Björnslyckan 175.
Allmänna vägen 144.	Balsan 175.	Björnslätt 175.
Almedal 77.	Banchagen 2.	Björnås 147.
Almespjällen 174.	Ban(e)liden 146.	Björselyckan 121.
Ambjörns håla 171.	Banemossen 167.	Blackebackarna 147.
<i>Andal(en)</i> 89.	Baneslätten 175.	Blackebanken 147.
Andersgården 101.	Bankeberget 146.	Blekebacken 147.
Anderstorp 1, 60, 70.	Banängen 175.	Bleket 3, 60, 63, 83, 189.
Andsten(?) 146.	Banängshörnet 2.	Blekängen 175.
Annangården 7.	Baracken 3.	Blomsberg 3.
Annebacken 1.	Bastekullen 67.	Blåberget 147.
Anneberg 1, 60, 78, 83.	Bastubrunnen 188.	Blåkullen 147.
Annedal 2.	Bastängen 175.	Blåsut 3.
Anneholm 87.	Batteri(s)backarna 147.	Blåsås 3, 147.
Apan 188.	Bengtstorpet 79.	Bläsan 189.
Apelnäs 2.	Berget 2.	Bläsberget 147.
Ardal 89.	Bergfjäll 147.	Bläsliden 147.
Ardals nabb 139.	Bergsgården 117.	Blöta myst(en) 167.
Ardalsskär 139.	Bergsklyftan 2.	Blöte mosse 167.
<i>Arendal</i> N 89.	Bergsled 144.	<i>Boberg</i> , <i>Boberg(et)</i> 90, 147.
Aronsdal 63.	Bergslätt 2.	Bockeliden 105.
Askebacken 146.	Biskopsgården 100.	Bogärdet 175.
Askelund 187.	Biskopshagen 175.	Bokedalen 3.
Asmundeberg 146.	Biskopstorpet 82.	Bokekullarna 147.
As(s)mundstorp 69.	Bistockebergen 147.	Bokö 140.
Aspegiljan 172.	Bjurslätt 90.	Boltebacken 147.
Aspelycka(n) 174.	Bjälkevik(en) 131.	Bondegärdet 175.
Aspholmen 140.	Bjälkeviksbäcken 135.	Bottnen 175.

- Bracka 3.
 Bracketorget 3.
 Brandringen 175.
 Bran(d)tdala 3.
 Bratteberg 4.
 Bratteklev 147.
 Bratterås 110, 148.
 Breda vägen 144.
 Bredängen 175.
 Brinken 4.
 Bromansstrand 4.
 Bro(r)åsen 147.
 Brotorpet 69.
 Broåkrarna 175.
 Broängen 69, 175.
 Brudaremossen 167.
 Brudefjäll 148.
 Brudkullen 148.
 Brunnebacken 148.
 Brunn(e)hagen 175.
 Brunnslyckan 85.
 Bryggeberget 148.
 Brynekullen 148.
 Bråtemossen 168.
 Bräcke 91.
 Brämaregården 101.
Brämhult 102.
Brämmesås 102.
 Brända berget 148.
 Brända lyckor 175.
 Bränneberget 148.
 Brännemysten 168.
 Buberg 90, 105.
 Buhammar 148.
 Bulevarden 144.
 Bulleråsen 148.
 Burggrevelyckan 175.
 Burgården 4.
 »Bursfjäll» 148.
 Burshäll 90; jfr 148.
 Burås 69, 148.
 Buscks repararebana 9.
 Byxorna 176.
 Bågers hus, håla 69, 172.
 Bång(e)gården 4.
 Båtebacken 148.
 Båtekullen 148.
 Båtekullsdammen 131.
 Båtsmanspinan 135.
 Bäckedalen 172.
 Bäckekrokarna 189.
 Bäckén 4, 7, 51.
 Bäckåkrarna 176.
 Bärbacken 149.
 Bö 59.
 Böbäcken 135.
 Bödelslyckan 28.
 Bodelstrappan 144.
 Bönekullen 123, 149.
 Börjes berg, fjäll 149.
 Börjeshålan 172.
 Börketjärn, -tjärnsbäcken 131, 135.
 Chapmanslyckan 4, 29.
 Chapmans äng 4, 29.
 Christineberg 105.
 Dahlins berg 149.
 Dahlins äng 176.
 Dalarna 84.
 Daldammen 131.
 Daleliden 149.
 Dalen 5.
 Dallyckan 176.
 Dalsiken 168.
 Damkärr 168.
 Dammen 5.
 Dammet 6, 131, 189.
 Dampen 5.
 Danneborg 5.
 Danmemark 176.
Dansarekullen 191.
 Danska gästgivaregården 5.
 Danska vägen 144.
 Danska värdshuset 5.
 Delhuvudet 140.
 Delsjöbäcken 135.
 Delsjö kalv 132.
 Delsjö sand 176.
 Delsjön 131.
 Djupedalen 5.
 Djupet 5.
 Djurgården 6.
 Djurgårdsslätten 6.
 Djurslätt 6.
Dettifoss I 135.
 Diamanten 69.
 Digerhuvudet 140.
 Dikosåkrarna 176.
 Djupa sättet 189.
 Djupedalsbäcken 135.
 Djurgårdsbäcken 135.
 Djurskedet 145.
 Djurås 149.
 Djurängen 176.
 Drankån 135.
 Dunk(e)hallar 149
 Dusterud 6.
 Dymle säv 168.
 Dysik(en) 168.
Dysterud N 6.
 Dysumpen 168.
 Dämnet 6, 63.
 Dättehagen 176.
 Dättesträtten 135.
 Dödingevik(en) 131.
Dömle 168.
 Döplarna? 172.
 Dörrebergen 149.
 Edet 145.
 Ede(t)sån 135.
 Efraimsberg 6.
 Ekedal(en) 6.
 Ekekullen 149.
 Ekelund(en) 6, 187.
 Eken 6.
 Ekeskogen 188.
 Eklanda 6.
 Ekmanstorp 7, 47.
 Ekmsängen 176.
 Ekås(en) 127, 149.
 Eldeberget 149.
 Elva trappor 7.
 Emiliedal 69.
 Eneberget, -kullen 149.
 Ene(r)backen 149.
 Enfaldig(e) backe 149.
 Engelska pålen 189.
 Eriksberg 69, 82, 110.
 Eriksborg 7.
 Erikslund 7.
 Eriksängen 7.
 Exercisheden 176.
 Faktoriet 7.
 Fattighusån 135.
 Fattighusängen 176.
 Femkanten 7, 176.
 Fina hålan 172.
 Finkebacken 135.
 Finkhålet 172.
 Fiskaretorpet 79.

- Fiskeflotten 189.
 Fjällberget 149.
 Fjälledammen 132.
 Fjället 149.
 Fjärås(bergen) 149.
 Flacket 176.
 Flaten 176.
 Flatholmen 140.
 Flatåkrarna 176.
 Flotten 189.
 Flunsås 105.
 Flybergen 150.
 Flygarns Haga 13.
 Flykärr 168.
 Flymossen 168.
 Flågered 150.
 Flåget 150.
 Fogdegården 102.
 Forsbäcken 4, 7, 51.
 Framgården 176.
 Franska tomten 176.
 Fredriksborg 7.
 Fredriksdal 7.
 Fredrikshamn 8.
 Fredrikslund 8.
 Fredsdiket 172.
 Fredås 8.
 Friborg 8.
 Friggetorp 88.
 Frigången 145.
 Friplatsen 189.
 Frälselyckan 177.
 Fräntorp 61.
 Fröjdenborg 8, 49.
 Fulltopp 113.
 Furstenberg 8.
 Furubergen 150.
Fusegård 8.
 Fusegården 8.
 Fyrkanten 7, 150.
 Fyrknappen 150.
 Fåfången 8.
Fåfångskär 8.
 Fågelberget 150.
 Fågelbo 8.
 Fågelkullen 150.
 Fågelkärr(et) 168.
 Fågelmaden 168.
 Fågelås 88.
 Fångliden 150.
 Fåberget 150.
 Färgerås 150.
 Färjenäs 94.
 Färjestaden 93.
 Färjudden 8.
 Fästningen 151.
 Försandarna 177.
 Galgebacken 151.
 Galgeberget 151.
 Galgekrogen 69.
 Galgeledet 145.
 Galterås 151.
 Galterö 140.
 Gamla allén 145.
 Gamla intagan 16.
 Gamla reparebanan 9.
 Gamla slottet 9.
 Gamla trycket 77.
 Gamla varvet 9.
 Gamle byn 9.
 Gamlestaden 9, 34.
 Gamlestadsholmen 140.
 Gamlestadsån 135.
 Gapeberget 151.
 Gapekilen 132.
 Gapeflyckan 113.
 Gapet 113.
 Gatan 10.
 Gatdammen 132.
 Gatebrunnen 189.
 Gatefjäll 151.
 Gateliden 151.
 Gateskärsbåden 140.
 Gatåkrarna 177.
Gautelfr 136.
Gautland 136.
 Geråkrar(na) 177.
 Geteberget 69.
 Getebergsbron? 145.
 Getebergs led 69.
 Getebergsång 70.
 Geteflaten 177.
 Geteryggsberget 151.
 Geteryggen 151.
 Getespjällen 177.
 Gibraltar 70.
Gillsmeden 151.
 Gillsås(en) 151.
 Gisleången 177.
 Gisslefjäll 151.
 Glasbruket 10.
 Glöstorp 117.
 Godhem 10, 26.
 Gotenbrille 142.
 Gravholmen 140, 142.
 Gravstens kulle 151.
 Grimbo 118.
 Grimsberg 10.
 Grimås 85.
 Grindabol 118.
 Grindekulle(n) 151.
 Grindången 177.
 Gropegården 100.
 Gropen 10.
 »Gropis» 100.
 Gropången 177.
 Grottan 10.
 Grytan 140, 177.
 Grytebruket 10.
 Grytgjuteriet 10.
 Gråberg(et) 128, 152.
Gråholmen, -skär 152.
 Gråstensfjäll 152.
 »Gröna läppen» 168.
 Gröna mad 168.
 Gröna mosse 168.
 Gröna viken 132.
 Grönvallen 11.
 Gubbegärdet 177.
 Gubbelyckan 60.
 Gubbero 87.
 Gubbetorpet 60.
 Gula mossen 168.
 Guldkällan 189.
 Gullberg 11 f.
 Gullbergsån 135.
 Gullheden 177.
 Gullkistan 152.
Gullön 11.
 Gungäng 177.
 Gunlamossen 168.
 Gunla säv 168.
 Gunnelegärdet 177.
 Gunnestorp 120.
 Gustavsberg 12.
 Gustavs källa 189.
 Gustavsvik 69.
 Gyltersberg 12.
 Gyntersberg 12.
 Gårda 62.

- Gårdäckran 177.
 Gåsesund 113.
 Gåsevingen 152.
 Gäcks kulle? 152.
 Gäcks källa? 190.
 Gärdesås 152.
 Gärdesångarna 177.
 Göketorp 73.
*Gömm*e 12.
 Gömmet 84.
 Götaber^g 12.
 Götaholm XI.
 Göta lejon 70.
 Göta älv 136.
 Göteborg XI.
 Götelyckan 177.
 Haga 12.
 Hagaheden 177.
 Hag(e)kärr? 168.
 Hagen 12, 13.
 »Hagorna» 12.
 Hags ängar 177.
 Hakelverket 30 ff.
 Halla 13.
 Hall(e)backen 152.
 Hallekrogen 13.
 Hallen 67, 94.
 Hallenberg 13.
 Halsen 177.
 Hammarskullen 152.
 Hamnen 13.
 Hamnevik 132.
 Hampeberget 152.
Hamrekullen 155.
 Hanselyckan 178.
 Hanåsen 152.
 Harås 13.
 Hasselbladska ängen 178.
 Hatten 178.
 Havrekärret 168.
 Hedbäcken 136.
 Hedsik 169.
 Hedvigsdal 70.
 Hedvigslund 13.
 Hedås 13.
 Heleneberg 70.
 Helvetet 13.
 Hemgårdet 178.
 Henriksberg 14.
 Himmelriket 14.
 Hinna 121.
 Hinnebron 145.
 Hinnedammen 132.
 »Hirtholmen» 141.
His N 141.
 Hisingen 140
Hisön 141.
 »Hjortholmarne» 141.
 Hjäl^m 152.
 Hjäl^mängarna 178.
 Hjärtholmen 141.
 Hoberg 14.
 Holkekärr 169.
 Holkekärrsbäcken 136.
 Holken 172, 190.
 Holnbäcken 136.
 Holmespjällen 178.
 Holm 121.
 Holmen 14, 97, 141.
Holmen grä 152.
 »Holstorp» 26.
 Hopahagen 178.
Hopakullen 152.
 Hopås 152.
 Horsekullen 152.
 Horselyckan 178.
 Hospitalsberget 152.
 Hospitalsmossen 169.
 Hospitalstegen 178.
 Huke 123.
 Hukebäck 136.
 Huken 14.
 Hultebacken 152.
 Hultmans holme 141.
 Hultås 14.
 Hundehallen 152.
 Hund(e)hammar 153.
 Hundekärr 169.
Hunden 153.
Hundsås 153.
 Huskullen 153.
 Huvud(et) 178.
 Huvudlåndan 178.
 »Hyggesås» 102.
 Hylta klint 153.
 Hyltan, Hyltorna 188.
 Hyttan 77.
 Hytteliden 153.
 Håberg(et) 153.
 Håkans dal 172.
 Hålan 14.
 Håleberget 153.
 Hålebäck 136.
 Hål(e)gården 190.
 Hålekärr 14.
 Hållängen 178
 Hållängen 178.
 Hårdkocklarna 178.
 Häckåkrarna 178.
 Häggen 113, 178.
 Hälleberget 14.
 Hällås 120.
 Hängekärr(et)? 169.
 Håra, Härån 15, 95, 136.
 Hårekullen 153.
 Hårlanda 14.
 Hårlandabäcken 136.
 Hårlanda tjärn 132.
 Härröd 95.
 Hässlän 178.
 Hässleholmen 141.
 Hässlekilen 132.
 Hässlepussarna 132.
 Hästbacken, -berget 153
 Hästen 153.
 Häst(e)torget 190.
 Hästhagen 16, 79.
 Hästholmen 141.
 Hästkrok 178.
 Häståkrar(na) 179.
 Hästås 153.
 Högarna 153.
 Högatorp 70.
 Höga trappan 16.
 Högberget 153.
 Högdal 172.
 Högeberg(et) 60, 153.
 Höge kulle 153.
 Högelyckan 179.
 Högen 16.
 Högerås(en) 153.
 Högesås 102.
 Höglid 153.
 Högnetorp 16.
 Högneå kern 179.
 Högåkrar(na) 179.
 Högås 154.
 Høhall 154.
 Højden 16.
 Højenberg, -torp 16.

Hökboet 16.
 Hökegården 102, 115.
 Hönekullen 145.
 Hönsdammen 132.
 Hönsebärsliderna 154.
 Hönsestrågen 172.
 Hörkullen 154.
 Hörnberget 154.
 Hörnet 16.
 »Höstholmen» 141.
 Inkekärret? 169.
 Intagan 16, 78, 179.
 Intaget 16, 179.
 Jakobitorpet 60.
 Jakobsdal 86, 123.
 Jakobs skär 141.
 Jakobstorp 60.
 Jannetorp 60.
 Jan Petters källare 190.
 Jan Petters lycka 179.
 Jansgärdet 179.
 Jens' hatt 154.
 Johanneberg 16, 60.
 Johannedal 17, 70.
 Johannesberg(et) 17, 154.
 Johans(s)ons kulle 154.
 »Jonslätten» 27.
 Jonstorp 67.
 Jordfallet 17.
 Jordfallsberg(et) 154.
 Jordfallsliden 154.
 Jordhyttan 17.
 Jordvägen 145.
 Jungfrubacken 154.
 Jungfrustigen 145.
 Jutelyckan 179.
 Juteskrämman 17.
 Jutåkrar(na) 179.
 Jätteberget 154.
 Jättehagen 179.
 Jättekungens grav 190.
 Jättestenen 154.
 Jönsegården 103.
 Jörgenshöjd 17.
 Kaggekrog 18.
 Kaggeledet 145.
 Kaggelyckan 17.
 Kaggens krog, torp 18.
 »Kalföd» 179.
 Kallebäck 63.

Kallens gata, väg 145.
 Kallens plantage 188.
 »Kalleputt» 189.
 Kallfisen? 154.
 Kallkällan 190.
 Kalv(e)kärr(et) 18, 63, 169.
 Kalvemossen 77.
 Kalven 132.
 Kalvgatan 145.
 Kalvås 127, 154.
 Kanalen 136.
 Kanelängen 179.
 Kaponnierängen 179.
 »Kappelyckan» 18.
 Kaptenshusen 75.
 Karlbergs mosse 169.
 Karlsberg 18, 70.
 Karlsborg 18.
 Karls hage 179.
 Karlsro 18.
 Karlstorp 26.
 Kasslerådane 64.
 Katla I 64.
 Katrinedal 18.
 Katrinelund 19.
 Katrineström 19.
 Katrinetorp 19.
 Kattebergen, -berget 154.
 Kattedammen 132.
 Katteliden 154.
 Kattleberg 64.
 Kejsarplanen 179.
 Kettilö 64.
 Kindbouden, -viken 141.
 Kis(s)leberg 64.
 »Kiäls(i)ö» 123.
 Kjellgrens berg 154.
 Klamparegården 19.
 Klara(n) 132.
 Klareborg 19.
 Klare mosse 169.
 Klarögat 133.
 Klasholmen 142.
 Klasängen 19.
 Kleven 77.
 Klinten 20, 37.
 Klintens bana 20, 36.
 Klippan 20, 42.
 Klockaregården 103.
 Klockarelappen 179.

Klockarelyckan 179.
 Kloompansgärdet 179.
 Kloppås 154.
 Klåve backe 154.
 Klåveberget 154.
 Klåvekilen 133.
 Klåvstenarna 155.
 Klåvsten(en) 154.
 Klämman 21.
 Klöven 155.
 Klöveråsen 155.
 Knaltarna 155.
 Knalteberget 155.
 Knalten 129.
 Knektebacken 96, 155.
 Knektedalen 173.
 Knektedalen 173.
 Knektedalen 173.
 Knektedalen 173.
 Knektetorp 77.
 Knipeflåg 155.
 Knipelyckan 21.
 Knippla 142.
 Knipplarna 142.
 Knipplebådarna, -skären 142.
 Knipplehallen 155.
 Knipplekullen 155.
 Knippleskären 142.
 Kobbegården 21.
 Knollen 155.
 Kobberget 155.
 Kobratten 155.
 Kockekullen 155.
 Kohagsängen 21.
 Kohögen 155.
 Koket 21.
 Kolandet 21, 179.
 Kolandstorp 22.
 Kolbacken 155.
 Kol(e)maden 87.
 Kolemossen 169.
 Kommendantsängen 22, 179.
 Kongegården 68.
 Kopparberget 155.
 Kopparås 155.
 Korpberget 155.
 Korsebergen 155.
 Korpås 72.
 Korsebo 22.
 Korsemossen 169.
 Korshög 155.
 Korsklev 155.

- Korsvägen 145.
 Kortedala 22.
 Korvaregården 70.
 Korvetorpet 63.
 Krotången 142.
 Krabbeliderna 156.
 Krabbelyckan 180.
 Krakelyckan 180.
 Kringeläng 180.
 Kringle mosse 169.
 Kristenshamn 22.
 Kristians lycka? 180.
 Kristinas lycka 180.
 Kristineberg 22, 111.
 Kristinedal 22.
 Kristinehamn 22.
 Kristinehög, -höjd 70.
 Kristinelund 23.
 Kristinetorp 127.
 Krokedammen 133.
 Kroken 23, 96, 180.
 Krok(er)åkrarna 180.
 Krokslätt 68.
 Krokslättis damm 133.
 Krokängarna, -ängen 180.
 Kronekullen 156.
 Kronoborg 23.
 Kronäkern 180.
 Kroppedamm(en) 133.
 Krosskullen? 156.
 Kroängen 180.
 Krubbehagen 180.
 Kryssvältorna 180.
 Kråkliden 23, 156.
 Kråkstaden 23.
 »Kråstorp» 70.
 Kulan 82.
 Kulegården 23.
 Kull(e)berg(et) 156.
 Kullebäcken? 137.
 Kulle hall 156.
 Kullen 23.
 Kullingsflaten 180.
 »Kulltoms Berget» 156.
 Kullåker 180.
 Kungsberg 24.
 Kungsgraven 190.
 Kungsladugård(en) 24.
 Kungssten(en) 156.
 Kusten 24.
 Kvarnbäcken 137.
 Kvarndammen 133.
 Kvarn(e)bergen, -berget 156.
 Kvarnekullen 156.
 Kvarnfallet 137.
 Kvarnhallen 156.
 Kvarnhuset 24.
 Kvarntegen 180.
 Kviberg 24.
 Kvibergsbäcken 137.
 Kvibergsdal 34.
 Kvibergsnäs 25.
 Kvibäcken 137.
Kville 137.
 Kvillebäcken 96, 137.
 Kvillediket 137.
 Kvillegropen 137.
 Kvillen, Kvillerna 137.
 Kvin 113.
 Kyrkekullarna 156.
 Kyrkogårdsholmen 142.
 Kyrkåkrarna 180.
 Kyrkås 72.
 Kyrkängen 180.
 »Kåkekiäret» 23.
 Kålgården 180.
 Kålgårdsbäcken 26.
 »Källandstorpet» 22.
 Kålltorp 70.
 Kålltorps apa 188.
 Kålstorp 26.
 »Kåläckra» 180.
 Källan 26.
 Källaren 26.
 Källarebacken 26.
 Källaretomten 26.
Källebacka 64.
 Källebacken 26, 156.
 Källebergen, -berg(et) 26, 85,
 156.
 Källebergs skorsten 157.
 Källekärr 169.
 Källestad 26.
 Kålltorpet 85.
 Käringejorden 180.
 Käringmossen 169.
 Käringås 157.
 Kärlsstig 145.
 Kärra 73.
 Kärra bäck 137.
 Kärralund 73.
 Kärra tjärn 133.
 Kärrret 26.
 Kärrlåndan 180.
 Kärrsåker 180.
Kättebacka 64.
 Kättils mosse 169.
 Kättilsröd 123.
 Kölnås 157.
 Köpmansängarna 181.
 Ladubrunnen 190.
 Laduflaten 181.
 Laggen(?) 26.
 Lagmanshagen 181.
 Landala 69.
 Landgångsängar 181.
 »Landkullen» 157.
 Lappeberget 157.
 Larshyttan 153.
 Larstorpet 83.
 Leda maden 169.
 Ledet 77.
 Ledslyckan 181.
 Ledsåker 181.
 Ledsängen 181.
 Lenas torp 99.
 Leontinedal 27.
 Leran 169.
 Lerbalsorna 181.
 Lerbräcken 6, 27.
 Lergravsberget 157.
 Lerlyckan 181.
 Lersik 170.
 Lerskallorna 181.
 Lerungarna 181.
 Letsegården 103.
 Levgrens äng 181.
 Lid 1.
 Lideråkrarna 181.
 Liedstrands berg 157.
 Liljedal(en) 27.
 Lilla berget 157.
 Lilladäljan 173.
 Lilla Helvetet 82.
 Lilla Säveån 139.
 Lillerhuvudet 181.
 Lillflaten 181.
 Lillkullen 157.
 Lillön 142.
 Lindbergsholm 98.

Linderäckran 181.
 Lindevik 133.
 Lindholmen 96.
 Linevältorna 181.
 Liseberg 27.
 Ljungfjäll(et) 157.
 Ljungkullen 157.
 Ljungskär 142.
 Ljungslätt 27.
 Ljungspoleberget 157.
 Ljungås 157.
 Loftsåkrarna 181.
 Loppetorpet 27, 70.
 Lorensberg 27.
 Lorthammen 133.
 Lottelund 108.
 Lundakällan 190.
 Lundby 99.
 Lundoberget 157.
 Lundehagen 181.
 Lundelyckorna 181.
 Lunden 74.
 Lund(s)backa 28.
 Lundsberg 28.
 Lundströms äng 181.
 Lundåkrarna 182.
 »Lunna Torp» 75.
 Luntantu 57.
 Luntertun 58.
 Lustgården 28.
 Lyckan 28.
 Lyckebacken 157, 182.
 Lyckebacken 137.
 Lyckeflaten 182.
 Lycketorp(en) 67.
 Lyckåkrarna 182.
 Lyckäckran 182.
 Lägersås(en) 157.
 Långebergen, -berg(et) 157.
 Långedalen 173.
 Långefjäll 157.
 Långekärr 170.
 Långemossen 28.
 Långemysten 170.
 Långevatten 133.
 Långevältorna 182.
 Långjorden 182.
 Långkullen 157.
 Långvägarna 182.
 Långåsarna, -ås(en) 157.

Långängshaget 182.
 Lägret 28.
 Läkesbacken 157.
 Länsmansgården 103.
 Länsmansslätten 182.
 Löndala 28.
 Lövängen 28.
 Madberget 158.
 Madbäcken 137.
 Madgropen 137.
 Madskintorna 182.
 Magnered 87.
 Majberget 28.
 Majbukten 29.
 Maj(e) nabbe 29.
 Majlyckan 29.
 Majorna 29.
 Majviken 32.
 Malmgården 33.
 Malmgårdsängen 33.
 Mandriftet 158.
 Margreteberg 33.
 Margretedal 70.
 Margretelund 60.
 Margretetorpet 79.
 Maria sjö 133.
 Marieberg 28, 33.
 Mariebäck 33.
 Mariedal 34.
 Mariedam 34.
 Marieholm 34.
 Marielugn 34.
 Marielund 34, 61.
 Masthugget 34.
 Medås 158.
 Melins äng 29, 35.
 Mellanberget 158.
 Mellangärdet 182.
 Mellomekullen 158.
 Missunna(n) 190.
 Misten 170.
 Mjölkebacken 158.
 Mjolk(e)hagen 182.
 Mose backe 158.
 Mossbankarna 158.
 Mosseberg(et) 158.
 Munkas röv 173.
 Munkebo 35.
 Mnnkebäcken 137.
 Munkedalen 35, 173.

Munkhålan 173.
 Munke-Jons krog 35.
Mus- 142.
 Musskär(en) 142.
 Myckle hed 182.
 Myntlyckan 182.
 Myr(e)kärr 120.
 Myrevik 133.
 Månsarebacken 158.
 Månsholmen 142.
 Månstorp 88.
Mårtabo, -torp 182.
 Mårtelyckan 182.
 Mårren 144.
 Möndalsån 137.
 Mörka vrån 190.
 Mörkedalen 173.
 Mörtekullen 158.
 Nabbelyckan 182.
 Nabbåkrar 182.
 Nain 61.
 Nattmansheden 182.
 Nedlyckorna? 77.
 Nejljkorna 77.
 Nilssons berg 158.
 Nilstorpet 83.
 Nordviken 111.
 Nordvästra passagen 35.
 Nordås? 35.
 »Noringe» 124.
 Norra liden 158.
 Norrhögarna 158.
 Norum 124.
 »Norunge» 124.
 Nya allén 145.
 Nya damm 133.
 Nya Haga 13.
 Nya Intagan 16.
 Nya Intaget 16.
 Nya Lödöse 35.
 Nya reparebanan 36.
 Nybygget 36.
 Nyfika(n) 36.
 Nylyckorna? 77.
 Nyländet 70, 182.
 Nylödöse å 138.
 Nylöse fäste 36.
 Nyttan 37.
 Nälåsen 35.
 Näterås? 158.

Näbbhall 158.
 Näbborna 182.
 Näres- 71.
 Näset 79.
 Nästvägen 145.
 Nöteklev 158.
 Odenssvale bäck 138.
 Olivedal 37.
 Oljekvarnen 37.
 Olovsdal 70.
 Olovstorp 70.
 Olskroken 37.
 Olstorp 37.
 »Omna» 174.
 Ornebäcken 138.
 Ormeslätt 182.
 Ormsnäs 167.
 Ormsås 167.
 Oskarsdal 37.
 Otterhällan 159.
 Otters klint 37.
 Oxebratten 159.
 Oxhagen 38.
 Oxlandet 182.
 Palmetorpet 115.
 Paradiset 38.
 Parlamentan 191.
 Pass up 79.
 Pavillon 39.
 Persegården 80.
 Perstorpet 67.
 Petersberg 38.
 Petersborg 38.
 Pignedansen 191.
 Piggsten(en) 159.
 Piggvassestenen 159.
 Pilegården 105.
 Pilevallen 182.
Pinan 135.
 Pinsten(en) 142.
 Piparebostället 60.
Pjuksten 159.
 Porsfjäll? 159.
 Prissekrogen 38.
 Proppedammen 133.
 Prostens äng 182.
 Pryssekrogen 38, 40.
 Prästekrogen 40.
 Prästvägen 145.
 Prästås 159.

Puestegaard D 39
 Pusslas håla 39, 173.
 Pustervik 39.
Puste(r)vig D 39.
Pustevik 39.
 Putsegården 103.
Pyksten 159.
 Påsehäll? 159.
 Påskeldsberget 159.
 Påvelund 39.
 Pölen 40.
 Pölsebo 107.
 Qvidingstorp(en) 62.
 Ramberget 159.
 Ramla 40.
 Ranbergen, -berget 159.
 Randal(en) 83.
 Randen 160.
 Ran(d)gården 182.
 Rangel(s)torp 87.
 Ranhögen 83.
 Rantorp(et) 83.
 Ranängen 183.
 Rebbas lid 40.
 Redars håla 173.
 Redberg 40.
 Redulvs håla? 173.
 »Rels hohle bergget» 67.
 Reparebanan 9, 36.
 Repslagareberget 160.
 Ribbingstonten 183.
 Riggberget 160.
 Ringeberg(et) 160.
 Rings håla 67.
 Risholmen 143.
 Rishög 160.
 Risås(berget) 41.
 Risäng(en) 183.
 Rivieret 138.
 Rivö fjord 133.
 Rolken 170.
 Rolkorna 170.
 Rosenberg 40.
 Rosendal 84.
 Rosengård 40.
 Rosenlund 188.
 Rudedammen 133.
 Rumpen 183.
 Runberget 155.
 Runnberget 160.

Rutorna 183.
 Ruttenviken 133.
 Rya nabb(e), skog 107, 143.
 Rydsbäcken 138.
 Ryet 40.
 Ryssjudden 143.
 Rys(s)ås(en) 41.
 Råbockeberget 160.
 Råbockedal(en) 173.
 Råbäcken 138.
 Rågskär 143.
 Råstensbackar 160.
 Råttedammen 133.
Råbbe, *Råbbekärr* 170.
 Ränneliden 160.
 Rännesten(en) 160.
 Råppehakeberget 160.
 Råvebacken 160.
 Råvedammen 134.
 Råvekullen 160.
 Råvås 160.
 Röda liden 160
 Röda sten(en) 37, 41, 160.
 Röдавiken 134.
 Rödjan 107.
 Röhssens backe 160.
 Rökan 41.
 Rönnen 42.
 Rör 170.
 Rörkärr 170.
 Rörmaden 170.
 Rörmossarna 170.
 Rörmynnen 170.
 Rörskär(et)? 143.
 Rörspjällen 183.
 Rörstyecket 183.
 Rörängen 183.
 Röseberg(en) 161.
 Rös(e)kärr? 170.
 Rösemaden 170.
 Rös(er) 160.
 Rös fjäll 161.
 Rövarkulan 174.
 Rövvarsidan 161.
 Sandarna 42, 183.
 Sandbacken 42.
 Sandgropgiljan 173.
 Sandhålan 73, 82, 173.
 Sandkull(e)bergen 161.
 Sandskedesäng 183.

- Sandtången 143.
 Sandvik(en) 90, 111, 134.
 Sandvältorna 183.
 Sannegården 108.
 Sareberg 42.
 Seg(e)lora 63.
 Sejländ 184.
 Sexåkrarna 183.
 Sibirien 183.
Sigglanda 184.
 Sigland? 183 f.
 Sikesdammen 134.
 »Sikleberget» 162.
 Sillmansstrand 42.
 Silverkällan 191.
 Simons undantorp 125.
 »Sinkhuset» 191.
 Sista styvern 46.
Sjun-, *Sjunna-* 113.
 Sjöbo 74.
 Sjögerås 170.
 Sjöhamnen 42.
 Sjöharberget 42.
 Sjökullen 161.
 Sjöstenen 161.
 Sjöviken 134.
 Skabban 184.
 Skalebacken 161.
 Skallan 134.
 Skalle damm 134.
 Skansebacken 161.
 Skanselyckan 184.
 Skansen 42, 90.
 Skanslid 161.
 Skansängen 184.
 Skarpe kulle 161.
 Skarvik 111.
 »Skata» 42.
 Skatebo 42.
 Skatås 73 f., 161.
 Skedesåkern 184.
 Skedesäckran 184.
 Skedeåkrarna 184.
Skenareiden 163.
 Sketås 161.
 Skiftesvägen? 146.
 Skiljostenen 43.
 Skillnaden 61.
 Skillnadsbergen 161.
 Skinhälla 125.
 Skinnareklippan 20.
 Skinnsäcken 143.
 Skintan 184.
 Skintekullen 161.
 Skogen 43.
 Skoglunds lyckor 184.
 Skogsledet 43.
 Skojarebacken 161.
 Skomakarebacken 161.
 Skomakaregården 101.
 Skomakarelyckan 184.
 Skorsten, se Källebergs skorsten.
Skottan, *Skotten* 184.
 Skottelyckan 184.
 Skräddaregrinden 146.
 Skräddaregården 184.
 Skräddarelyckan 184.
 Skräppe(kärr) 43.
 Skultåkrarna 184.
 Skunkebackar(na) 161.
 Skvaleberget? 161.
 Skyttlekullen 118, 161.
 Skådeplatsen 44.
 Skålmekärr? 73.
 Skår 44, 75.
 Skäddeskär 143.
 Skäl(e)backen 161.
 Skäleberget (-bergen) 162.
 Skälesten 162.
 Skällersbacken 162.
 Skändla 125.
 Sköljesten(arna) 111.
 Skövde 44.
 Slackorna? 173.
Slevarna 140.
 Sleven 184.
 Slintin 44.
 Slottslyckan 184.
 Slottsskogen 47, 188.
 Slottsskogsbacken 138.
 Slottsängarna 184.
 Slutet 44.
 Slängen 113.
 Slätta damm 134.
 Slättebackar 184.
 Slät(t)ebacken 162.
 Slät(t)eberget 162.
 Slättekilen 134.
 Slätten 44, 90.
 Slät(t)hult 44, 188.
 Slät(t)ås 162.
 Smala hals 191.
 Smala vägen 146.
 Smalsund 134.
 Smedjeberget 162.
 Smedjegården 103.
 Smedjelyckan 185.
 Smedjetorpet 44.
 Smed(s)lyckan 185.
 Smedsmossen 171.
 Smed(s)spjällen 185.
 Smedstomten 185.
 Smedstorpet 60 f., 79, 84.
 »Smedzwikan» 134.
 Småjorden 185.
 Småkullarna 162.
 Småstyckena 185.
 Smörhålet 134.
 Smörhögen 162.
 Smörkullen 162.
 Smörslottet 78.
 Snappa? 138.
 Snappeberg 162.
 Snappedammen 134.
 Snappekullarna 162.
 Snappemaden 170.
 Snareberget 162.
 Snurrebäcken 138.
 Snäckebergen 162.
 Snäckekullen 162.
 Snäckemossen 171.
 Snäckhagen 185.
 Sofieberg 44.
 Sofielund 44.
 Sollid(en) 44.
 Spekeberget 162.
Spekeröd 162.
 Spelemans åkrar 185.
 Spelmanskullen 163.
 Spetaln 14.
 »Spettan» (Spättan) 14.
 Spjällen 185.
 Springarebacken 163.
 Sprängkullen 163.
 Stadsgruppen 10.
 Stadstjänareholmen 143.
 »Staketorpet» 74.
 Stalleberg 163.
 Stampelyckan 185.

- Stampen 45.
 Stationsberget 163.
 Stavsten(en) 163.
 »Stecksåhs» 163.
 Stegekullen 163.
 Stenbroåkern 185.
 Stenbroängen 185.
 Stenhult 45.
 Stenhyddan 45.
 Stenkleven 45.
 Stenklyften 45.
 Stenliden 163.
 Stenlyckan 185.
 Stenrösåker? 185.
 Stensberg 45.
 Sten(s)fjäll(et) 163.
 Stentå 185.
 Stenvik 134.
 Stenvägen 146.
 Stigberget 45.
 Stigen 146.
 Stillestorp 112.
 Stockås 163.
 Stolfersstigen 146.
 Stora berg 163.
 Storadäljan 173.
 Stora heden 185.
 Storebacken 45.
 Store bäck 138.
 Store hög 163.
 Storeknalten 163.
 Store vette 191.
 Storflaten 185.
 Storön 143.
 Stridsberget 45.
 Stripäng 185.
 Strupedal 173.
 Strupehals 173.
 Strupen 173.
Strättebäck 138.
 Strätten 138.
 Strömsberg 94.
 Strömsholmen 143.
 Ströms slätt 185.
 Strömsund 134.
 Strömsundsholmen 143.
 Strömsundshäl 134.
 Strömsundsskär 143.
 Stubb(e)hagen 45, 185.
 Stubbeskrogen 46.
 Stubbe(s)ledet 46.
 Stugan 163.
 Stuguberget 163.
 Stugufjäll 163.
 Stukelyckan 185.
 Stuvorna 185.
 Stytingarna 185.
 Styttorna 186.
 Styvern 46.
 Stängedalen 173.
 Stänget 191.
 Suckallén 146.
 Sumpåkern 186.
 Sundshagen 46.
 Sundsmarken 46.
 Susandet 138.
 Svaleberget 161.
 Svalebo(et) 47, 99.
 Svanbäcken 47.
 Svarta stenen 163.
 Svartedal(en) 173.
 Svarte mosse 171.
 Sveaborg 47.
 Svedsmossen 171.
 Svedsviken 134.
 Svedås 163.
 Svegen 188.
 Svens håla 173.
 Svens lund(e) 188.
 Svenstorp(et) 7, 47, 83, 91.
 Svensåkrarna 186.
 Svens äng 186.
 Svinberget 164.
 Svindalen 173.
 Svin(e)kärr 47.
 Svinemossen 171.
 Svingeln 47, 186.
Svingelporten D 48.
 Svinhallen 164.
 Svåre mossen 171.
 Svälgen 138.
 Svängen 113.
 Synnered 112.
 Syrhåla(n) 113, 174.
 Syringen 48.
 Syr(u)hålla? 174.
 Sägdammen 134.
 Säg(e)berget 164.
 Säggården 48.
 Säggladsängen? 186.
 Sägeledet 48.
 Sågen 51.
 Sågson 146.
 Sågängen 48.
 Såggen 171.
 Sänkvarvet 48.
 Sänkverket 48.
 Såveberget 164.
 Såve damm 134.
 Såvenäs 78.
 Såvenäs' bäck 138.
 Såverna 96.
 Såveån 139.
 »Såvo» 164.
 Sö(d)hallen 111.
 Sö(d)hallsberget 111.
 Sö(d)kärr 90.
 Södra liden 164.
 Södkär 143.
 Sörhögarna 164.
 »Taksjär» 113, 143.
 »Tamma(e)n» 171.
 Tanda 139.
 Tanddal(en) 174.
 Tandås 164.
 Taska, Taskorna 174.
 Tavlan 191.
 Tegelbruksberget 164.
 Tegel(bruks)ängen 49, 61, 186.
 Tegelhovet 49.
 Tillfällen 92 f.
 Timmerdalen 174.
 Timmerås 164.
 Tingvall 81.
Tissås 164.
 Tistelås? 164.
 »Tistölt(s) kulle» 164.
 Tjuvhålan 174.
 Tjuvkistan 143.
 Tjuvskåran 164.
 Tjällerås 164.
 Tjörbostaden 75.
 Tockskär 143.
 »Tofsbergen» 165.
 Toftedalen 174.
 Toftedammen 134.
 Toftekulla 128.
 Toftängarna 186.
 Tolered 115.
 Tolered grind 146.

- Tolered(s)ås(en) 165.
 Tollesång(en) 186.
 Tomtegubbeberget 165.
 Tomtehagen 186.
 Tomterna 84.
 Torbjörns kulle 165.
 Torbjörnstorp 49.
 Toresberg 49.
 Toresbo 49.
 Toresrud 49.
 Torgels lycka 186.
 Tornberg 49.
 Tornhålan 174.
 Torp 79.
 Torpa 80.
 Torpa Kulorna 82.
 Torpareängen 186.
 Torsholmen 144.
 Torsskåret 144.
 Torvmossesjön 134.
Tot(e)-, Tott- 165.
 Tothallen 165.
 Tranmans ränna 139.
 Trehörningen 186.
 Trekanten 49, 186.
 Tresnipen 186.
 Trindesten 165.
 Trojenborg (o. d.) 49, 192.
 Trollspisen 165.
 Trycket 192.
 Trycksliden 165.
 Trädgården 49.
 Trädgårdsbacken 50.
 Trädgårdsmästaretorpet 50.
 Träl(l)eborg 50.
 Trätebacken 91.
 Trätekärr 91, 171.
 »Tun» 60.
 Tunnedalen 174.
 Tuve 127.
 Tuve damm 134.
 Tvillingarna 186.
 Tvårsås 165.
 Tyggårdsstycket 186.
 »Tysktt Öls Kullan» 164.
 Tåberget 165.
 Tådammen 134.
 Täflåget 165.
 Tån 60.
 Tånge bäck 139.
 Tånge lund XVI.
 Tången 128.
Tännö 139.
 Ugglebacken 139.
 Ugnarna 174.
 Ulriceberg 50.
 Ulvegraven 116.
 Ulvekullen 165.
 Ulvereberget 165.
 Ulveröd? 165.
 Ulvstorp 50.
 Underås 82.
 Unnered 128.
 Urd-? 165.
 Utby bäck 139.
 Utsikten 166.
 Vadeberget 166.
 Vadhammar 166.
Vadhammeren N 166.
 Vadräckan 113.
 Vadstaden 134.
 Vaktekullen 166.
 Vakttorpet 79.
 Valeberget 166.
 Valen 166.
 Vallbrottet 186.
 Vallen 50.
 Valskär? 144.
 Valås(en) 166.
 Varpen 186.
 Varpet 192.
 Varpåkrar(na) 186.
 Vasaberget 166.
 Vassbottnen 135.
 Vassnöden 50.
 »Veddeboda» 116.
 Vederlagsstycket 187.
 Venebacken 166.
 Vetteberget (-bergen) 166.
 Vetterholm 87.
 Veterssvik 111.
 Vidkärr 83.
 Vidkärrsbäcken 139.
 Vikbåden 144.
 Vikfjorden 135.
 Viken 50.
 Vilhelmsberg 83.
 Vilhelmsholm 144.
 Viloplatsen 50.
 Vinberget 164.
 Vintorp(et) 70.
 Vita mårren 144.
 Vite knut 51.
 Vädersågen 51.
 Vägåkers-, -åkrarna 187.
 Värmseln 65, 192.
 »Vässla» 65, 192.
 Västerberget 166.
 Västerhed 51.
 Västra Haga 13.
 Västra heden 187.
 Vätter(s)bäck 4, 7, 51.
 Vättneberget, -bergen 166.
 Vättnemossen 171.
 Vättnet 67.
 Vättneåkrar(na) 187.
 Vävelyckan 187.
 Yngnäs 144.
 Åbogården 103.
Åbo hundar 153.
 Åkanås? 167.
 Åkareheden 187.
 Ånängen 187.
 Ånäs 51.
 Årsfjäll 167.
Årsnäs, -ås 167.
 Åsebergen 167.
 Åslyckorna 187.
 Åsåkrarna 187.
 Älghult 51.
 Älmelyckan 187.
 Älveråkrarna 187.
 Älvhålan 174.
 Ängeledet 52.
 Änggården 84.
 Änggårdstorpet 85.
 Älvsborg 36, 51, 144.
 Älvsborgsfjorden 135.
 Älvsborgs (Kungs)ladugård 24.
 Ängeberget 167.
 Ängkullarna 167.
 Ängslappen 187.
 Ärledammen 135.
 Ärlis 135.
 Äspelund(en) 188.
 Ättarebacken 167.
 Ättebacken 52.
 »Öfrekiäret» 171.
 »Ölkvärnen» 37.
 »Önneröd» 128.

Öpestorp 65.	Örndalen 174.	Östra heden 187.
Ör(a)? 139.	Örnekilén 171.	Östra kärr(et)? 171.
Ören 171.	Örnkullarna 167.	Överstens äng 187.
Örgryte 85, 171.	Österbergen 167.	Överås 87.
Örgrytebäcken 139.	Östers backe 52.	Överåslund 83.
Örnberget 167.	Östra Haga 13.	

2. Personnamnsregister.

Sådana namn som icke exemplifiera det i orten inhemska namnskicket, ha uteslutits.

Agnes 1.	Helge 71.	Næridh 71.
Ambjörn 171.	Hög(h)ne 16.	Ragvald 109.
A(r)ndor 101.	Ingeborg 119.	Rangela 87.
Arne? 89.	Ingrid 122.	Rasmus 119.
Aron 63.	Jan 126, 179.	Redhar? 67.
Arvid 84, 118.	Jens 154.	Redhulv? 67.
Asmund 69, 146.	Jepp 59.	Sigbrand, Si(g)brant 68, 74, 106.
Assar 68.	Jo(e)n 6, 115, 126.	Sjunde 113.
Björn 81, 121, 175.	Jöns 103.	Skotte(?) 184.
Bodhgér 69.	Kedel 65.	Tolle 186.
Brynte 98, 108, 110.	Kobbe 21.	Torbjörn 49, 119, 165.
Börje 14, 78, 149?, 172.	Kole 23, 71.	Tord 115.
Esbjörn 76, 101.	Kristian 118, 180?	Tore 49.
Fikke 99.	Küle 23, 71.	Torgils 186.
Frigge? 88.	Käll 169.	Torkel 75.
Frände 61.	Kät(t)il 124, 169; jfr Kedel.	Truls 65.
Gisle 151?, 177.	Levin(ius) 98.	Ulv 50.
Glöðir 117.	Magne? 87.	Ulve? 165.
Grinde? 118.	Margret 6.	Unne Unn(a)? 128 f.
Gunhild 168.	Måns 3, 88, 115, 119, 142,	Är(n)vid 117.
Gunnela 168, 177.	158.	Örn? 89.
Halvard 84.	Mårte 182.	

3. Register över öknamn, vedernamn och personliga bijnamn.

Bagge 5.	Jute 101.	Püse?
Bänge 60.	Kagg(e) 18.	Pussla 39.
Draggen 105.	Kobbe 21.	Pölse? 107.
Färdig 126.	Kong(h) 68.	Stamparn 115.
Groppe 100.	Krabbe 180.	Stubben 46.
Gäck? 190.	Munka 173.	Surkokarn 70.
Göke(?) 73.	Munke-Jon 35.	Travarn 105.
Hårfattig 129.	Nykommen 126.	Åbo 104.
Höken 102.	Op 65.	

4. Ordregister.

balsa, v. 175.
 bolt 'boll' 147.
 bullersten 148.
 efterkorn, efterråg 110.
flack, 'stor flat yta' 176.
fluns(a) 'något uppsvällt' 105.
gilja, f. 172.
 grotta 10.
 gänga 'kurtis' 169.
hugge 'hygge' 34.
huk- 123.
 hytta, f. 153.

klampare 19.
 koland 21.
 kryss 'härs och tvärs' 180.
 kråkfötter (en ört) 27.
kwill, f. 137.
lera, f. 'lerig strandmark' 169.
 läkesblacka, f. 157.
nabbing 'udde' 181.
 näbba, f. 'mindre näs; grädd-
 snipa' 182.
 planka, v. 34.
pus- 'pussighet' 104.

rabb(e), m. 170.
 skunke, m. 161.
 skäl-ler 162.
 slack, adj. 'sank'? 173.
 snappas, v. 'kappas, tävla' 170.
snip 'snibb' 186.
speketrapp 162.
sätt, n. 'plats där man »sät-
 ter» fiskredskap' 189.
 tå, m. 165.
utspeka, f. 162.

5. Register över adliga (eller furstliga) och borgerliga släkter som ägt jord eller bott inom häradet.

Eftersom vid sammanställningen av de historiska notiserna i detta band, redan förut i tryck meddelade fakta i allmänhet icke medtagits annat än i form av hänvisning till denna tryckta litteratur, ha ingalunda alla ägare eller åbor blivit i texten nämnda, och återfinnas då icke heller i registret. Personer (eller släkter) som icke spelat annan roll i samhället än att ett visst ortnamn bildats på familjenamnet, upptagas i regeln icke heller.

v. Ackern 122; jfr 74.
 Adlercrantz 108.
 Ahlström 183.
 v. Aken 42, 74.
 Alander 106, 112.
 Algerus 94, 107.
 Almroth 2, 49.
 Alströmer 17, 23.
 Amija 45, 54, 92, 117.
 Anckarcreutz 62.
 Andersson 49, 76, 120.
 Ankarhjälm 97, 118, 125 f.
 Ankarstierna 107.
 Appelboom 91, 116.
 Arfvedsson 111.
 Arfwidsson 33.
 Arfwidsson 41 f.
 Arnoldson 26.
 Aschen 2, 15.
 Aurell 45, 81.
 Bagge 20, 27, 29, 49 f.
 Balck 93.
 Bask 100.
 Bauer 67, 71 f., 108.
 Beckman 29, 77, 83.
 Beijer 29.

Belfrage 103 f.
 Benzelius 110.
 v. Bergen 2.
 Bergengren 59.
 Bergman 3.
 Bergwall 44.
 Bernström 42.
 Bertold 117.
 Bethander 49.
 v. Betz 108.
 Bilde 89.
 Bilovia 38.
 Biörck 3.
 Bjelke 116.
 Blidberg 80.
 Blix 15, 17, 20, 78, 81.
 Blåmgren (Blomgren) 24.
 Bock 104, 117.
 Boëtius 81.
 Boman 3.
 Bonander 5.
 Bonilla 2.
 Borgert 42.
 Boström 106.
 Brandt-Anckarcreutz 62.
 v. Brandten 98.

Brask 120.
 Bredberg 15 f., 17.
 Breidh 110.
 Bremberg 37.
 Bressander 16.
 Briessman 33.
 Broberg 49.
 Broddelius 33.
 Broman 65 f.
 Brulin 62.
 Brunius 86.
 Brunnus 127.
 Bruns 57.
 Busck 9, 108, 111.
 Busk (Busch) 98.
 de Buur 4.
 Bygren 47, 60.
 Bänge? 4.
 Bäfverfelt 59.
 Böcker 25.
 Börjesson 62, 122.
 v. Börstell 109.
 Cahman 19.
 Campbell 78.
 Carlberg 74, 79, 83, 87.
 Carlsson 19, 27, 50.

- Carlström 41.
 Carnegie 9, 20, 21, 36.
 Cavallin 86.
 Cederflycht 81.
 Cederström 120.
 Celsing 92, 94, 107.
 Chalmer 14.
 Chaman 41.
 Chapman 4, 14, 19.
 Claesson 21.
 Clampert 101.
 Classon 92.
 Colliander 4.
 Coopman 45, 77.
 Corneliussön 97, 107, 109.
 Cronacker 92 f., 107, 112.
 Cöhler 76.
 Dahlgren 51.
 Dahlin 6, 17, 45.
 Dahlström 42.
 Dejenberg 26.
 Dellinghusen 117.
 Dickson 33, 87.
 Dijkman 21.
 Douglas 109, 122.
 Drake 75.
 Dücker 100, 110, 122.
 v. Döbeln 122.
 Edberg 112.
 Edenberg 71.
 Edenhjelm 33.
 v. Egmont 62.
 Ekerman 17.
 Ekestubbe 121.
 Eketrä 106.
 Ekman 10, 22, 25, 41 f., 86,
 116, 122.
 El(c)king 103, 109.
 Elgfooth 76.
 El(l)ers 59.
 Eneroot 72.
 Engström 33, 90.
 Eriksson, Magnus, konung 25,
 97.
 Esbjörnsson 89.
 Falck (Valck, Valk) 41, 74.
 Faust 120.
 Feigel(l) 104, 110.
 Fleming 101.
 Floor 108.
 Florander 86, 100, 127.
 Flygare 13.
 Folker 94.
 Forsberg 33.
 af Forselles 26, 43.
 Frick 85.
 Frisk 84.
 Fürstenberg 18.
 Gadd 33.
 Gadde 110.
 Gadelius 66.
 de la Gardie 127.
 Gathenhielm 9.
 v. Gerdes 45.
 Gerndt 37, 71.
 Gibson 51.
 Giesen (Gijsen) 97, 108 f.
 Gjers 75.
 Gonander 90.
 Graffman 3.
 Grill 34.
 Gripenstedt 79.
 Grubb 23.
 Grupendal 99.
 Grönbom 85.
 Grönvall 67.
 Gyllenclou 95, 113 f.
 Gyllenskruv 71.
 Gyllenstierna 81.
 Habicht 34.
 Hagberg 39.
 Hahr 41.
 Hallberg 96, 120.
 Hallbäck 8.
 Hallenberg 28.
 Hamilton 66, 91, 104.
 Hasselblad 2, 41.
 Hedin 4.
 Hedlund 91.
 Hedman 18.
 Helling 122.
 Hellström 115.
 Hilken 110.
 Hindersson 20.
 Hising 92.
 Hjelmberg 49.
 Holm 96.
 Holmström 28.
 Holstein 14.
 v. Holten 34.
 Horn 79.
 Hultman 141.
 Hübner 106.
 Håkansson 105.
 Håkonsson 61.
 Håkonsson, Håkon, konung 97.
 Hällender 93.
 Hård 103 f., 117.
 Hæger 18.
 Hæg(g)ren 56.
 Hæggström 75.
 Höglund 20.
 Högstedt 16.
 Hök 16.
 Hörbeck 182.
 Höök 102 f.
 Ihre 92, 94.
 Ikorn 120.
 Inokaij 49.
 Insentjerna 92.
 Isachsson 109.
 v. Jacobsson 17, 81.
 Jonsson 18, 33, 46.
 Jürgenson 2.
 Jürgensen 72, 101.
 Jägerskiöld 19.
 Järnschiöld 123.
 Jöransson 72, 74; jfr Jürgen-
 sen.
 Kahl 33.
 Kall 188.
 Karlberg 169.
 Karstedt 98.
 Kinna(i)rt 65, 121.
 Kjellberg 5, 29.
 Kjerrman 12.
 Klint 20, 38, 178.
 Kloo 117.
 Kloopman 67.
 Kollbeck 121.
 Krabbe 66.
 Krummedige 89.
 Kruise 104, 108, 116.
 Kullman 50, 66.
 Lagerström 122.
 Lamberg 19, 27, 76, 110.
 Landberg 7.
 Landgren 5.
 Landin 69.
 Lange 4, 41.

- Larsson 19, 61, 93, 112.
 Leijonhufvud 74.
 Leijonkrantz 116.
 Leijonskiöld 61.
 Lenberg 61.
 Leuhusen 91, 95, 99, 109, 122.
 Levgren 4, 181.
 Libestedt 96.
 Lidman 41.
 Liedberg 76, 92.
 Lillie 71.
 Lindgren 28.
 Lindsten 38.
 Lintzaj 65.
 Lithenius 78.
 Ljungberg 6.
 Loquin 120.
 Lundberg 95.
 Lundenstierna 120.
 Lundström 83, 181.
 Lybeck 108.
 Lübke 71.
 Lydinghielm 71, 123.
 Långström 42.
 Macklier 66, 98, 104, 118, 121,
 125 f.
 Magnusson 63.
 Malm 25.
 Malmsköld 23.
 Mannersköld 32.
 Marshall 42.
 Martensson 33.
 Matssén 115.
 Maule 98.
 Maygren 75.
 Melin 29, 35, 37.
 Mellblad 35.
 Mellenberg 90.
 Mellgren 50.
 v. Minden 59, 66, 76, 108.
 Minten 22.
 Montin 103.
 Möller 75.
 Mörner 103, 122.
 Neustedt 81.
 Nilsson 106, 158.
 Nissen 87, 115.
 Norfelt 79, 91, 95, 113 f., 119,
 175.
 Nor(d)ström 33, 45, 98.
 Olbers 98.
 Olofsson 120.
 Olsson 122.
 Olufsson 93, 96.
 Otterdahl 100.
 Oxenstierna 61, 92, 100, 102,
 109 f., 122.
 Palmcrona 105.
 Parnovius 101.
 Pauli 66, 80.
 Paulin 75, 106.
 Petersén 27.
 Pettersson 24.
 Phrygius 86.
 Plander 108.
 Pommer 110.
 Poppelman 78, 81.
 Posse 89.
 Pretlack 110.
 v. Preutz 38.
 Printz 16.
 Pryss 86.
 Prytz 2.
 Psilander 115.
 Páfvenfelt 39, 66.
 Qviding 62, 81.
 Rahm 62.
 Rambeau 98.
 Ramsay 108.
 Ranke 97.
 Rasch 101.
 Rebba 40, 66.
 v. Reis 63.
 Reuter 108.
 Reuterfeldt 33.
 Ribba, se Rebba.
 Ribbing 6, 71, 78, 92, 110, 122,
 183.
 Ridderfordt 104.
 Riddersvärd 108.
 Roempke 18, 33.
 Roman 81.
 Roos 78.
 Rosenbusch 106.
 Rosengren 40.
 Rot(h)enhan(e) 93, 112.
 Rotvall 67.
 Rundberg 8.
 Rydell 105.
 Ryder 56.
 Rytter 32.
 Röhl 61.
 Röhss 160.
 v. Sack 68, 105.
 Sahlgren 23.
 Salfält 104.
 v. Saltza 91, 116.
 Sannegård 13, 110.
 Santesson 2, 18, 115.
 Sax 76.
 Schajj 8.
 Scharp 62.
 Schening 101.
 Schierman 120.
 Schildt 103.
 Schiller 28.
 Schröder 37, 100.
 Schuman (Schurman) 108.
 Schutz (Schütz) 29, 33, 48,
 50 f., 76, 90, 98.
 Schönfeldt 2.
 Schönov 19.
 Seth 79.
 de Silentz 51.
 Silfversköld 27.
 Silfverström 108.
 Siltman 42.
 Sinclair 91, 104.
 Sixtus 72.
 Skipping 122.
 Smitt(er) 72, 76.
 Sneckenberg 94.
 Spaak 22.
 Sparre 80 f., 101, 120.
 Spar(r)man 92 f.
 Staf 98, 110.
 Stake 89, 103.
 Stare 10.
 Stenbock 7, 68, 105.
 Stiernman 112.
 Stiernsköld 24.
 Stjernecreutz 126.
 Strusslycht 76.
 Ström 15, 17, 44.
 Stähle 61.
 Stålhandske 98, 103, 105 f.
 Svalin 92, 94, 116.
 Swebilius 2.
 Svensson 33, 107.
 Swensson 4, 29, 41.

Sylwan 18.
 Söderling 50.
 Tham 34.
 Thelin 72, 107.
 Thijsen, se Ankarhjem.
 Thornton 62, 68, 83.
 Thott 119.
 Toander 95.
 Tontin 29, 33.
 Torinius 92, 116 f., 127.
 Tranchell 41, 98.
 Troilius 16.
 Tulin 29.
 Uddesson 9.
 Ulfsparre 33, 66, 80 f.
 Ungewitter 10, 42.
 v. Ut(h)fall 51, 62, 78, 98,
 104.

Utström 92, 94, 107.
 Wachtmeister 44.
 Wagenfelt 101.
 Wahrolin 18.
 Val(c)k, se Falck.
 Walck 126.
 Valdemar, konung 109.
 de la Vall 92, 94.
 Wallerius 78, 80 f.
 Wallin 110.
 Valtinsson 98.
 Warlund 122.
 Wass 62.
 Weinberg 33.
 Weinholtz 104.
 Wenerberg 49.
 Wennberg 33.
 Wennerholm 85.

Wengren 61, 75.
 Wenster 41.
 van Wernes 122.
 Wernich 106.
 Westerberg 3.
 Westerman 72, 74.
 Wetterling 61, 111.
 Winnell 75.
 Virgin 72.
 Wittingh 90.
 Wohlfart 23.
 Wollin 14.
 Wrangel 72, 74, 79, 110, 122.
 Wästman 122.
 Zachrisson 49.
 Zander 75.
 v. Öltken 19, 21, 101.

6. Kulturhistoriskt register.

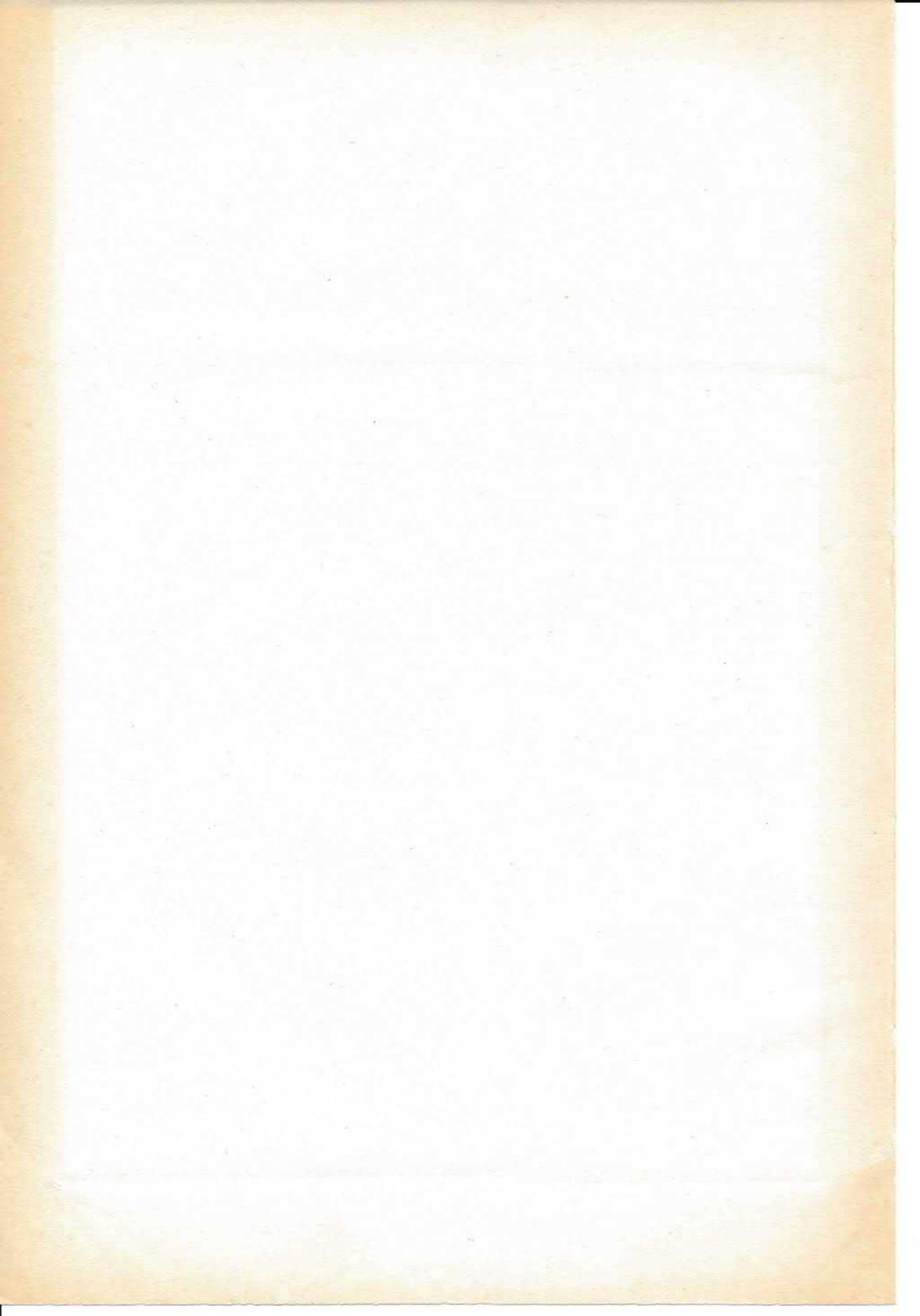
Bergtagning 148.
 Gångångare 173.
 Jätte 154.

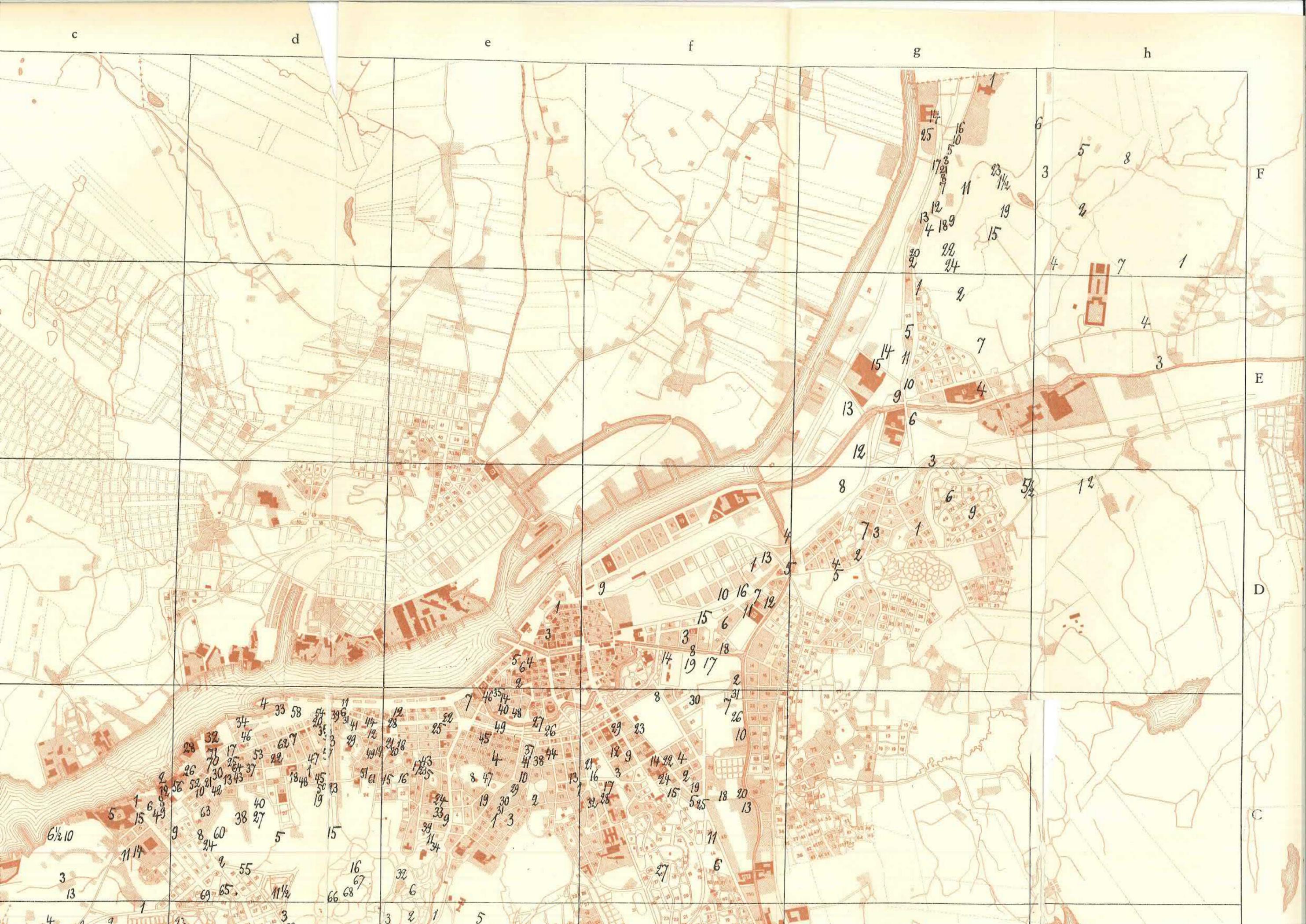
Sägen om brudfölje 148, 167.
 Sägen om ilanddrivna lik 158.
 Sägen om kungagrav 156.

Sägen om kyrkobygge 172.
 Älvor 174.

INNEHÅLLSFÖRTECKNING.

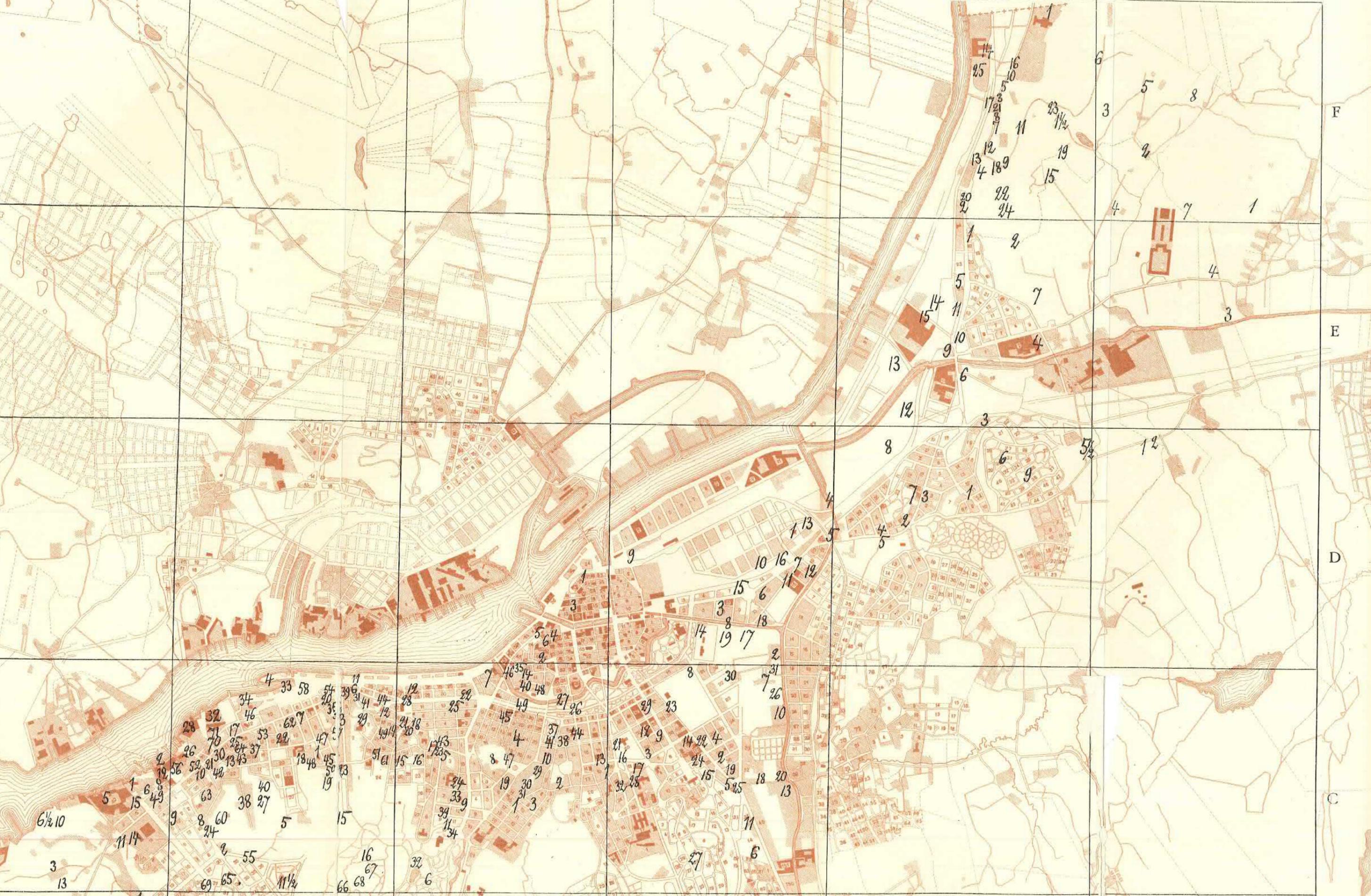
Förord.	V
Källförkortningar	VII
Övriga starkare förkortningar och särskilda tecken.....	VIII
Kort förklaring av landsmålsalfabetet	XI
Inledning	
Ortnamnen på Göteborgs stads område (och Tuve socken):	
Bebyggelsenamn samt andra namn som ha eller ha haft officiell giltighet.	
A. Stadsområdet före införlivningen av 1883.	
I. Namn av i naturlig inhemsk namngivning förekommande typer	1
II. Namn av sådana typer som icke förekomma i naturlig inhemsk namngivning	52
B. De 1883—1922 införlivade områdena.	
Återstoden av Örgryte socken	59
Lundby socken	89
C. Bihang: Tuve socken	
Naturnamn samt kulturnamn som ej avse bebyggelse	130
I. Sjöar, tjärn; vikar; sund; fjordar	131
II. Vattendrag	135
III. Öar, holmar, skär; näs, uddar	139
IV. Vägar, broar, bryggor, vadställen och andra passager	144
V. Höjder, backar och sluttningar; hållar och stenar	146
VI. Kärr, mossar, mader	167
VII. Dalar, dälder, fördjupningar	171
VIII. Åkrar, ängar, hagar, gården, svedjemarker, röjningar, öppna områden o. d.	174
IX. Skogar, lundar, bevuxna områden	187
X. Andra namn av skilda slag	188
Ortnamnsregister	193
Övriga register	204

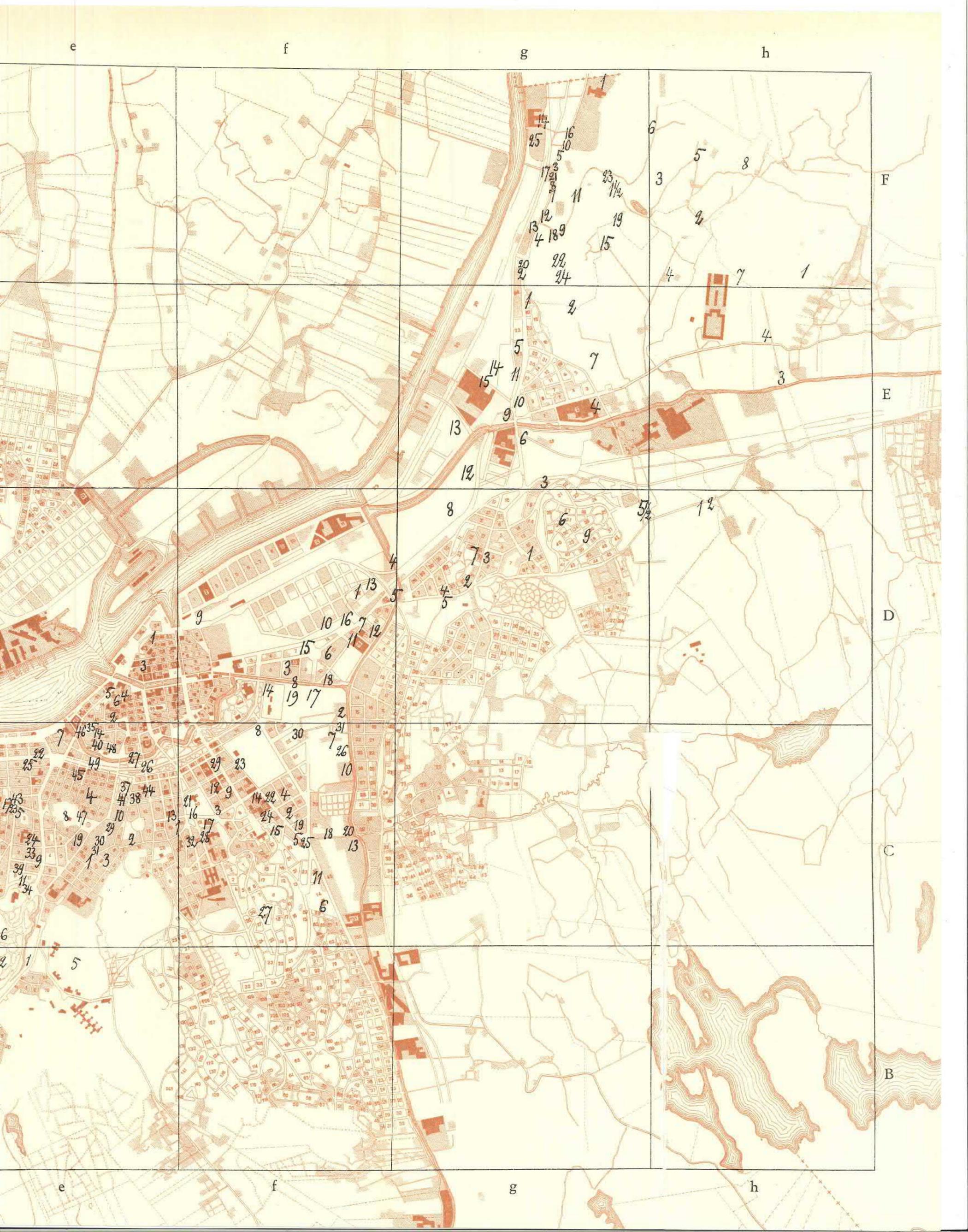

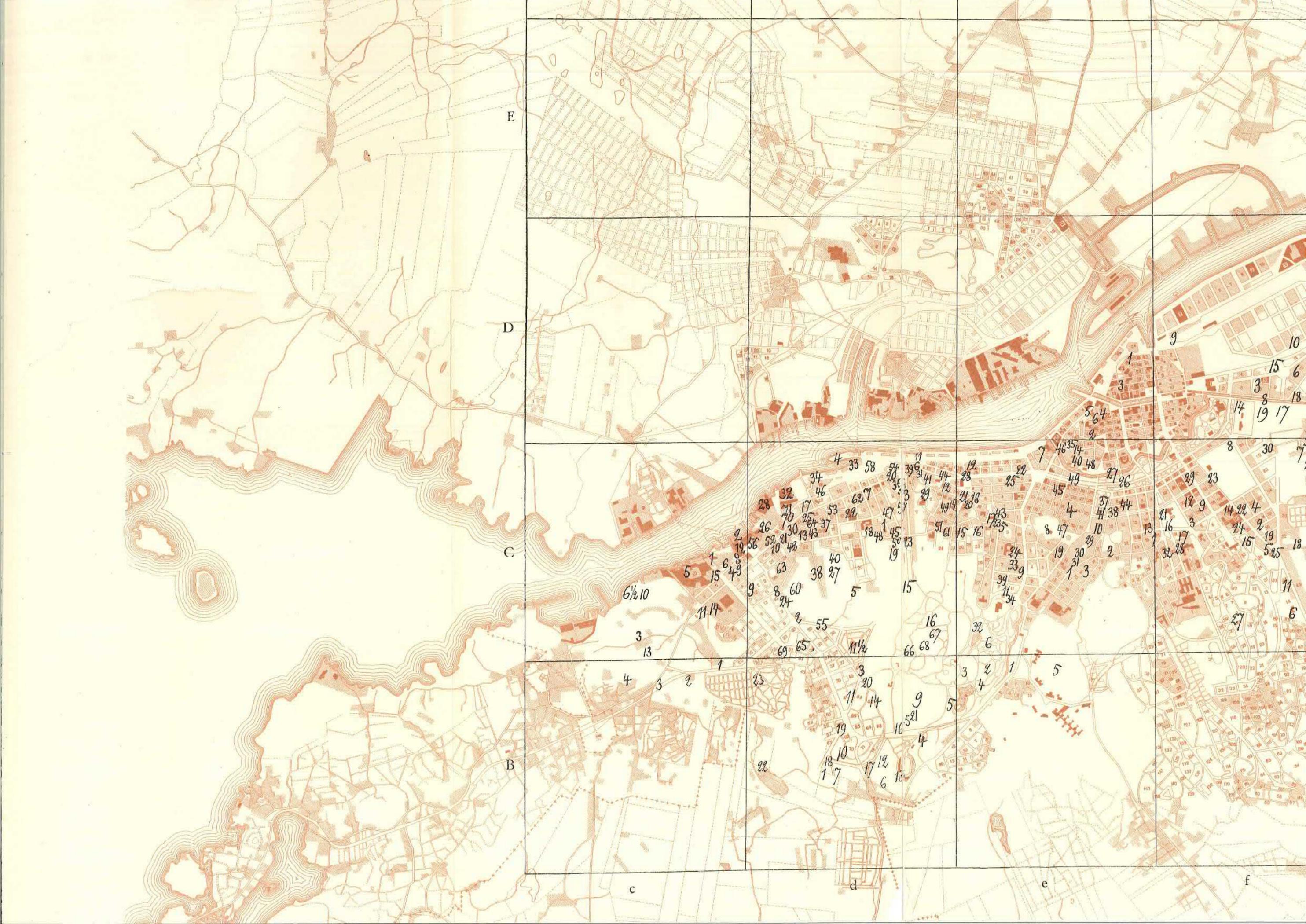
c d e f g h

F
E
D
C

Handwritten numbers on the map include: 6 1/2, 10, 3, 13, 4, 1, 9, 2, 12, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 29, 30, 31, 32, 33, 34, 35, 36, 37, 38, 39, 40, 41, 42, 43, 44, 45, 46, 47, 48, 49, 50, 51, 52, 53, 54, 55, 56, 57, 58, 59, 60, 61, 62, 63, 64, 65, 66, 67, 68, 69, 70, 71, 72, 73, 74, 75, 76, 77, 78, 79, 80, 81, 82, 83, 84, 85, 86, 87, 88, 89, 90, 91, 92, 93, 94, 95, 96, 97, 98, 99, 100, 101, 102, 103, 104, 105, 106, 107, 108, 109, 110, 111, 112, 113, 114, 115, 116, 117, 118, 119, 120, 121, 122, 123, 124, 125, 126, 127, 128, 129, 130, 131, 132, 133, 134, 135, 136, 137, 138, 139, 140, 141, 142, 143, 144, 145, 146, 147, 148, 149, 150, 151, 152, 153, 154, 155, 156, 157, 158, 159, 160, 161, 162, 163, 164, 165, 166, 167, 168, 169, 170, 171, 172, 173, 174, 175, 176, 177, 178, 179, 180, 181, 182, 183, 184, 185, 186, 187, 188, 189, 190, 191, 192, 193, 194, 195, 196, 197, 198, 199, 200, 201, 202, 203, 204, 205, 206, 207, 208, 209, 210, 211, 212, 213, 214, 215, 216, 217, 218, 219, 220, 221, 222, 223, 224, 225, 226, 227, 228, 229, 230, 231, 232, 233, 234, 235, 236, 237, 238, 239, 240, 241, 242, 243, 244, 245, 246, 247, 248, 249, 250, 251, 252, 253, 254, 255, 256, 257, 258, 259, 260, 261, 262, 263, 264, 265, 266, 267, 268, 269, 270, 271, 272, 273, 274, 275, 276, 277, 278, 279, 280, 281, 282, 283, 284, 285, 286, 287, 288, 289, 290, 291, 292, 293, 294, 295, 296, 297, 298, 299, 300, 301, 302, 303, 304, 305, 306, 307, 308, 309, 310, 311, 312, 313, 314, 315, 316, 317, 318, 319, 320, 321, 322, 323, 324, 325, 326, 327, 328, 329, 330, 331, 332, 333, 334, 335, 336, 337, 338, 339, 340, 341, 342, 343, 344, 345, 346, 347, 348, 349, 350, 351, 352, 353, 354, 355, 356, 357, 358, 359, 360, 361, 362, 363, 364, 365, 366, 367, 368, 369, 370, 371, 372, 373, 374, 375, 376, 377, 378, 379, 380, 381, 382, 383, 384, 385, 386, 387, 388, 389, 390, 391, 392, 393, 394, 395, 396, 397, 398, 399, 400, 401, 402, 403, 404, 405, 406, 407, 408, 409, 410, 411, 412, 413, 414, 415, 416, 417, 418, 419, 420, 421, 422, 423, 424, 425, 426, 427, 428, 429, 430, 431, 432, 433, 434, 435, 436, 437, 438, 439, 440, 441, 442, 443, 444, 445, 446, 447, 448, 449, 450, 451, 452, 453, 454, 455, 456, 457, 458, 459, 460, 461, 462, 463, 464, 465, 466, 467, 468, 469, 470, 471, 472, 473, 474, 475, 476, 477, 478, 479, 480, 481, 482, 483, 484, 485, 486, 487, 488, 489, 490, 491, 492, 493, 494, 495, 496, 497, 498, 499, 500, 501, 502, 503, 504, 505, 506, 507, 508, 509, 510, 511, 512, 513, 514, 515, 516, 517, 518, 519, 520, 521, 522, 523, 524, 525, 526, 527, 528, 529, 530, 531, 532, 533, 534, 535, 536, 537, 538, 539, 540, 541, 542, 543, 544, 545, 546, 547, 548, 549, 550, 551, 552, 553, 554, 555, 556, 557, 558, 559, 560, 561, 562, 563, 564, 565, 566, 567, 568, 569, 570, 571, 572, 573, 574, 575, 576, 577, 578, 579, 580, 581, 582, 583, 584, 585, 586, 587, 588, 589, 590, 591, 592, 593, 594, 595, 596, 597, 598, 599, 600, 601, 602, 603, 604, 605, 606, 607, 608, 609, 610, 611, 612, 613, 614, 615, 616, 617, 618, 619, 620, 621, 622, 623, 624, 625, 626, 627, 628, 629, 630, 631, 632, 633, 634, 635, 636, 637, 638, 639, 640, 641, 642, 643, 644, 645, 646, 647, 648, 649, 650, 651, 652, 653, 654, 655, 656, 657, 658, 659, 660, 661, 662, 663, 664, 665, 666, 667, 668, 669, 670, 671, 672, 673, 674, 675, 676, 677, 678, 679, 680, 681, 682, 683, 684, 685, 686, 687, 688, 689, 690, 691, 692, 693, 694, 695, 696, 697, 698, 699, 700, 701, 702, 703, 704, 705, 706, 707, 708, 709, 710, 711, 712, 713, 714, 715, 716, 717, 718, 719, 720, 721, 722, 723, 724, 725, 726, 727, 728, 729, 730, 731, 732, 733, 734, 735, 736, 737, 738, 739, 740, 741, 742, 743, 744, 745, 746, 747, 748, 749, 750, 751, 752, 753, 754, 755, 756, 757, 758, 759, 760, 761, 762, 763, 764, 765, 766, 767, 768, 769, 770, 771, 772, 773, 774, 775, 776, 777, 778, 779, 780, 781, 782, 783, 784, 785, 786, 787, 788, 789, 790, 791, 792, 793, 794, 795, 796, 797, 798, 799, 800, 801, 802, 803, 804, 805, 806, 807, 808, 809, 810, 811, 812, 813, 814, 815, 816, 817, 818, 819, 820, 821, 822, 823, 824, 825, 826, 827, 828, 829, 830, 831, 832, 833, 834, 835, 836, 837, 838, 839, 840, 841, 842, 843, 844, 845, 846, 847, 848, 849, 850, 851, 852, 853, 854, 855, 856, 857, 858, 859, 860, 861, 862, 863, 864, 865, 866, 867, 868, 869, 870, 871, 872, 873, 874, 875, 876, 877, 878, 879, 880, 881, 882, 883, 884, 885, 886, 887, 888, 889, 890, 891, 892, 893, 894, 895, 896, 897, 898, 899, 900, 901, 902, 903, 904, 905, 906, 907, 908, 909, 910, 911, 912, 913, 914, 915, 916, 917, 918, 919, 920, 921, 922, 923, 924, 925, 926, 927, 928, 929, 930, 931, 932, 933, 934, 935, 936, 937, 938, 939, 940, 941, 942, 943, 944, 945, 946, 947, 948, 949, 950, 951, 952, 953, 954, 955, 956, 957, 958, 959, 960, 961, 962, 963, 964, 965, 966, 967, 968, 969, 970, 971, 972, 973, 974, 975, 976, 977, 978, 979, 980, 981, 982, 983, 984, 985, 986, 987, 988, 989, 990, 991, 992, 993, 994, 995, 996, 997, 998, 999, 1000.

Band I, Ortnamnen i Sävedals härad, utkom 1923. XIX+367 s., jämte karta. Pris Kr. 8:50.

Ur recensionerna:

Alla skola - - helt visst enigt uppskatta arbetets rikedom på viktiga sakuppgifter, dess stränga vetenskapliga hållning i namnförklaringarna, dess stora grundlighet och vederhäftighet i plan och utförande. Verket är en mycket betydande insats i den moderna ortnamnsforskningen. Dess värde förhöjes ytterligare genom en välskriven översiktlig inledning och omsorgsfulla register. - - Rörande alla de tusentals lokaliteterna ha genom undersökare ute i bygderna insamlats de mest minutiösa upplysningar om allt, som kan bidra till namnens förklaring.

Professor Emil Olson i Svenska Dagbladet.

Det framträder starkt i den nya publikationen, att ortnamnsforskningen har nära beröring med hembygdsintresse och hembygdsvetenskap. Inte minst den fullständighet, som eftersträfvats i fråga om namnmaterialet, bör ha ett betydande värde för kunskapen om bygden och dess förhållanden. I fråga om de särskilda namnen har man icke velat stanna vid en rent språklig analys, utan så långt möjligt är vinna klarhet över de sakliga förutsättningarna för benämningen. De gårds- och kulturhistoriska anteckningar, som meddelas, äro ofta av stort allmänt intresse; för hembygdsvetenskapen böra de vara en verklig guldgruva.

Docent E Wessén i Nordisk Tidskrift.

[Arbetet] är ett verk av den monumentalart att det i de flesta avseenden är höjt över anmälares beröm. - - Äldre källor ha utnyttjats på ett som det synes monstergillt sätt. Särskilt värdefullt är det att man icke skytt mödan och kostnaden att grundligt excerpera äldre domböcker. Men den kanske allra största förtjänsten hos arbetet är den rika fond av sakliga upplysningar som insamlats med outtröttlig energi och sunt förstånd till belysning av ortnamnens innebörd. Att den rent språkliga sakkunskapen är väl tillgodosedd säger sig självt. - - Boken har mycket att ge ej endast vetenskapsmannen utan varje kulturintresserad svensk och främst var och en som med lokala band är knuten till häradet och länet. »Ortnamnen i Sävedals härad» är en heder för båda och för svensk kultur i det hela.

Docent Erik Noreen i Göteborgs och Bohusläns fornminnesförenings tidskrift.

Av Band II, Ortnamnen på Göteborgs stads område, utkom häftet 1 1925. 58 s. Pris Kr. 2:—.

Ur recensionerna:

Den föreliggande namnhistoriska utredningen - - innesluter - - ett värdefullt stycke ur Göteborgs kulturhistoria. - - I redaktionellt och vetenskapligt hänseende intar den samma höga ståndpunkt som föregående del. - - Framställningen är sådan, att den utan svårighet är tillgänglig även för lekmanen.

Johan Alin i Göteborgs och Bohusläns fornminnesförenings tidskrift.

Häftet 2 utkom 1927. 70 s. Pris Kr. 2:50.

Ur recensionerna:

Ortnamnsboken är icke blott en språklig studie utan faktiskt i stora stycken en göteborgshistorisk encyklopedi med mängder av hittills okända eller föga kända fakta. Ju mer man fördjupar sig i det, desto mer imponeras man av det bidrag till Göteborgs kulturhistoria, som denna namnforskning på olika vägar dragit fram.

—s —n i Göteborgs-Posten.

Pris Kr. 40:—
(Tre delar)